

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
Факультет педагогічної та соціальної освіти
Кафедра початкової освіти

2021

№ 12

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

***ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ***

(м. Миколаїв, Україна, 28 жовтня 2021 року)

**МИКОЛАЇВ
2021**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

***МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ВИПУСК 12***

Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених

**Матеріали наукового семінару
спеціальності 013 Початкова освіта**

(м. Миколаїв, Україна, 28 жовтня 2021 року)

**МИКОЛАЇВ
2021**

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489
Д 44

Редактор (заг.):

Якименко Світлана Іванівна – доктор у галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Відповідальна за випуск:

Авраменко Квітослава Богданівна – доктор філософії в галузі освіти, доцент, доцент кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Редакційна колегія:

Степанова Тетяна Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогічної та соціальної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Якименко Світлана Іванівна – доктор філософії в галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Філімонова Тетяна Володимирівна – доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Рецензенти:

Біда Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Дячук Валентина Іванівна – доктор філософії в галузі освіти, директор Миколаївської загальноосвітньої школи №50 ім. Г.Л. Дівіної

«Методичний вісник» – журнал, спрямований на інформування населення про розвиток інноваційних педагогічних систем в освіті (свідомство про Державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації. – Серія МК № 564-60/Р від 25.01.2008 р.; засновник – Білюк О. Г.)

Рекомендовано вченою радою Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Протокол № 4 від 09.11.2021 р.)

Д 44 Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених: Матеріали наукового семінару спеціальності 013 Початкова освіта (м. Миколаїв, Україна, 28 жовтня 2021 року) // Методичний вісник кафедри початкової освіти / за заг. ред. С. І. Якименко. – Миколаїв: СПД Румянцева, 2021. – Вип. 12. – 194 с.

До збірника ввійшли матеріали молодих науковців ЗВО з проблем вищої освіти і науки. Основна тематика доповідей відповідає напрямам роботи кафедр факультету педагогічної та соціальної освіти; особливостям формування ключових та предметних компетентностей майбутніх учителів загальноосвітньої школи І ступеня.

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.48

ЗМІСТ	
Передмова	6
Агеєнко С. Ю. <i>Виховання громадянськості молодших школярів як соціально-педагогічна проблема</i>	7
Гаманюк І. В. <i>Формування професійної компетентності майбутнього учителя початкової школи на засадах спадщини С.Френе</i>	10
Павліченко С. В. <i>Особливості професійного іміджу майбутнього вчителя початкових класів</i>	12
Федорович О. С. <i>Підготовка вчителів початкових класів до застосування інтерактивних педагогічних технологій як психолого-педагогічна проблема</i>	16
Василишин К. О. <i>Культура педагогічної діяльності вчителя початкової школи в контексті ідей В. О. Сухомлинського</i>	20
Апостолова О. А. <i>Основні ідеї педагогічної творчості А. Дістервега</i>	23
Руденко О. О. <i>Підготовка майбутніх учителів початкової школи до впровадження педагогічних ідей Ж.-Ж.Руссо</i>	27
Заєць В. О. <i>Культура педагогічної діяльності вчителя початкових класів в контексті ідей В.О.Сухомлинського</i>	30
Мартиненко С. М. <i>Актуальність педагогічних ідей Джона Дьюї в умовах НУШ</i>	35
Лисиця І. В. <i>Проблема формування особистості вчителя початкових класів у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського</i>	39
Вавілова Г. В. <i>Інноваційно-технологічний підхід до освітнього процесу в умовах НУШ</i>	43
Кошова М. Р. <i>Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування особистісно орієнтованих технологій в умовах інноваційного освітнього середовища</i>	47
Дрібниця А. М. <i>Педагогічні умови формування пізнавального інтересу учнів початкових класів на інтегрованих уроках в умовах концепції НУШ</i>	50
Ткаченко А. В. <i>Структура управлінської компетентності майбутніх учителів початкових класів</i>	55
Леоненко О. В. <i>Педагогічні умови формування національного світогляду у майбутніх вчителів початкових класів</i>	60
Чаусова П. О. <i>Професійне самовизначення майбутніх вчителів початкових класів</i>	65
Шурдук В. Г. <i>Педагогічні умови формування навчальної успішності здобувачів початкової освіти в умовах НУШ</i>	67
Струтінська С. В. <i>Поняття та сутність гуманістичних цінностей майбутнього вчителя початкових класів</i>	70
Колесніченко А. М. <i>Модель патріотичного виховання здобувачів початкової освіти</i>	73
Фаюк О. В. <i>Дистанційне навчання, як освітня технологія</i>	76

Белянінова А. О. <i>Особливості формування світогляду молодших школярів у процесі пізнавально-дослідницької діяльності</i>	79
Галамат Л. М. <i>Сутність та структура виховання почуття любові до Батьківщини у молодших школярів засобами традицій та обрядів</i>	82
Карпенко Н. В. <i>Вплив освітнього середовища університету на формування світоглядної культури студента</i>	85
Лагутіна А. Р. <i>Формування громадянськості як актуальна проблема педагогічної науки і практики</i>	88
Ломага Ю. М. <i>Взаємодія школи і сім'ї як важлива складова формування особистості</i>	91
Шишко Ю. М. <i>Формування медіаграмотності в молодших школярів в контексті НУШ</i>	94
Макарова О. В. <i>Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти</i>	97
Азза Т. В. <i>Індивідуалізація професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів</i>	100
Борко М. В. <i>Рідна мова як засіб формування національної свідомості у здобувачів початкової освіти</i>	103
Цуркан А. О. <i>Професійна готовність майбутніх учителів до гуманізації освітнього середовища початкової школи</i>	107
Абрамова Т. В. <i>Шляхи здійснення освітньо-виховної роботи з адаптації дітей до навчання</i>	109
Кривицька В. В. <i>Самоосвітня діяльність у контексті компетентнісного підходу до підготовки майбутніх учителів початкових класів</i>	112
Гарбуз Ю. В. <i>Інтеграція мультикультурного змісту освітнього середовища Нової української школи</i>	115
Копійка О. А. <i>Розвиток критичного мислення студентів, як педагогічна проблема</i>	118
Посунько О. М. <i>Науково-педагогічні підходи до розвитку креативності в професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів</i>	121
Михальчук Т. С. <i>Актуальність проблеми формування духовно-моральних основ світогляду у здобувачів початкової освіти в умовах НУШ</i>	124
Мартинюк Т. О. <i>Питання формування основ культури здоров'я учнів початкової школи в контексті сучасної освіти</i>	127
Гузь В. М. <i>Методологічні особливості організації освітнього процесу в першому класі засобами гри</i>	129
Кугач Ю. Л. <i>Розвиток креативного мислення молодших школярів як педагогічна проблема</i>	132
Луць М. С. <i>Потенціал акмеологічного підходу у формуванні педагогічної толерантності вчителя початкових класів</i>	135

Садчук К. А. <i>Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів засобами медіаосвіти</i>	138
Бурик В. В. <i>Організаційно-дослідницька діяльність молодших школярів у вивченні предметів природничого циклу</i>	141
Траченко І. В. <i>Особливості формування світорозуміння у дітей 6-8 років в умовах Нової української школи</i>	144
Баранова І. В. <i>Розвиток природничої компетентності майбутніх фахівців початкової освіти у процесі професійної підготовки у ЗВО</i>	147
Варивода А. В. <i>Формування математичної компетентності майбутніх учителів ЗСО у процесі професійної підготовки у ЗВО</i>	150
Іванова О. О. <i>Результати експериментальної перевірки формування технологічної культури майбутніх вчителів початкових класів ЗСО</i>	152
Коротчук А. І. <i>Формування інтересу до професії як складова професійних цінностей майбутніх учителів ЗСО</i>	155
Кулик Л. Б. <i>Значення моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності здобувачів початкової освіти</i>	157
Сачук Г. В. <i>Підготовка майбутніх учителів початкових класів до реалізації особистісно-орієнтованого навчання</i>	160
Подольян Д. О. <i>Екологічне виховання здобувачів початкової освіти в умовах НУШ</i>	162
Кудіна В. А. <i>Креативність як складова інноваційної діяльності вчителя початкової школи</i>	165
Приступа М. О. <i>Підготовка майбутніх учителів початкової освіти до застосування в практичній діяльності інтегрованої особистісно-орієнтованої технології</i>	167
Потапова А. Г. <i>Формування етико-естетичного світогляду дітей молодшого шкільного віку</i>	169
Сікорська Н. І. <i>Формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до використання проектного навчання як однієї із ключових проблем сучасності</i>	172
Нагурна Л. М. <i>Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до використання ігрових технологій</i>	175
Кравченко А. О. <i>Актуальність педагогічних ідей Й. Г. Песталоцці в умовах реформування української освіти</i>	178
Єгорова Т. Д. <i>Вплив сім'ї та школи на формування світогляду дітей молодшого шкільного віку в освітньому середовищі сучасної школи</i>	182
Борисенко А. О. <i>Організаційно-педагогічні засади реалізації принципу студентоцентризму в освітньому процесі педагогічного коледжу</i>	185
Божок Н. В. <i>Педагогічна спадщина І. А. Зязюна та В. О. Сухомлинського: порівняльний аналіз</i>	188

ПЕРЕДМОВА

До збірника ввійшли матеріали учасників засідання наукового семінару спеціальності 013 Початкова освіта (м. Миколаїв, Україна, 28 жовтня 2021 року) «Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених», який проводився на факультеті педагогічної та соціальної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського кафедрою початкова освіта.

У збірнику подано матеріали, що висвітлюють теоретичні і методологічні проблеми з досліджень молодих науковців спеціальності 013 Початкова освіта: освітній процес в початковій школі, процес підготовки майбутніх вчителів початкової школи, культуру педагогічної діяльності вчителя початкової школи, проблему формування особистості вчителя початкових класів тощо.

Не можна не відмітити позитивну тенденцію – за весь період роботи та випусків «Методичного вісника» (даний випуск – № 12) утворилася активна група науковців, які із року в рік беруть участь у наших наукових заходах.

Агеєнко С. Ю.
Науковий керівник - доц. Бреславська Г.Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Актуальність громадянського виховання особистості у сучасному українському суспільстві зумовлюється процесом відродження нації. Для України, яка є поліетнічною державою, громадянське виховання відіграє особливо важливу роль ще й тому, що воно покликане сприяти формуванню соборності України, що є серцевиною української національної ідеї.

В Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», в Основних орієнтирах виховання в школі, у Національній доктрині розвитку освіти, у Національній програмі патріотичного виховання громадян, підкреслюється, що головною метою сучасної школи є допомога учнівській молоді у її життєвому самовизначенні, самореалізації, життєтворчості згідно з національними цінностями та в контексті ідеї інтеграції української держави у Європейський простір. Основним напрямом виховання є громадянське виховання.

У вітчизняній педагогічній практиці громадянське виховання все частіше розуміється як система або модель шкільної освіти, яка наскрізь проходить не лише через навчальний процес у вузькому предметному значенні, але в ширшому значенні цього поняття є над предметним напрямком діяльності школи, що сприяє вихованню демократичних, громадянських цінностей і поведінки усіх учасників освітнього процесу. В «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» зазначається, що «громадянське виховання – це процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що надає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політико, юридично дієздатною та захищеною» [2, с. 9]. Таким чином, громадянське виховання – це всеохоплююча категорія, що поєднує всі грані педагогічного процесу. Важливе

місце у ньому посідає освітня складова, у вигляді громадянської освіти, яка доповнюється й розширюється вихованням у душі громадянськості, що передбачає розвиток в особистості здатності усвідомлювати провідні моральні цінності. Сухомлинський «справжню громадянськість бачив у моральній відповідальності за все, що робиться на рідній землі: непримиренність до недоліків, гаряче прагнення боротися за розквіт, велич і могутність Вітчизни» [3, с. 146].

Основними елементами громадянськості на сучасному етапі визнаються активна громадянська позиція, моральна та правова культура, що дозволяють людині виконувати свої обов'язки по відношенню до держави і шанобливо ставитися до інших громадян [1, с. 43].

Громадянськість виявляється в активному втіленні у житті сукупності соціальних, політичних і громадянських прав особистості, її інтеграції в культурній й соціально-економічній структурі суспільства. Складовими громадянськості є знання, переживання та вчинки. Вони перебувають в певних зв'язках та взаємодії при переважанні на певних етапах розвитку індивіда емоційного компонента, формування почуттєвої сфери. Такі характеристики громадянськості засвідчують визначальну роль світогляду особистості у формуванні системи її ціннісних орієнтацій, поглядів, переконань, усвідомленні місця в суспільстві, обов'язку і відповідальності перед співвітчизниками, Батьківщиною.

Отже, громадянськість як рису особистості характеризують:

- ✎ патріотична самосвідомість, громадянська відповідальність, суспільна ініціативність й активність, готовність працювати для розвитку Батьківщини, захищати її, підносити її міжнародний авторитет;

- ✎ повага до Конституції, законів держави, прийнятих у ній правових норм, сформованість потреби в їх дотриманні, високій правосвідомості;

- ✎ досконалі знання і володіння державною мовою, турботу про піднесення її престижу;

✓ увага до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї незалежності до нього як його представника, спадкоємця і наступника;

✓ дисциплінованість, працьовитість, завзятість, почуття дбайливого господаря своєї землі, піклування про її природу, екологію;

✓ гуманність, шанобливе ставлення до культури, традицій, звичаїв національних меншин, що проживають у країні, високу культуру міжнаціонального спілкування.

У системі громадянського виховання особливого значення набуває «особистісно-орієнтований підхід, коли у центрі освітнього процесу стоять інтереси дитини, її потреби та можливості, права окремого індивіда, його суверенітет. Лише через таку ієрархію ціннісних підходів як: людина (особистість) – народ (культура, історія, освіта) – держава (суспільство) можна реалізувати перспективну й демократичну модель виховання в душі громадянськості. При цьому співвідношення особистісних і ситуативних факторів розглядається як співвідношення особистісних якостей та об'єктивних вимог діяльності» [2, с. 9].

Таким чином, для успішної реалізації мети і завдань системи громадянського виховання школа має діяти як відкрита система, органічно пов'язана з життям суспільства, яка взаємодіє з батьками, громадськістю, соціальними інститутами, наукою.

Література:

1. Вороніна Г. Громадянське виховання: досвід, пошук, знахідки. Науково-метод. журнал. Випуск № 1 (33). Ч. 2. Харків: ХОНМІБО, 2005. 108 с.

2. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Наук. творч. колектив: О. В. Сухомлинська (наук. кер.). і та ін. // Шлях освіти. 2000. №3. С. 7–13.

3. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський. Вибр. твори: у 5-ти т. К.: Рад. школа, 1976. Т. 1. С. 5–502.

Гаманюк І. В.
Науковий керівник - проф. Якименко С.І.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ СПАДЩИНИ С. ФРЕНЕ

Основою професійної підготовки педагога ХХІ ст. стає розвивальна складова, виховання особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вмє критично мислити, опрацьовувати інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого вирішення проблем, усвідомлює свою відповідальність, постійно працює над особистісним і професійним зростанням, умє досягати поставлених цілей.

Початкова освіта це перший освітній рівень, де закладається фундамент загальноосвітньої підготовки школярів. Тому пріоритетне завдання навчання в початковій школі у світлі реалізації Концепції «Нова українська школа» виховання і навчання учнів загальноосвітніх шкіл України полягає не лише у формуванні в учнів певних компетентностей, а й в забезпеченні подальшого становлення особистості дитини, розвитку її розумових здібностей, і в першу чергу навчанні дітей творчо і самостійно мислити.

Сьогодні професійна компетентність вчителя початкових класів в умовах особистісно орієнтованого навчання це не тільки володіння знаннями, вміннями та досвідом з предмету, але й вміння сформувати внутрішню мотивацію пізнавальної діяльності, чітко, логічно і доступно викласти свої думки, під час уроку організувати співробітництво, знайти шляхи оптимального спілкування, вмєти розкрити творчий потенціал, розвивати мислення учнів молодшого шкільного віку. Особистісна орієнтація освіти передбачає такий спосіб засвоєння змісту освіти суб'єктом, під час якого відбувається своєрідне «зняття» об'єктивного значення матеріалу та виявлення в ньому суб'єктивного сенсу особистісно стверджувальних цінностей [1, с. 14]. Особистісно-орієнтоване навчання - це таке навчання, центром якого є особистість дитини, її

самобутність, самоцінність: суб'єктний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти [1, с. 15]. Для сучасної вітчизняної початкової школи ідеї гуманістичної педагогіки особистісно орієнтованого навчання надзвичайно актуальні. Технологізація особистісно орієнтованого освітнього простору передбачає спеціальне конструювання навчального тексту дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій до його використання, типів навчального діалогу, форм контролю за особистісним розвитком учня в процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Актуальними в сучасних умовах реформування української освіти є педагогічна концепція французького педагога Селестена Френе, зміст якої полягає: в обов'язковому врахуванні особливостей вікової психології та різноманітності здібностей і нахилів дітей; цілеспрямованому стимулюванні їхньої інтелектуальної та емоційної активності; організації суспільно корисної праці на всіх етапах навчання; створенні ефективної системи шкільного самоврядування. С. Френе реалізував свої задуми не через окремі методи, а через численні «виховні технології» та «нові матеріальні засоби навчання і виховання». Провідна роль у вихованні належала восьми лабораторіям та майстерням, де діти займалися різними видами праці.

С. Френе є засновником педагогіки взаємодії й комунікації. Це взаємодія між всіма учасниками педагогічного процесу – між дітьми, між дорослими, між дорослими й дітьми.

«Педагогічний процес» – це система, в якій органічно поєднані процеси формування, розвитку, виховання й навчання з усіма умовами, формами, методами їх функціонування. Система – це виділена на основі певних ознак впорядкована множина взаємопов'язаних елементів, поєднаних загальною метою функціонування і єдністю управління і, які перебувають у взаємозв'язку з середовищем як цілісне явище. Прикладом систем, в яких здійснюється педагогічний процес, є система народної освіти в цілому, школа, клас, навчальні заняття та інше. Кожна з них функціонує в певних зовнішніх умовах: природничо-географічних, суспільних, культурних тощо. Для кожної системи

існують специфічні умови. Для шкільної системи характерними є матеріально-технічні, санітарно-гігієнічні, морально-психологічні, естетичні та ін.

Завданням школи, за С.Френе, є культивування успіхів для самоствердження особистості. Реалізації такого завдання сприяла і продумана система виховної роботи, її метою, за визначенням автора концепції, є максимальний вільний розвиток особистості за допомогою розумно організованого товариства, яке являє собою шкільну співдружність дітей і дорослих, що об'єднані спільними завданнями, діяльністю, способом, життя і гуманними стосунками [2, с.93].

Література:

1. Баханов К. Навчання історії за системою С. Френе. Історія в школі. - 2002. №2. С.14-18. 15
2. Вульфсон Б. Л. Выдающийся французский педагог-гуманист. Педагогика. 1996. - №3. - С. 91-97.

Павліченко С. В.

Науковий керівник - доц. Зубарова Н.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Корінні зміни, що відбуваються в суспільній структурі, економічних, соціальних і культурних процесах, модернізація освіти висувають нові вимоги до якості підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Сьогодні роль іміджу як презентації та утвердження унікальності суб'єкта забезпечує не тільки професійну ідентифікацію і саморозвиток особистості, а й, визначаючи становлять культуру педагогічної діяльності вчителя, стає однією з актуальних проблем. Однак у практиці педагогічної підготовки професійний імідж або розглядається поза контекстом інших професійних і особистісних якостей

вчителя, або не співвідноситься з педагогічною технікою, технологією, або виключається з культури педагогічної діяльності як її компонент.

У педагогіці імідж вчителя розглядається як емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу вчителя у свідомості сприймали вихованців, колег, соціального оточення, в масовій свідомості. Причому при формуванні іміджу реальні якості з'єднуються з тими, які приписуються йому оточуючими [Психологія та етика ділового спілкування [4, с. 46].

Дослідники вважають, що в іміджі важливі:

- персональні характеристики (фізичні та психофізіологічні особливості, тип особистості);

- соціальні характеристики (статус особистості, як офіційний так і неофіційний, пов'язаний з матеріальним становищем, походженням; моделі рольової поведінки, що визначають зв'язок особистості з різними соціальними групами, інтереси яких вона представляє; норми і цінності, які визначаються соціальною та професійною приналежністю особистості);

- символічні характеристики, пов'язані з ідеологіями і культурними архетипами [2, с. 118].

Найбільш близьким для нас виявився авторський підхід В. М. Шепеля, який стверджує, з одного боку, об'єктивність основи іміджу певної культурою професійної діяльності, з іншого – можливість її доповнення в процесі самовдосконалення. Учений виділяє три групи якостей, що визначають індивідуальну частину іміджу:

- в першу групу входять такі природні якості, як комунікабельність, емпатичність (здатність до співпереживання), рефлексивність (здатність зрозуміти іншу людину), красномовність. Ці якості складають матрицю природних обдарувань, позначених загальним поняттям «вміння подібатися людям». Володіння цими якостями і постійні вправи в їх розвитку - запорука успішного створення професійного іміджу;

- у другу групу входять характеристики особистості як наслідок її освіти і виховання. До них відносяться моральні цінності, психічне здоров'я, володіння

набором людинознавчих технологій, таких як міжособистісне спілкування, попередження і подолання конфліктних ситуацій і т.п.;

- до третьої групи відноситься те, що пов'язане з життєвим і професійним досвідом особистості. Особливо цінно, коли цей досвід допомагає особистості загострювати інтуїцію на ситуацію спілкування, що має колосальне значення в процесі формування професійного іміджу. Імідж учителя визначається не стільки емоційним забарвленням, скільки рівнем вольового контролю і рефлексії, тоді він набуває особистісний характер [3, с. 65].

Визначаючи, яким повинен бути професійний імідж майбутнього вчителя, здатного реалізувати завдання становлення особистості учня, враховуючи вищесказане, зазначимо, що це високоморальна людина, гуманіст; останнє проявляється в його вчинках, речах і його професійної діяльності; його зовнішній вигляд базується на внутрішній культурі, крім того, він знаходиться в гармонійних відношеннях з середовищем, що відбивається в його зовнішньому вигляді.

Професійний імідж майбутнього вчителя ми, слідом за Л. Воловичем і Л. Соколовою, розглядаємо як компонент, що забезпечує цілісність культури педагогічної діяльності [2, с. 187].

У контексті нашої теми професійний імідж майбутнього вчителя-це система особистісних якостей (толерантність, тактовність, доброзичливість, рефлексивність, емпатія тощо) і психологічних засобів (вербальні та невербальні, способи спілкування, позиції, ролі), до яких цілеспрямовано вдається вчитель з метою досягнень культури педагогічної діяльності.

Професійний імідж майбутнього вчителя як динамічна характеристика, що знаходиться в постійній взаємодії суб'єкта - носія іміджу з середовищем (соціальної, природної, культурної), формується і розвивається в процесі діяльності.

Структура професійного іміджу майбутнього вчителя стосовно нашого дослідження представляється нам як сукупність, що включає:

- мотиваційний компонент (переконання, готовність - як внутрішні так і зовнішня - до формування професійного іміджу як компонента, що забезпечує цілісність культури педагогічної діяльності);

- когнітивний (уявлення, знання);

- діяльнісний (вміння створити професійний імідж, відповідно до норм культури педагогічної діяльності та передати інструментарій його створення майбутнього учня);

- емоційний (інтерес, емоційний підйом в процесі формування і реалізації професійного іміджу).

Отже професійний імідж вчителя обумовлює розвиток цілісності в культурі педагогічної діяльності вчителя (в професійних і особистісних проявах), виступає засобом саморозвитку педагога, який ініціює процеси саморозвитку учнів, осмислення сутності глибинного спілкування з усіма суб'єктами освітнього процесу (педагогами, учнями, батьками) і розглядається нами як система особистісних та професійних якостей і психологічних засобів, до яких цілеспрямовано прибігає вчитель з метою досягнення оптимальних результатів у освітньому процесі, культурі педагогічної діяльності.

Література:

1. Викладачеві про педагогічному спілкуванні / Под. ред. В. А. Аверін, В. Ф. Борщова. СПб., 1995. 60 с.
2. Климов Е. А. Професійний стиль діяльності в залежність від типологічних властивостей нервової системи. Казань: Вид-во Казанського ун-ту, 1969. 280 с.
3. Маркова А. К. та ін Формування мотивації навчання. - М.: Просвіта, 1990. 192 с.
4. Підручник для вузів / В. Ю. Дорошенко, Л. І. Зотова, В. Н. Лавриненко та ін; Під. ред. В. Н. Лавриненко. 2-е вид., Перероб. і доп. М.: Культура і спорт: ЮНИТИ, 1997. 279 с.

Федорович О. С.
Науковий керівник - доц. Зубарова Н.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

На сучасному етапі розвитку навчання для формування базису професійної самореалізації студентів інтерес багатьох науковців і практиків прикутий до інтерактивних педагогічних технологій. Формування і становлення компетенції майбутнього вчителя здійснюється в освітньому середовищі. Найбільша ефективність даного процесу досягається в інноваційному середовищі, одним з необхідних умов якого є інтерактивна взаємодія всіх її суб'єктів і компонентів. Інтерактивна основа забезпечується за рахунок таких форм інтерактивної взаємодії, як співробітництво суб'єктів освітнього процесу викладач - студент, студент - студент, викладач - викладач; застосування інформаційно - комунікаційних технологій в освітньому процесі; міждисциплінарне взаємодія. У процесі формування професійної компетентності майбутнього педагога саме інтерактивна основа забезпечує розвиток системи ціннісних орієнтацій, входження майбутніх учителів в контекст майбутньої професії, формування загальної та інформаційної культури особистості [4, с. 85-86]. У рамках реалізації компетентнісного підходу виникає інтерес багатьох дослідників до перспектив застосування інтерактивних методів навчання, які визначаються:

- по-перше, специфікою організації освіти сучасного ЗВО, істотною частиною якого є самоосвіта, саморозвиток і самоактуалізація особистісно-професійного потенціалу майбутнього фахівця;
- по-друге, потребою сучасних освітніх установ у рефлексивному педагогу;
- по-третє, соціальним запитам щодо особистості, готової і здатної самореалізовуватись, в швидкозмінюваному світі;

- по-четверте, потребами самої особистості в досягненні вершини свого розвитку.

Інтерактивні методи передбачають інтеракції суб'єктів навчання – обмін комунікативними, когнітивними й особистісними діями [6, с.186]. Застосування інтерактивних методів дозволяє створити умови для:

- постановки цілей і завдань, що вимагають пошуку та аналізу різних рішень;
- вибору різних способів діяльності для досягнення результату;
- розвитку комунікативних умінь і навичок;
- роздумів про виконану роботу;
- розвитку таких важливих соціальних навичок, як швидкість і гнучкість мислення при прийнятті рішень, критичний підхід до проблем, повага до чужої думки, вміння ефективно працювати в групі, команді;
- більш швидкої адаптації до нових ситуацій, колективу, що змінюються.

Інтерактивні педагогічні технології є одним із видів продуктивної діяльності. Серед її обов'язкових компонентів особливу роль відіграє *творчість*. Надбання світової і вітчизняної педагогіки, сучасні науково-педагогічні дослідження та практичний досвід багатьох поколінь педагогів переконують у необхідності творчого елемента в педагогічній діяльності. Специфіка педагогічної творчості полягає в тому, що її об'єктом і результатом є творення особистості, а не образу, як у мистецтві, чи механізму, конструкції – як у техніці. Педагогічний процес розглядають як спільну творчість (співтворчість) педагога й вихованця в ситуації педагогічної взаємодії, у процесі якої відбувається педагогічне перетворення людини [1].

Проблему підготовки вчителів до застосування ІІТ вчені розглядають в розрізі тих змін, що відбуваються в системі освіти України.

По-перше, головною особливістю нововведень, впроваджуваних у сучасній освіті, виступає їх гуманістична спрямованість. У зв'язку з цим

набуває особливої значущості завдання переорієнтації поглядів учителів на гуманістичні ідеали та цінності, адекватні характеру інноваційної діяльності.

По-друге, впровадження нових освітніх моделей.

Однак існує ряд проблем, окреслених науковцями [2], пов'язаних з підготовкою фахівців у вищій школі:

- значний відрив академічної (традиційної) вищої освіти від професійної діяльності, від тих змін, які відбуваються у сучасній школі;
- спрямованість підготовки, переважно, на зміст майбутньої діяльності, а не на способи її здійснення та їх відпрацювання;
- недостатнє врахування варіативного, творчого характеру педагогічної діяльності, можливостей проведення наукової роботи у школі та перспектив професійного зростання вчителів.

Досліджуючи проблему гуманітаризації сучасної освіти в Україні, В. Андрущенко вказує на необхідність формування у майбутніх педагогів знань щодо застосування інтерактивних педагогічних технологій, бачення перспективи, вміння прогнозувати навчально-виховний процес [3, с.4].

На думку Н. Павленко [5], сучасний етап підготовки вчителів до застосування ІІТ вимагає не тільки глибокого теоретичного усвідомлення ролі цього процесу в розвитку особистості, а й практичної готовності майбутніх учителів до нього. Розв'язання поставленої проблеми сприяє дослідно-експериментальна модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до застосування ІІТ, яка має забезпечити теоретичну і практичну готовність майбутніх учителів до означеного виду професійно-педагогічної діяльності. Розроблена й апробована дослідницею модель підготовки майбутніх вчителів початкових класів до застосування ІІТ, яка включає етапи: *цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий та операційний, контрольно-регулятивний і оціночно-результативний*. Компоненти моделі забезпечують діагностику її ефективності, а також частково стимулюють процеси саморегуляції навчально-професійної діяльності.

Підготовка МВПК до застосування ІІТ не стала предметом дослідження сучасних науковців у контексті розробки проблем професійної освіти вчителя. Але передісторія поширення інноваційних процесів в системі підготовки майбутнього вчителя початкових класів призвела до необхідності проведення даного дослідження. Вчителю, працюючому у початковій школі за новим Стандартом, необхідно використовувати у професійній діяльності інтерактивні методи навчання, як методи активного навчання, що спираються перш за все на такі механізми активності, які пов'язані з ефектами групової взаємодії, співробітництва, спільної діяльності, творчого характеру щодо вирішення тих чи інших освітніх завдань.

Література:

1. Алексюк, А.М. Педагогіка вищої освіти України. Київ: «Либідь», 1998. 553с.
2. Дубасенюк О.А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності [монографія]. Житомир: Житомирський державний педуніверситет, 2003. 192 с.
3. Зязюн, І.А. Філософія педагогічної дії: [монографія]. Київ; Черкаси: Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. 608 с.
4. Рубина, Н.С. Підготовка будучого учителя на інтерактивній основі. Начальная школа до и после 2012. №2. С. 85-86
5. Тодорова І.С., Павленко В.І. Психологія і педагогіка. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 228 с.
6. Чепель, Т.Л. Методика преподавания психологии: технология интенсивного образования : учеб. пос. Новосибирск: НГПУ, 2006. 425 с.

Василишин К. О.
Науковий керівник – доц. Михальченко Н.В.
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

**КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Педагогічна культура – вищий рівень розвитку особистості й професійної підготовленості педагога до специфіки педагогічної діяльності. Це особистісно опосередкований педагогічний професіоналізм, що дозволяє здійснювати педагогічну діяльність на вищому щаблі її соціальних, гуманних, моральних, власне педагогічних, наукових і спеціальних критеріїв.

Аналізуючи дане поняття дослідники розділяють думку про те, що центральною фігурою педагогічного процесу є вчитель, який впливає на особистість дитини, її пізнавальну та емоційно-вольові сфери; він власним прикладом може стимулювати до якісних змін, адже має повсякденний доступ до її думок та почуттів . Саме тому важливо сформувати такі стосунки між дитиною та вчителем, де наявність покарань та підлеглість дитини зміниться на партнерські стосунки в основі яких буде співробітництво, довіра та відкритість.

Яскравим прикладом педагога, який дотримувався даних принципів та в своїх працях велике значення надавав педагогічній культурі, всебічно розглядав та описував її був В. О. Сухомлинський. Вчений вважав, що вона є живою, творчою педагогікою, яка складається з щоденної творчої праці та педагогіки «в якій теоретичні закономірності процесу впливу на духовний світ вихованця ніби зливаються з особистістю вчителя». Педагогічна культура – це, образно кажучи, «техніка і технологія взаємодії майстра і об'єкта його праці... це багатогранність, різноманітність, відточеність, зразковий стан інструментів нашої творчості, уміння володіти ними так само тонко, як прекрасний музикант володіє скрипкою», – все це і є педагогічною культурою. Оволодіння педагогічною культурою вимагає від учителя здатності до системного

педагогічного мислення, готовності до педагогічної творчості і професійного саморозвитку.

О. В. Сухомлинський вважає педагогічну культуру цілком самостійним поняттям, яке не є тотожним з педагогічною етикою, чи майстерністю. Він визначає її як окрему категорію, широкою за змістом та структурою, що пов'язана з особистою культурою педагога та високорозвиненим педагогічним мисленням.

Аналізуючи сутність педагогічної культури в творчості В. О. Сухомлинського відзначаємо, що вона не є частиною загальної культури особистості, а конгломератом з високої духовності та професійних якостей. До особистісних якостей можна віднести науковий світогляд, моральну чистоту, громадянську позицію, ерудицію, творчий розум, почуття нового, риторичні здібності, культуру мови, волюві якості, естетичну і загальну культуру, фізичну загартованість і працездатність. До професійних - педагогічне покликання, любов до дітей, педагогічні знання, навички і вміння, психологічну культуру, педагогічний такт, спостережливість, мислення, уяву, інтуїцію, педагогічний оптимізм, самовдосконалення.

Основою педагогічної культури за О. В. Сухомлинським є «глибоке знання вчителем свого предмета, багатство методів вивчення дитини, педагогічна етика, педагогічна творчість, науково-дослідна робота вчителя, єдність науки, майстерності і мистецтва».

Рівень культури пов'язаний з вмінням орієнтуватись в складних питаннях: «Якщо вчитель вдумливо аналізує свою роботу, у нього не може не виникнути інтерес до теоретичного осмислення свого досвіду, прагнення пояснити причинно-наслідкові зв'язки між знаннями учнів і своєю педагогічною культурою».

Воно є важливим засобом морального виховання дітей, а мовна культура людини – дзеркало духовної культури. Слово – не тільки носій інформації, зазначав він, воно іскра, від якої розгорається полум'я інтересу, вікно в незвідане, тому має бути яскравим, образним, барвистим і точним. Слово в

руках учителя – найтонший і найголовніший його інструмент. Він неодноразово наголошував, що багато шкільних конфліктів, які нерідко закінчуються великою бідю, починаються з невміння учителя спілкуватися з учнями. Наголошуючи на високій мовній культурі кожного педагога, Василь Олександрович зазначав, що педагог має вибирати з мовної скарбниці саме ті слова, що відкривають шлях до людського серця, неповторного, не схожого на інші. Щоб виховувати словами, треба розвивати у вихованців сприйнятливність до слова.

Узагальнюючи питання про педагогічну культуру вчителя, розуміємо, що вона складається з таких основних компонентів: духовної культури, до якої можна віднести моральну, чуттєво-емоційну культуру, світогляду; систему професійних знань, вмінь та навичок; здатність в роботі використовувати творчість; види особистісної культури, які будуть значимими в професійному плані, наприклад, мовна, розумової праці, комунікативна, екологічна, пізнавальна, фізична; бажання самовдосконалюватись, активна життєва позиція.

Духовна культура вчителя повинна тісно переплітатись з професійною, а також загальнолюдськими цінностями: любов'ю до дітей та людей, добром, тактовністю. Сухомлинський говорив: “Гордістю школи стає вчитель, який знає значно більше, ніж передбачає програма середньої школи” , – і він сам був людиною широкого, світогляду, багато знав та міг провести цікавий урок на любую тему.

Література:

1. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ, Державна служба якості освіти, 2019. 240 с.
2. Будник О. Б. Соціально-педагогічна діяльність учителя початкової школи : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: ПП Бойчук А.Б., 2012. 212 с.

3. Випасняк І. П., Ковальчук Г. А., Презлята Г. В., Фотуйма О. Я. Педагогічна майстерність учителя фізичної культури. Навчальний посібник./За заг. ред. Г. В. Презлятої. Івано-Франківськ: Підприємство «ЦСТПРІ «ІНІН» ВОІ «СОІУ», 2011. 314 с.

4. Гавриленко Т. Л. Класи вирівнювання як форма подолання неуспішності учнів початкових класів в Українській РСР (друга половина 70-х – 80-ті рр. ХХ ст.). Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2014 р. / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ, 2014. С. 54–55.

5. Гауряк О. Д., Киселиця О. М. Формування педагогічної культури майбутніх учителів фізичної культури в процесі фахової підготовки у ВНЗ / О.Д. Гауряк, О.М. Киселиця. Вісник Запорізького національного університету. № 2(8), 2012. С.27-35.

6. Горчакова О.А. Гуманистический подход Н.И. Пирогова к профессиональным качествам наставников. Науковий вісник. Зб. наук. праць / Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2000. Випуск 5 – 6. С. 103 – 108.

7. Гринькова М. В. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти). Харків : Основа, 1998. 264 с.

Апостолова О. А.

Науковий керівник - проф. Якименко С.І.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ОСНОВНІ ІДЕЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ А. ДІСТЕРВЕГА

Особливе місце у педагогічній літературі посідають праці видатного педагога А. Дістервега, які мають виключно важливе значення для підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності. У них міститься багатий фактичний матеріал, який сприяє формуванню педагогічної направленості

студента, розширенню його загально педагогічного кругозору, виробленню позитивного, ціннісного ставлення до педагогічного минулого.

Багатогранна практична діяльність і наукова творчість знаменитого педагога-демократа, невтомного громадсько-педагогічного діяча А. Дістервега, який створив багату за змістом і практично ефективну дидактику розвивального та виховного навчання, яка мала суттєвий вплив на подальший розвиток педагогічної теорії і практики багатьох країн світу.

Ціннісне ставлення майбутнього вчителя до спадщини видатного педагога А. Дістервега є одним з факторів, що впливають на підготовку студентів до професійної діяльності.

Метою виховання педагог вважав підготовку гуманних і свідомих людей. Виховання любові до всього людства і до свого народу, на його думку, має бути головними завданням виховання дітей і молоді.

Метою виховання за А. Дістервегом є «самодіяльність на шляху служіння істині, красі і добру». Основними принципами виховання А. Дістервег вважав природовідповідність (врахування вікових та індивідуальних особливостей, фізичного і психічного розвитку дитини), культуру відповідності (врахування умов, в яких живе дитина, національної культури), самодіяльність (розвиток дитячої творчої активності) [3, с. 45].

А. Дістервег обґрунтував педагогічний принцип культуровідповідності, суть якого полягає в тому, щоб у процесі виховання дітей, передавати молодому поколінню досягнення культури даної історичної епохи.

У статті «Про природовідповідність і культуровідповідність у навчанні» педагог зазначає, що культуровідповідним має бути виховання як людини, так і народу: «Будь-який плідотворний вплив на окремого індивідуума і цілий народ має відповідати потребам часу і враховувати рівень розвитку окремої людини і ту сходинку культури, на якій знаходиться народ» [2, с. 229]. Крім того, педагогічні системи сучасності, щоб задовольняти потребам майбутнього, мають враховувати провідні тенденції культурного розвитку минулого та сьогодення: «Все на землі розвивається за законом безперервності. Тому ми

маємо встановити зв'язок будь-якої наступної сходинки розвитку з попередньою, намагаючись вивести її з останньої. Інакше кажучи, будь-який стан культури даного народу є основа, базис..., з якого розвивається наступний стан» [2, с. 229]; спиратися на ці основи в педагогічній діяльності і вчиняти культуровідповідно.

А. Дістервег осмислює, що культуровідповідність передбачає і подолання застарілих традицій, тих, які гальмують подальший розвиток культури: «З іншого боку, намагання філантропистів можна також розглядати як захист принципу культуровідповідності. У цьому разі їм слід лише довести, що вони спрямовані на те, що вже стало потребою їх часу» [2, с. 234].

Вагоміше значення принципу культуровідповідності простежується в статті «Три нотатки про педагогіку і спрямування учителів» (1858), написаній наприкінці життя. Тут А. Дістервег вже структурує принцип культуровідповідності і розкриває зміст його елементів. Так, з провідної мети педагогіки – «людського виховання» – він виводить три її провідні завдання: «вона має зважати на індивідуума і формувати його відповідно до його природних особливостей; робити це відповідно до своєрідності тієї нації, до якої належить індивідуум; виховувати людину згідно з загальнолюдськими цілями» [1, с. 235]. Отже, автор поширює принцип природовідповідності передусім на методику культивування (зокрема навчання), яка має зважати на природні можливості людини, допомагати пристосовуватися до навчання, щоб полегшити засвоєння культури, організувати так цей процес, щоб він сприяв розвиткові загальнолюдських та індивідуальних нахилів. Крім того, А. Дістервег сформулював завдання культуровідповідного соціального виховання третього тисячоліття: «У кожному індивіді, у кожній нації має бути виховано напрям думок, що зветься гуманністю; це – прагнення благородних загальнолюдських цілей. Перша її сходинка – повага чужої особистості та її особливостей; друга – сприяння її людським і національним цілям на підставах взаєморозуміння та згоди; третя – об'єднання з нею і всіма націями земної кулі

для досягнення загального призначення людства, встановленого богом» [1, с. 237].

У змісті культуровідповідного національного виховання А. Дістервег акцентує увагу на створенні таких умов, які б збудили в дитині, молодій генерації певної нації самостійне усвідомлення «національного духу» разом із бажанням реалізувати його в дійсності. Як роз'яснює автор, молодь має бути просякнута думками, що саме національні цінності, національна своєрідність і особливості є метою нації, а держава – форма, засіб досягнення мети.

Серед науково-педагогічного доробку А. Дістервега науковці виокремлюють принцип самодіяльності. Самодіяльність, під якою А. Дістервег розумів активність, ініціативу, вважав важливою рисою особистості. В розвитку дитячої самодіяльності він бачив і кінцеву мету і неодмінну умову всякої освіти. А положення про те, що «розум наповнити нічим не можна. Він повинен самодіяльно все охопити, засвоїти і переробити», є актуальним і в наші дні [3, с. 45].

На думку А. Дістервега, необхідно спонукати учнів працювати самодіяльно, добиватися того, щоб праця стала їхньою другою натурою. Самостійність, активність повинні обумовлювати не лише самостійне засвоєння, але й вироблення умінь самостійного навчання, мислення, прагнення «розбудити власні потенційні можливості». Намагання все самостійно продумати, осмислити, засвоїти, повинно стати потребою учнів. Вказуючи на необхідність розвитку розумової активності учнів у процесі навчання, А. Дістервег відзначав, що «поганий учитель повідомляє істину, хороший учитель навчає її пошуку» [4, с. 450].

У сучасних реаліях використовуються дидактичні принципи А. Дістервега, які є основою для організації процесів виховання і навчання. Педагог не тільки доповнив, розроблені до нього дидактичні принципи, сформульовані в працях Я. Коменського, Гербарта, але й сформулював нові, крім того, він показав взаємозв'язок принципів навчання і виховання на

прикладі принципів природовідповідності, культуровідповідності і самостійності.

Отже, А. Дістервег був прогресивним діячем німецької буржуазно-демократичної педагогіки середини ХІХ ст. Своїми працями в галузі дидактики і невтомною діяльністю по підготовці народних учителів він заслужив ім'я «учителя німецьких учителів».

Література:

1. Дистервег А. Три заметки о педагогике и о стремлениях учителей. Избр. пед. сочинения. Москва: Учпедгиз, 1956. С.235–246.
2. Дистервег А. О природосообразности и культуросообразности в обучении. Избр. пед. сочинения. Москва: Учпедгиз, 1956. С.227–235.
3. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 190 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Академія, 2002. 528 с.

Руденко О. О.

Науковий керівник - проф. Якименко С.І.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ Ж.-Ж. РУССО

Інтеграція освіти України у європейський освітній простір передбачає підготовку вчителя нової генерації; формування компетентного, висококваліфікованого конкурентоспроможного спеціаліста, який буде відповідати міжнародним вимогам та стандартам якості. Проблеми виховання, освіти, розвитку молодого покоління набувають особливого значення, оскільки доля майбутнього людства більшою мірою залежатиме від розвитку духовної і моральної сфери суспільства. Саме тому професійна педагогічна діяльність учителя як носія духовних цінностей, спадкоємця поколінь покликана сприяти утвердженню гуманної, демократичної особистості, здатної до саморозвитку,

самореалізації своїх інтересів та обдаровань. Реформування професійної педагогічної освіти потребує утвердження фундаментальної педагогічної освіти, гармонізації світоглядно-методологічних, дидактичних і психологічних знань, що дасть змогу фахівцю повніше реалізовувати гуманітарну, культуротворчу функцію освіти, оволодіти інноваційними технологіями навчання й виховання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про активізацію інтересу щодо проблеми формування готовності майбутніх учителів початкових класів до впровадження педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо.

З урахуванням наявних підходів щодо трактування означеного феномена нами обґрунтовано поняття «професійна готовність учителя початкових класів до впровадження педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо» як складову загальної готовності майбутніх учителів початкових класів до впровадження педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо в цілому, як складне професійно-особистісне утворення, що включає усвідомлення студентами пріоритетності виховної діяльності як емоційної особистісно зорієнтованої взаємодії (аксіологічний компонент), виховну компетентність (гносеологічний компонент), створення особистісного професійного ідеалу як мети виховної діяльності в процесі професійно зорієнтованої творчої діяльності (акмеологічний компонент), сформованість умінь і навичок діагностування, проектування, моделювання (праксеологічний компонент), узагальнювального самооцінювання та самовдосконалення власної виховної діяльності (рефлексивний компонент).

Свою концепцію Ж.-Ж. Руссо викладав у творі «Еміль чи про Виховання» (1762) [1], трактат, який він вважав найкращим і найбільш важливим із своїх праць і в якому його педагогічні погляди виражені через художні образи. У своїй педагогічній концепції він відкидав сучасну йому освітньо-виховну систему. Замість неї вважав необхідним ввести демократичну систему, яка повинна сприяти виявленню в дитини обдаровань, закладених природою. Виховання буде сприяти розвитку дитини лише в тому випадку, якщо набуде природного, природовідповідного характеру, буде прямо пов'язано з

природним розвитком індивіда і спонукатиме його до самостійного набуття особистого досвіду і знань.

Отже, центральним пунктом концепції педагога виступає теорія природного, вільного виховання, де в центрі стоїть особистість дитини. Він вважає, що вільне виховання випливає з природного права кожної людини на свободу. Воно слідує за природою, допомагає їй. Ж.-Ж. Руссо виступає за недоторканість, автономність внутрішнього світу дитини, як маленької людини.

Ж.-Ж. Руссо виводить вектор виховання і його складові, три типи вчителя: Природа, Люди і Предмети. Усі вони беруть участь у вихованні людини: природа внутрішньо розвиває наші задатки й органи, люди допомагають використовувати цей розвиток, предмети діють на нас і дають досвід. Природне виховання не залежить від нас, а діє самостійно. Предметне виховання частково залежить від нас.

Виховання – велика справа, і воно може створювати вільну і щасливу людину. Природна людина – ідеал Ж.-Ж. Руссо – гармонійна і цілеспрямована, у ній високо розвинуті якості людини-громадянина, патріота своєї країни. Така людина абсолютно вільна від егоїзму.

Роль вихователя для Ж.-Ж.Руссо полягає в тому, щоб навчати дітей і дати їм одне єдине ремесло – життя. Кожному віковому періоду повинні відповідати особливі форми виховання і навчання. Виховання повинне носити трудовий характер і сприяти максимальному розвитку самостійності й ініціативи учнів. Інтелектуальному вихованню повинне передувати і супроводжувати вправа фізичних сил і органів почуттів вихованців [2].

Верхом мистецтва при гарному вихованні – зробити людину розумною, а більшість учителів-схоластів намагаються виховувати дитину за допомогою розуму. Ж.-Ж.Руссо про методи виховання говорить: «Дивно, що з тих пір, як беруться виховувати дітей, не придумали ще іншого такого способу керувати ними, крім змагання в заздрості, ненависті, марнославстві, жадібності, низькому страху всіх пристрастей, найбільш небезпечних, найбільш здатних хвилювати і псувати душу, навіть перш, ніж сформується тіло. При всякому

передчасному наставлянні, що вбивають їм у голову, у глибині їхнього серця насаджують порок; безрозсудні вихователі думають зробити чудо, роблячи їх злими з метою навчити, що таке доброта, а потім важливо говорять нам: “така вже людина”. Так, така людина, якою ви її зробили» [1, с. 112].

Отже педагогічні ідеї Ж.-Ж.Руссо цілком актуальні в умовах впровадження концепції «Нова українська школа».

Література:

1. Руссо Ж.-Ж. Вибрані педагогічні твори Т.2. «Педагогіка». Москва: 2002.
2. Руссо Ж.-Ж. Вибрані твори. Державне видавництво художньої літератури. Москва: 1961. 750 с.

Заєць В. О.

Науковий керівник – доц. Тимченко А. А.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Дослідження спадщини В.Сухомлинського дозволяє стверджувати, що в педагогіці вченого немає окремих викладу ідеї виховання культури педагогічної діяльності вчителя. Його міркування, з цього питання ми знаходимо в монографіях, статтях, блокнотах, щоденниках. При цьому, не вживаючи поняття «культура педагогічної діяльності», він прагнув, як можна повніше розкрити його сутнісний зміст, трактуючи це поняття як складне й комплексне [2, с. 13].

На думку В Сухомлинського «Педагогічна культура - це жива, творча педагогіка повсякденної творчої праці, та педагогіка, в якій теоретичні закономірності процесу впливу на духовний світ вихованця ніби зливаються з особистістю вчителя. Педагогічна культура - це, образно кажучи, техніка і технологія взаємодії майстра і об'єкта його праці. Багатогранність,

різноманітність, відточеність, зразковий стан інструментів нашої творчості, уміння володіти ними так само тонко, як прекрасний музикант володіє скрипкою, - все це і є педагогічною культурою» [9, с. 334].

У художньо-педагогічних творах В.Сухомлинського закладена тенденція до об'єднання у визначенні сутності культури педагогічної діяльності вчителя трьох головних способів збагнення педагогічної діяльності: раціонально-наукового, емпіричного (дослідно-практичного) і асоціативно-образного (властивого мистецтву) [5, с. 24].

Такий підхід цілком адекватний змісту культури педагогічної діяльності, що вимагає не тільки знань і досвідченості, професійного майстерності-мистецтва, але й творчості «за законами краси». Тому й «чисто педагогічні» твори В.Сухомлинського, що далеко не відповідають стандартам монографічного «строго наукового» або «спрощено-популярного оповідання», представляють для нас, сплав глибокої, ясної думки й оригінального дослідно-практичного матеріалу, яркої дискусійної спрямованості й проникливого образно-художнього сприйняття життя й діяльності колективу Павлівської середньої школи, яка живе за «законами краси» [3, с. 12].

Співзвучними нашому часу представляються гуманістичні позиції В.Сухомлинського в розумінні культури педагогічної діяльності вчителя, а саме: відношення до людини як головної й вищої цінності суспільства й звідси безмежна повага і любов до людини (особливо - дитини), створення педагогічних умов для його особистісного становлення.

Особливо підкреслюється, що педагогічна культура є частиною загальнолюдської, у якій з найбільшою повнотою відтворені духовні й матеріальні цінності освіти й виховання, а також способи творчої діяльності, необхідні для обслуговування історичного процесу зміни поколінь, соціалізації особистості, здійснення освітньо-виховних процесів [7, с. 70].

Фундаментальний внесок В.Сухомлинського в педагогіку полягає насамперед у тому, що він успішно переборов історично сформований і діючий понині стереотип педагогічного мислення, заснований на об'єктній позиції

учня й позиції вчителя як керівника, наставника й авторитету для наслідування (тобто суб'єкта освіти). На його думку, вчитель-друг і товариш для учня, а справжнього вчителя повинна відзначати повага до особистості учня, його людської гідності [1, с. 14].

В.Сухомлинський завжди стверджував, що любов до дітей - це вершина педагогічної культури, найголовнішою рисою якої є гуманність, а гімн гуманізму - відчувати серцем іншу людину. Педагогом-гуманістом стає лише людина з високим почуттям власної гідності, з розвинутим почуттям жалості, взаємодопомоги, самоповаги. Провідна роль відводиться вчителю, який повинен мати «високий дар бачити в людині хороше, вірити в неї» [6, с.42].

Педагогічну спадщину великого педагога пронизує ідея проектування Людини. Для того щоб педагогіка виконувала таку функцію, вона має спиратися на психологічні знання, відійти від емпіричних узагальнень, у досягненні цілей навчання й виховання використовувати цілепокладання, моделювання, технологію активного перетворення педагогічної дійсності.

В.Сухомлинський був впевнений, що процес виховання виражається в єдності духовного життя вихователя і вихованців – в єдності їх ідеалів, інтересів, думок, переживань. Він радив педагогам і батькам дітей вчити добру, любові, милосердя. Для цього треба, щоб діти постійно бачили гуманістичний зміст вчинків і поведінки тих, хто їх оточує: рідних, близьких, вихователів, дорослих.

Грунтовно розкриваючи поняття «педагогічна культура», В.Сухомлинський вважає, що вона передовсім проявляється в умінні орієнтуватися в складних питаннях науки і практики: «Якщо вчитель вдумливо аналізує свою роботу, в нього не може не виникнути інтересу до теоретичного осмислення свого досвіду, прагнення пояснити причинно-наслідкові зв'язки між знаннями учнів і своєю педагогічною культурою» [10, с. 240] .

Суть педагогічної культури вчителя педагог-гуманіст розкриває у багатьох працях, показує, в чому ж полягає романтика такої професії, незважаючи на її складності. Цінним у книзі «Педагогічна культура» є те, що в

ній ідеться про педагогічну систему Василя Олександровича, яка охоплює всю багатогранність, сукупність методів і прийомів виховного впливу особистості педагога на колектив і вихованця з метою всебічного, гармонійного розвитку особистості. Книга містить положення й узагальнення педагогічної теорії про конкретні стосунки педагога з вихованцями в найрізноманітніших сферах духовного життя, активної діяльності, в повсякденному їхньому спілкуванні. Причому педагогічна система, як стверджує видатний педагог, завжди ґрунтується на системі поглядів і переконань учителя, що не є механічним повторенням педагогічної теорії, а містить щось глибоко індивідуальне [4, с.49].

У книзі «Павлівська середня школа» вражають діловитість, конкретність і перевіреність будь-якої з рекомендацій, що їх дає педагог-гуманіст. Книга «Розмова з молодим директором школи» містить окремий параграф під назвою «Педагогічна культура вчителя», де В.Сухомлинський обґрунтовує складові частини цієї культури [4, с. 50].

В.О.Сухомлинський виділяє риси, без яких не може відбутися педагог:

- глибока віра в можливість успішного виховання дітей;
- гармонія серця і розуму;
- чуйність, сердечна турбота про людину;
- розуміння світу дитинства;
- вміння «пізнавати серцем», «проникати в душу дитини», «володіти собою, тримати себе в руках», «стримувати збудження й роздратування», «володіти ситуаціями» [4, с.52].

Видатний педагог писав, що педагогічне безкультур'я і невігластво починаються там, де вчитель, не розуміючи духовного світу дитини, намагається перетворити дитячу беззахисність на клітку. Учитель має знати і відчувати, що на його совісті доля кожної дитини, що від його духовної культури та ідейного багатства залежить розум, здоров'я, щастя людини, яку виховує школа.

На сучасному етапі розвитку школи головним є навчити самих учителів

оволодівати основами життєтворчості. Саме у відборі способів навчання учнів самостійно вчитися і полягає проблема вчителя. «У ньому п'ять умінь: спостерігати явища навколишнього світу, думати, висловлювати думку про те, що я бачу, роблю, думаю, спостерігаю, читаю, пишу» [8, с. 108].

Література:

1. Бондар Л. В. О. Сухомлинський: ціннісно-гуманна основа виховного процесу. Рідна школа. 2009. N 8/9. С.14-17.
2. Бондар Л. Питання навчання і виховання в поглядах К. Ушинського і В. Сухомлинського. Рідна школа. 2008. N 9. С. 12-15.
3. Бондаревская Е. В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность. Педагогика. 1999. №3 С. 39.
4. Борисовский А. М. Учиться на человека нужно всю жизнь: Очерк жизни и педагогической деятельности В. А. Сухомлинского. Фрунзе, 1980. 91 с.
5. Вітвицька С.С. Культура вчителя в системі педагогічних поглядів В.О.Сухомлинського. Педагогіка і психологія. 2003. N2. С. 24-30.
6. Гергуль С. Психолого-педагогічні особливості самоосвітньої діяльності вчителя в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського. Початкова школа. 2003. N11. С. 40-42.
7. Захарченко Е.Ю. Педагогическая культура и культурно образовательная ситуация. Педагогика. 1999. № 9. С. 69–73.
8. Сухомлинский В.А. Мудрая власть коллектива. Москва: «Молодая гвардия», 1975. 273с.
9. Сухомлинський В.О. Павліська середня школа: Вибрані твори: в 5-ти т. Т. 4 Київ: Рад. Школа, 1977. 553 с.
10. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані педагогічні твори : в 5-ти т. Київ, 1977. Т.3. С. 5-279.

Мартиненко С. М.
Науковий керівник - проф. Якименко С.І.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ ДЖОНА ДЬЮЇ В УМОВАХ НУШ

Сучасні перетворення у суспільному житті викликали зміни філософії освіти, що обумовило перехід до парадигми особистісно орієнтованого виховання, заснованого на пріоритетності гуманістичних цінностей, першочерговому врахуванні інтересів дитини у навчально-виховному процесі.

У зв'язку з цим особливий науковий і практичний інтерес викликає новаторська педагогічна спадщина Джона Дьюї (1859–1952) – видатного американського педагога й філософа, вплив якого на світову педагогічну думку триває близько століття. Глибоке теоретичне обґрунтування ним принципу дитиноцентризму, засобів громадянської освіти й виховання, сприяння особистісному зростанню учнів у єдності з суспільними потребами, а також наукова переконливість педагогічної концепції Дж. Дьюї зробили її феноменом не лише національного рівня.

Розглянемо основні педагогічні ідеї Джона Дьюї.

1. Педагог висловив думку, що нагромадження дітьми особистого досвіду стоїть вище оволодіння систематизованими науковими знаннями. Саме поняття «досвід», відповідно до Д. Дьюї, це складне переплетення подій, кожна з яких має власну природу й історію. Досвід пов'язаний з виконанням дій, а не з пізнанням об'єктів. Д. Дьюї вважав, що навчання має відбуватися шляхом дослідного пізнання навколишньої дійсності. Тільки при дослідженні навколишнього світу в учня з'явиться бажання до подальшої самоосвіти. Через дослідне пізнання дійсності в учня формується певна властивість характеру, яка дає можливість контролювати події довкола і пристосовувати до своїх цілей.

На противагу традиційної моделі освіти Д. Дьюї запропонував нову, метою якої має стати навчання методам вирішення питань. Досвід, як стверджує Дьюї, має практичний і взаємний характер. Власне, це означає, що у

досвіді людство буде «діалектичні відносини» з навколишнім світом і крізь нього й створює певні ідеї, й шляхи їх вирішення.

Дьюї припускав, що людина, яка має навички прийняття рішень, набагато краще буде підготовленою для життя у мінливому світ із його численними труднощами і постійно виникаючими проблемами [2, с. 68-69]

2. Справжнім і цінним є тільки те, що дає практичний результат.

Виховання і навчання здійснюються не в теоретично абстрактних формах, а у процесі виконання конкретних практичних справ, де діти не тільки пізнають світ, а й навчаються працювати разом, долати труднощі й розбіжності. Отже, Д.Дьюї запропонував перетворення абстрактного, відірваного від життя, спрямованого на просте заучування теоретичних знань, сучасного йому навчання, у систему шкільного навчання “шляхом дії”, яке збагачує особистий досвід дитини і полягає у освоєнні нею способу самостійного пізнання навколишнього світу.

3. В основі навчально-виховного процесу повинні лежати інтереси дитини.

Інтересами дитини слід користуватися, спрямовуючи їх по шляху, який може призвести до цінних результатів. Не програма, а учень має визначатися як якість, і кількість навчання [1]. Д. Дьюї розглядав навчальний предмет не як набір засвоєваних учнем фактів і принципів. На його думку, це цілком ігнорувало психологію дитини, її інтересів. Він просто хотів, щоб дитина навчилася транслювати абстрактні знання на конкретні форми, які стосуються практичного життя. Д. Дьюї був переконаний, що освіта стане повніше й глибше, а навчання тривалішим та інтенсивнішим, коли воно виросте з власних питань, інтересів і інтелектуальних потреб учня. Але при цьому «узгодження» і пристосування інтересів індивіда з інтересами соціуму стає провідною ідеєю освіти.

4. Орієнтованість викладання на майбутню діяльність у суспільстві.

Призначення практичної праці полягає не тільки у набутті конкретних знань, а й у зіткненні школи із соціальною діяльністю суспільства. У процесі

практичних занять діти багато дізнаються про різні професії, що не тільки дає їм певні навички, але й сприяє поліпшенню їхнього розвитку й навчає поважати будь-яку працю, що йде на користь суспільству.

5. Метод навчальних проектів.

Метод проектів – це система навчання, коли учні набувають знання в процесі планування і виконання дедалі складніших практичних завдань – проектів [3].

6. Співвідношення навчальних дисциплін.

У світлі нових завдань школи змінюється набір і співвідношення досліджуваних дисциплін: замість «сутнісних» дисциплін вводяться «інструментальні»; чи частину «сутнісних» предметів слід значно скоротити.

«Інструментальні» дисципліни допомагають учням навчатися підходам до розв'язання життєвих проблем, тоді як «сутнісні» заохочують до «широкого мислення», яке не має практичного застосування.

7. Безперервна освіта

Д. Дьюї висунув ідею універсальної, безперервної освіти для всіх вікових категорій. Усе суспільство мусить знаходитися у процесі постійного навчання і перенавчання. В праці «Демократія й освіта» він говорить про те, що життя перебуває у розвитку, тому освіта повинна швидко реагувати на зміни, які відбуваються у навколишньому середовищі. «Інакше члени суспільства будуть придушені змінами, із якими зіштовхнуться, не розуміючи їх зв'язків і значень» [3].

8. Ігрова діяльність.

Д. Дьюї вважав за необхідне систематично включати у навчальний процес ігрову діяльність. Гру не можна ототожнювати із іншою зовнішньою діяльністю дитини. Гра, скоріш, є вказівкою з її розумової діяльності в усій своїй повноті і єдності. Отже, матеріали, які використовуються у грі, повинні бути “реальними”, прямими і природними, наскільки це дозволяють умови.

Саме в грі в дитини вперше формується потреба взаємодіяти зі світом, з однолітками; гра – ефективний засіб розвитку інтелектуальних, моральних і вольових якостей особистості.

9. Діяльність педагога.

«Завдання педагога – відібрати ті факти в межах існуючого досвіду, за допомогою яких потенційно можливо поставити нові проблеми, які спонукають до додаткових спостережень, які розширюють область набутого досвіду. Виявляючи появу в учнів нових установок і звичок, педагог має відчувати, які тенденції сприяють продовженню зростання, а які шкодять». «Обов'язок вчителя – не прогаяти випадок» [4].

Отже, навчання має відбуватися як переважно трудова та ігрова діяльність, у якій розвивається смак дитини до самонавчання і самовдосконалення. Досвід і знання дитина повинна набувати шляхом «дії», під час дослідження проблемного навчального середовища, виготовлення різних макетів, схем, під час дослідів, тобто використання індуктивного методу пізнання. Ця педагогічна концепція отримала назву «інструментальної педагогіки».

Література:

1. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике. Москва: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1995. 496 с.
2. Бернштейн М. С. Закат прагматической педагогике. Москва, 1963. 48 с.
3. Бровер І. М. Педагогіка Д. Дьюї та наші педагогічні шукання. Шлях освіти. 1929. № 8–9. С. 32–47.
4. Дьюи Дж. Психология и педагогика мышления. Пер. с англ. Николаевой Н.М., под ред. Виноградовой Н.Д. Москва: Совершенство, 1997. 288 с.

Лисиця І. В.
Науковий керівник – доц. Тимченко А. А.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

В умовах становлення української національної державності, відродження національної духовності, формування національної гідності громадян, роль педагогіки в суспільстві помітно зростає.

Оптимізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у сучасних умовах повинна максимально орієнтувати на становлення їх індивідуальності та розвиток творчого мислення, що не може бути здійснено без розуміння глибинних зв'язків педагогічних явищ в їх цілісності та взаємодії із загальнокультурними процесами у світі. Зміни, які відбуваються у сучасній школі, висувають значно вищі вимоги до професійної культури вчителя, а існуюча система навчання і виховання людини не зможе задовольнити ці вимоги, якщо не будуть неперервно удосконалюватися зміст освіти, розроблятися нові методичні системи навчання, створюватися нові програми, підручники, навчальні посібники, дидактичні матеріали, і все це на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, з урахуванням досягнень людства у науці, техніці, організації суспільного життя.

Василь Олександрович пред'являв дуже високі вимоги до особистості педагога як керівника і організатора навчально-виховного процесу: «Ми повинні бути для підлітків прикладом багатства духовного життя; лише за цієї умови ми маємо моральне право виховувати» [4, с. 22]. Високі особистісні якості вихователя, його знання і життєвий досвід повинні стати для дітей незаперечним авторитетом. Під авторитетом В. Сухомлинський розумів не піднесення, відгородження від дітей ерудицією, вимогами беззаперечного послуху, формальне і авторитарне управління дитиною, а доводив, що без постійного духовного спілкування вчителя і дитини, без взаємного

проникнення в світ думок, почуттів, переживань один одного немислима емоційна культура як плоть і кров культури педагогічної. «Найважливіше джерело виховання почуттів педагога - це багатогранні емоційні відносини з дітьми в дружному колективі, де вчитель не тільки наставник, а й друг, товариш» [4, с.22]. Головне, що за переконанням Василя Олександровича визначає ефективність вчителя –слово, це його чесність. Учні дуже тонко відчують правдивість слова, чутливо відгукуються на нього. Ще тонше відчують учні неправдиве, лицемірне слово. Крім того, ефективність слова вчителя залежить від однієї дуже важливої умови: в школі не має бути жодного педагога, для кого праця вчителя була б тягарем. Будь-яке етичне навчання в устах педагога, який переживає свою працю як тягар, «звучить для вихованців глузуванням над істиною, калічить юну душу. Найправильніші, найкращі слова можуть стати засобом морального розбещення, якщо той, хто їх проголошує, не має на це морального права. Скільки б ми не говорили про благородство, складність і велич праці вчителя, наші слова будуть порожнім звуком, якщо вся шкільна етика не спиратиметься на єдність Я учителя» [5, с. 342]. Ще одним важливим інструментом виховання словом Василя Олександрович називає виявлення довір'я і недовір'я. На застосуванні недовір'я найкраще випробовується педагогічна культура вихователя. Недовір'я може мати потрібний педагогічний вплив лише за умови суворого індивідуального його застосування. Недопустимо виявляти недовір'я кільком учням, а тим більше всьому колективу. В. Сухомлинський виділив кілька відтінків недовір'я:

а) щодо учня, який робить погані вчинки помилково з необережності, через безтурботність і легковажність можна застосувати «попереджувальне» недовір'я;

б) щодо учнів, які грубо порушують дисципліну, почувуючи свою безкарність, добре розуміючи при цьому й суть своїх учинків і те, що їхня поведінка заважає нормально працювати і вчителю, і класу, застосовується засуджування недовір'я, яке поєднується з посиленням примусом.

Що стосується довір'я, то воно, на думку В. Сухомлинського. «Найрозумніше для виховання будь-якого віку виявлення поваги до його людської гідності. Не кажучи ні слова про визнання моральних якостей свого вихованця, вихователь своїм довір'ям не тільки заявляє про це визнання, а й начебто відкриває перед вихованцем перспективу дальшого морального розвитку, - він виявляє впевненість, що людина, яка вже має певні моральні багатства, завтра матиме нові» [3, с.73-74].

Мистецтво виявлення довір'я потребує від вчителя вміння оцінити добре начало в дитині. Ознакою педагогічного невігластва, вважає вчений, є те, що окремі вихователі, виявляючи довір'я, нагадують вихованцю, що за ним водиться багато грішків. Такі слова наставника – це як сіль на рану дитячого серця: вихованець відчує – педагог вдався до довір'я лише для посилення контролю. І найчастіше дитина відкидає таку спробу.

Майстерність виховання моральних цінностей у молодших школярів, як показує досвід практичної роботи В. О. Сухомлинського полягає в тому, «щоб дитину з перших кроків її шкільного життя переконували насамперед власні вчинки, щоб у словах вихователів вона чула відгуки власних думок, переживань – усього, що народилося у процесі активної діяльності. Багатство духовного життя починається там. Де благородна думка і моральне почуття, зливаючись воєдино. Проявляються у високоморальному вчинкові. Ми спонукаємо вихованців до вчинків, що мають яскраво виражений високоморальний характер» [1, с. 218]. Цей метод В.О. Сухомлинський назвав спонуканням до активного виявлення думки і почуття.

З вуст учителя дитина часто чує моральні повчання і настанови, як стверджував В.О. Сухомлинський, усе це набуває авторитет у в очах дитини лише тоді, коли вона бачить у своєму вчителеві людину одухотворену, закохану в свою працю: «Приклад вчителя – це не тільки те, що вчитель вміє робити своїми руками (хоч і це має велике значення), це весь уклад його духовного життя, це його одухотвореність усім, що він робить. Разом з дітьми, усім, що приносить дітям радість» [2, с. 382].

В. Сухомлинський писав: «Однією з найважливіших особливостей творчості педагога є те, що об'єкт його праці – дитина – повсякчас змінюється, він завжди новий, сьогодні не той, що вчора. Наша праця – формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не зіставиш» [2, с. 215]. За В. Сухомлинським, і оцінки мають бути індивідуальні, тобто необхідно враховувати індивідуальні особливості процесів мислення, адже в кожній дитини думка розвивається своєрідними шляхами, кожна дитина розумна і талановита по-своєму. Ось чому В. Сухомлинський прагнув, щоб цей розум і талановитість стали основою успіхів у навчанні, щоб кожен учень не вчився нижче за свої здібності.

Отже, проблема вчителя, його професіоналізму, світоглядної культури, духовно-морального вигляду – одна з найактуальніших у педагогіці та філософії освіти. І це зрозуміло. Саме від вчителя, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів як у процесі навчання, так і позанавчальний час.

Література:

1. Мухин М.И. Гуманизм педагогике В.А. Сухомлинського. Москва, 1994.
2. Педагогічний пошук / Упоряд. І.М.Беженова. Київ: Рад. школа, 1988. 496 с.
3. Савченко О.Я. Товариство послідовників ідей В. Сухомлинського. Початкова школа. 1998. № 6. с. 71-77
4. Сухомлинський В.А. Серце віддаю дітям. Москва: Педагогіка, 1983. 318 с.
5. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра: Вибр.твори: У 5-ти т. Т.1. Київ, 1976. с. 209 – 401.

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НУШ

Нові освітні стандарти зумовлюють впровадження освітніх технологій, зорієнтованих на дитиноцентричне навчання, на гармонійний, всебічний розвиток здобувача початкової освіти з урахуванням його особливостей, самотності і самоцінності. Метою початкової освіти визначено «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [4, с. 5]. Нові суспільні вимоги до якості початкової освіти, ставлять перед сучасним вчителем нові завдання щодо впровадження нових підходів до методик навчання, вибору оптимальних педагогічних технологій у дидактичному процесі. Нові можливості для методичної варіативності в організації дитиноцентричного дидактичного процесу сучасної початкової школи, сприяє оптимальному синтезу форм, методів, засобів і принципів навчання.

Н.Бібік визначає основні чинники, що забезпечують якість початкової освіти, зокрема: «повне і своєчасне охоплення навчанням усіх дітей молодшого шкільного віку; різнобічне використання досягнень дошкільного періоду; осучаснення та оздоровлення освітнього середовища; впровадження методик особистісно і компетентісно зорієнтованого навчання і виховання; технологічність методик навчання; моніторинговий супровід освітнього процесу; адекватна підготовка педагогічних кадрів» [1, с. 12].

На думку вчених, забезпечення якості освіти можливе при умові технологізації освітнього процесу, критеріями якої є концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність. Дослідники трактують поняття «технологія навчання» як «певний порядок, логічність і послідовність

викладу змісту навчання відповідно до поставленої мети; певною мірою алгоритмізація спільної діяльності вчителя та учнів у процесі навчання, узгодженість їхніх дій та взаємовідносин» [2, с. 156].

Науковці розкривають сутність деяких навчальних технологій, зокрема: - технології розвивального навчання (особлива увага приділяється загальному розвитку особистості); технології формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів (особлива увага приділяється формуванню в молодших школярів умінь самостійно здобувати знання, щоб успішно здійснювати всі етапи навчальної діяльності); технології особистісно орієнтованого навчання (пріоритетними завданнями цих технологій є розвиток індивідуальних та пізнавальних здібностей кожної дитини); технології диференційованого навчання (дозволяють створити умови для включення кожного учня в навчальну діяльність відповідно до зони його найближчого розвитку); технології інтерактивного навчання (дозволяють створити умови для розширення пізнавальних можливостей кожного учня в аналізі та застосуванні інформації різних джерел); технології організації самостійної навчальної діяльності (пріоритетними завданнями цих технологій є навчання молодших школярів умінню визначити мету, організовувати свою діяльність для її досягнення та оцінювати результати своїх дій); ігрові навчальні технології (характерною рисою є побудова навчального процесу шляхом заохочення учня до гри. Завдання учителя при застосуванні ігор у навчанні полягає в підпорядкуванні гри конкретній дидактичній меті); технології організації навчальної проектної діяльності (орієнтовані на самостійну пошуково-творчу діяльність учнів, яка може бути як індивідуальною, так і груповою); технології досягнення обов'язкових навчальних результатів у системі уроків (їх впровадження в навчально-виховний процес початкової школи забезпечує досягнення цілей Державного стандарту початкової освіти і передбачає реалізацію двох стратегічно гуманістичних цілей: створення комфортних умов для навчання учнів і здійснення творчої професійної діяльності вчителя); технології навчання авторських шкіл (їх впровадження в навчально-виховний

процес початкової школи побудована на оригінальних (авторських) ідеях і технологіях і є новою освітньою практикою (або взагалі, або для даних умов) [3]. Однак варто зазначити, що Нова українська школа рекомендує педагогам ключовою для використання саме предметну інтеграцію, або технологію інтегративного навчання на основі синергетичного підходу до освітнього процесу.

Технологія навчання характеризується наступними особливостями: діагностичним цілепокладанням, результативністю, алгоритмізованістю, проєктованістю, цілісністю, керованістю, коригованістю.

Сучасні дослідники виокремлюють такі структурні елементи технології навчання як системи: цілі навчання, психологічні закономірності засвоєння матеріалу, способи діяльності вчителя та учнів, ступінь досягнення мети навчання. Отже, в умовах розбудови нової української школи, провідним підходом до організації освітнього процесу в початковій школі є технологічний підхід, який набуває особливого значення оскільки зумовлює цілий комплекс інноваційних змін, необхідність пошуку ефективних шляхів навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Отже сучасні завдання початкової освіти, розвитку й виховання молодшого школяра можуть бути реалізовані за умов організації педагогами освітнього процесу у різних технологічних системах; вибору оптимального варіанту взаємодії вчителя та учня; визначення найдоцільніших технологічних засобів, форм, методів, принципів; визначення критеріїв та показників навчально-пізнавальної діяльності учнів, вибору методів контролю різних видів діяльності, стимулювання та оцінювання результатів діяльності.

Література:

1. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zag. red. N.M. Bıbık. Kyıv: Lıtera LTD, 2018. 160 s.
2. Педагогічні технології в початковій школі : Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки

«Початкова освіта». Авт.-укл. С.М. Дубяга. Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015, 160 с.

3. Педагогічні технології: теорія та практика: [навч.-метод. посіб. / за ред.М.В. Гриньової]. Харків, АСМІ 2006. 230 с.

4. Савченко О.Я. Початкова освіта в контексті ідей нової української школи. *Початкова освіта* : Методичні рекомендації щодо використання в освітньому процесі типової освітньої програми для 1 класів закладів загальної середньої освіти; типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (колективу авторів під керівництвом О.Я. Савченко); методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України щодо впровадження ідей Нової української школи в початковій освіті. Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. С. 4–8.

Кошова М. Р.

Науковий керівник - доц. Бреславська Г.Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

В сучасному суспільстві, що трансформується, освітні концепції мають чітко виражену особистісну орієнтацію. Подібний антропоцентризм знайшов своє вираження в інноваційні ідеї гуманізації і гуманітаризації, які в кінцевому підсумку і визначають загальну стратегію сучасної освіти: розвиток творчої особистості та створення сприятливих умов для її самореалізації в навчально-виховному процесі. Становлення нової системи освіти вимагає радикального переосмислення сформованого підходу до педагогічної підготовки майбутнього вчителя. Пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти в Україні є: особистісна орієнтація освіти; формування національних та

загальнолюдських цінностей; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя; інтеграція вітчизняної освіти в європейський та світовий освітній простір.

Аналіз цих положень дозволяє дійти висновку про надзвичайну складність діяльності вчителя початкових класів в умовах особистісно орієнтованого навчання молодших школярів. Учитель має бути високопрофесійним фахівцем, що має гуманістичну спрямованість, приймає цілі особистісно орієнтованої освіти молодших школярів як особистісно значущі, має системні знання теоретико-методологічних основ особистісно орієнтованого навчання, досконало володіє технологією особистісно орієнтованого уроку. Тому підготовка майбутнього вчителя початкових класів до особистісно орієнтованого навчання молодших школярів повинна здійснюватись в умовах *спеціально організованого навчання*. Його метою має бути становлення студента як суб'єкта професійної діяльності гуманістичного спрямування, оскільки тільки вчитель, що сам є особистістю, здатною до самореалізації в професійній діяльності та особистому житті, може виховати гуманістично спрямовану особистість, спроможну до успішної реалізації життєвих і професійних планів. При цьому зміст, методи і форми підготовки студентів до особистісно орієнтованого навчання молодших школярів мають визначатися таким чином, щоб у максимальному ступені забезпечити досягнення сформульованої вище мети [6, с.255–262].

На думку А. Маслоу, підґрунтям особистісно орієнтованого підходу в педагогіці є гуманізм, що спрямований на виховання вільної особистості і розвиток її самостійності; передбачає індивідуалізацію виховання і визнання пріоритету особистісного перед суспільним; організацію виховання на основі єдності соціального, психічного і біологічного; всебічне задоволення пізнавальних потреб особистості; виявлення і реалізацію особистісного потенціалу учнів; розвиток внутрішнього світу дитини [4,с.305].

І. Якиманська, визначає такі вихідні позиції особистісно орієнтованого навчання: особистісно орієнтоване навчання повинно забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності; має забезпечувати кожному учневі спираючись на його здібності, схильності, інтереси, ціннісні орієнтації та суб'єктивний досвід; можливість реалізувати себе в різних видах діяльності; зміст освіти, засоби й методи повинні організовуватися так, щоб учень міг вибирати предметний матеріал, його вид та форму; освіченість як сукупність знань, умінь, індивідуальних здібностей є найважливішим засобом становлення духовних та інтелектуальних цінностей учня і має бути основною метою сучасної освіти; освіта формує індивідуальне сприйняття світу, можливості його творчого вдосконалення, активне використання суб'єктного досвіду в інтерпретації та оцінюванні явищ, подій навколишньої дійсності на основі особистісно значущих цінностей і внутрішніх настанов; найважливішими чинниками особистісно орієнтованого навчального процесу є ті, що розвивають індивідуальність, створюють умови для саморозвитку та самовираження; особистісно орієнтоване навчання будується на принципі варіативності [7].

О.Савченко зазначає, що особистісно орієнтоване навчання – це організація навчання на засадах всебічного врахування індивідуальних потреб і можливостей учня, глибокої поваги до його особистості, ставлення до нього як до свідомого і відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії з учителем і ровесниками. Метою цього типу навчання є створення умов (змісту, методів, середовища) для індивідуальної самореалізації учня, розвитку та саморозвитку його особистісних якостей [2, с. 626].

Е. Полат наголошує на особливій ролі вчителя при реалізації особистісно орієнтованого підходу, зокрема «зусилля педагога мають бути спрямовані на організацію продуктивної діяльності, створення найбільш сприятливих умов для такої діяльності» [5, с. 74].

На основі зазначеним вище важливо виділити ознаки особистісно орієнтованого підходу: організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії; створення умов

для самоактуалізації особистості; її активізація; забезпечення зовнішніх і внутрішніх мотивів учнів; отримання задоволення від вирішення навчальних завдань і завдань у співпраці з іншими суб'єктами освіти; забезпечення умов для самооцінювання, саморегуляції і самоактуалізації; перенесення акценту у функціях педагога на позицію фасилітатора [3, с. 34]. Як стверджує О. Дубасенюк «потребують перегляду теоретико-методологічні засади та концептуальні підходи до професійного становлення вчителів, докорінного реформування змісту педагогічної освіти шляхом широкого застосування інноваційних педагогічних технологій, а також подальшого розвитку педагогічної освіти у таких напрямках:

- орієнтація на особистісний розвиток майбутнього педагога в процесі професійно-педагогічної підготовки;

- забезпечення єдності теоретико-методологічної, психолого-педагогічної, методичної підготовки та педагогічної практики у контексті ідей особистісно орієнтованого підходу;

- розвиток індивідуальності, суб'єктності, потреби в особистісному та професійному самовдосконаленні, освоєння ним рефлексії самопізнання і саморозвитку особистісних якостей майбутнього вчителя [1, с. 14-40].

Отже структура готовності вчителя до застосування особистісно орієнтованих технологій в умовах інноваційного освітнього середовища включає: інтерес до особистісно орієнтованої педагогічної діяльності; ціннісне ставлення до особистісного розвитку дитини; потребу у власному професійному та особистісному зростанні; здатність до емпатії; адекватну самооцінку і здатність до рефлексії; орієнтацію на діалог, співпрацю з учнями; систему знань (про природу і сутність особистісно орієнтованої освіти).

Література:

1. Дубасенюк О.А. Теоретико-технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія /

за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14-40.

2. Енциклопедія освіти /Акад. пед.. наук України ; головний ред.. В.Г.Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 626 с.

3. Качалова Л.П., Качалов Д.В., Качалов А.В. Личностно-ориентированный подход в образовании: педагогика личности. Пособие к спецк.: Изд-во «Шадринский дом печати», 2007. 82 с. С. 34.

4. Маслоу А. Самоактуализация. Психология личности. Тексты/ Москва: Издательство Московского университета, 1982. С. 305.

5. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие для студентов вузов. Москва: Академия, 2007. 365 с.

6. Шаповал Ю.Д. Закономірності та особливості особистісно орієнтованого навчання молодших школярів. Дійсність та перспективи розвитку сучасної освіти України: зб. наук. пр. // Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. Харків: Стиль Іздат, 2005. С. 255–262

7. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. Москва: 1996. 96 с.

Дрібниця А. М.

Науковий керівник - доц. Філімонова Т. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ІНТЕГРОВАНИХ УРОКАХ В УМОВАХ КОНЦЕПЦІЇ НУШ

Активізація пізнавального інтересу у дітей молодшого шкільного віку - це тривалий процес, який є поступовим. Тому дуже важливо знати і створювати психологічні та виховні умови, за яких процес активізації пізнавальної діяльності стане більш ефективним.

На думку С. Хатунцевої, психологічні та виховні умови є джерелом виникнення, існування та розвитку самого навчального процесу, запорукою його присутності та можливостей для вдосконалення. Крім того, спеціально створені психолого-педагогічні умови мають можливість регулювати педагогічний процес і дозволяти його компонентам корелювати між собою [4, с. 97].

Ми вважаємо, що активізація пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку за допомогою інтегрованого навчання буде ефективною за таких умов:

- 1) врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, врахування соціально-пізнавального досвіду дітей цього віку;
- 2) позитивне емоційне налаштування учасників навчально-виховного процесу;
- 3) органічне включення елементів інтеграції в навчальний процес;
- 4) співпраця та участь вчителів та здобувачів освіти.

Розкриємо суть та зміст цих психологічних та виховних умов.

Перша умова - **врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, врахування соціально-пізнавального досвіду дітей цього віку.** Вікові психологічні властивості зумовлені конкретно-історичними умовами, за яких людина розвивається, спадковістю і, певною мірою, характером виховання, особливостями діяльності та спілкування особистості. Для кожного віку існує специфічна ситуація розвитку, тобто певний взаємозв'язок між умовами соціальної сфери та внутрішніми умовами формування особистості. Тому кожна дитина має різний рівень розвитку пізнавальних процесів. Однак взаємодія зовнішніх і внутрішніх факторів призводить до типових психологічних характеристик, що є загальними для більшості індивідів того ж віку.

Говорячи про врахування індивідуальних особливостей, ми маємо на увазі не пристосування завдань та основного змісту уроків та виховання до окремого учня, а пристосування форм та методів педагогічного впливу до

індивідуальних особливостей з метою забезпечення певного рівня особистості розвитку. Індивідуальний підхід створює найбільш сприятливі можливості для розвитку пізнавальних сил, активності, нахилів та талантів кожного студента.

Тому, готуючись до уроку та обираючи методи та прийоми, які найефективніше покращать пізнавальну діяльність учнів, вчитель повинен робити це обережно, звертаючи увагу на вік та індивідуальні особливості учнів, чи використовують вони матеріал виходячи зі своїх здібностей приймати психологічні навички, враховувати їх. власний соціальний досвід [1, с. 59].

Друга умова - позитивне емоційне ставлення учасників навчально-виховного процесу.

Цей стан слід розглядати з психологічної точки зору. Емоції впливають на всі сфери людського життя, включаючи навчання. Є переконливі докази того, що емоції є найважливішим фактором регулювання когнітивних процесів. Так, емоційне забарвлення - одна з умов, що визначають випадкову увагу та пам'ять. Це може значно ускладнити довільне регулювання цих процесів.

Створення доброзичливої, невимушеної атмосфери в класі, усвідомлення та підтримка унікальності кожної людини (як викладача, так і учня) значно покращує навчання. Позитивна атмосфера може зробити клас більш комфортним місцем, що, у свою чергу, мотивує навчання та спонукає учнів до підвищення рівня пізнавальної активності.

Створення сприятливої емоційної атмосфери пізнавальної діяльності учнів є найважливішою передумовою формування пізнавальних навичок та розвитку особистості учня в процесі навчання. Ця умова пов'язує всі функції навчання - освіту, розвиток, освіту і ту, яка прямо і опосередковано впливає на вміння та інтереси учнів.

Мистецтво навчання - це мистецтво викликати в учнів цікавість, а потім задовольнити їх.

Третя умова - органічне включення інтеграційних елементів у навчальний процес.

Професійний фахівець, який вивчає проблему не лише теоретично, а й емпірично, може відповідати цій умові.

Інтеграція є необхідною передумовою сучасного освітнього процесу. Їх можливе впровадження в будь-якому навчальному закладі дозволить цьому закладу перейти на новий рівень розвитку. Інтеграційні процеси в освіті тривають, і вони різноманітні, але їх мета одна - розвинена, творча особистість, здатна до творчого пошуку.

Використання інтегрованого підходу до організації навчального процесу відкриває низку можливостей для різнобічного, нетрадиційного, практичного засвоєння набутих знань.

Важливою особливістю є те, що вчитель, який впроваджує інтеграцію в навчальний процес, повинен бути знайомим з усіма предметами, які він поєднує. Використання інтегрованого навчання не повинно бути самоціллю для самореалізації чи самоствердження, а навпаки, сприяти ефективній активізації пізнавальної діяльності.

Четверта умова - співпраця та участь вчителя та учнів.

Відносини між викладачами та студентами - це середовище, в якому формується та розвивається особистість учня. Основою цих взаємовідносин у технології саморозвитку є особистий підхід та педагогіка співпраці. Це означає гуманізм і демократичність відносин, визнання права кожного учня на оригінальність, унікальність, унікальність особистості, прийняття її думки та позиції; Готовність до неоціненого ставлення до нього як до особистості.

Стилі взаємовідносин учитель - учень є особливо важливою частиною освітнього спілкування, оскільки вони сприяють або уповільнюють успішне здобуття дітьми знань та їх особистісний розвиток. Водночас у діяльності та спілкуванні дітей та вчителів слід виховувати самоврядування, рівність та рівність особистих позицій усіх учасників освітнього процесу. Співпраця повинна мати різні форми для різних вікових груп учнів. Наприклад, співпраця дошкільників та дітей початкової школи виражається в ігровому характері навчання, коли ігрові завдання та вправи поступово стають навчальними.

Без «здорової» атмосфери дружні стосунки, взаєморозуміння, свобода, повага жодні методи, прийоми та засоби не сприятимуть активізації пізнавальної діяльності учнів [3, с. 25].

Отже, можна сказати, що співпраця між викладачем та учнем є як загальною діяльністю, так і організаційною системою діяльності тем взаємодії, яка характеризується:

- 1) просторове та часове співіснування,
- 2) організація та управління діяльністю,
- 3) Розподіл функцій, дій, операцій,
- 4) наявність позитивних міжособистісних стосунків.

Тому поєднання вищезазначених психолого-педагогічних умов має створити комфортну атмосферу для навчального процесу та покращити пізнавальну діяльність учнів.

Література:

1. Назарець Л. Формування пізнавального інтересу учнів. Обдарована дитина. 2009. №7. С. 59-62.
2. Назаров А. Обобщенная модель познавательной деятельности индивида. Психологическая наука и образование : журнал / гл. ред. В. В. Рубцов. 2000. № 3. С. 40–60.
3. Нікітіна Н. Активізація пізнавальної активності учнів шляхом використання ігрових моментів та цікавих завдань. Початкове навчання та виховання. 2011. № 31. С. 21-31.
4. Хатунцева С. Педагогічні умови адаптації викладача-початківця до професійно-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі : Дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2004. С. 97– 98.

Ткаченко А. В.
Науковий керівник - доц. Філімонова Т. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

СТРУКТУРА УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Вирішення проблеми ефективного формування управлінської компетентності майбутніх вчителів початкових класів залежить від з'ясування її структури.

Дослідники переважно визначають чотири основні компоненти в структурі управлінської компетентності майбутніх фахівців: мотиваційний (мотиваційно-ціннісний), діяльнісний (операційний, функціональний), когнітивний та особистісний.

Так В. Коваль, Н. Тверезовська, Г. Чередниченко до загальної структури управлінської компетентності педагога, крім мотиваційного, діяльнісного, когнітивного включають рефлексивний компонент, спрямований на аналіз, самоаналіз, осмислення, оцінку й рефлексію власної діяльності, поведінки, вчинків, спілкування, стосунків з оточенням [1, с. 44]; Т. Сулима – творчий (креативний), спрямований на розвиток здатності до творчості у вирішенні професійних завдань, творчий прояв особистості в професії; О. Шестопалюк – організаційний; О. Белова – комунікативний.

Зіставлення різних точок зору науковців щодо структури управлінської компетентності майбутніх фахівців дозволяє визначити структурні елементи управлінської компетентності майбутніх вчителів початкових класів, а саме: мотиваційний (сукупність мотивів і цінностей управлінської діяльності), діяльнісний (управлінські уміння та навички практичного вирішення управлінських проблем і ситуацій), когнітивний (комплекс управлінських знань та розуміння сутності управлінської діяльності в галузі професійної освіти); особистісний (сукупність професійно важливих якостей особистості).

Охарактеризуємо зміст кожного з виділених компонентів. Мотиваційний компонент – відбиває ставлення майбутніх учителів початкової школи до

управлінської діяльності, виражене в цільових установках, заснованих на системі управлінських цінностей.

Слід визначити, що мотивація – це процес спонукання людини до діяльності з метою досягнення цілей, система мотивів та поведінки суб'єкта діяльності.

Вплив мотивації на поведінку людини залежить від безлічі чинників, але головним у мотивації є її нерозривний зв'язок з потребами людини. Вона робить поведінку людини цілеспрямованою. Забезпечення ж мотиваційного супроводу освітнього процесу – важливе завдання педагогічної науки, спрямоване на розвиток пізнавальної активності студентів.

Погоджуючись з І. Кулініч, зазначаємо, що мотивація управлінської діяльності займає провідне місце у формуванні професійної спрямованості та схильності майбутніх вчителів початкових класів до управління освітнім процесом у закладах освіти [4, с. 50].

Відтак, мотиваційний компонент зумовлений важливістю позитивної мотивації майбутніх педагогів до управлінської діяльності, яка є важливою складовою спрямованості їх особистості на виконання цієї діяльності.

Він характеризується активним прагненням майбутніх фахівців до пізнання, спілкування, самовизначення, самовдосконалення, підвищення власної управлінської компетентності. Інтерес до управлінської діяльності стимулює особистісне зростання, прагнення до більш повної самореалізації в ній, до кар'єрного зростання; підвищення власного соціального статусу та кваліфікації.

До складу мотиваційного компоненту також входить сукупність ціннісних орієнтацій в управлінській діяльності, а його основу складає мотивація досягнень, показники управлінського самовизначення та професійної спрямованості, інтерес до управлінської діяльності в професійній освіті та до управлінських дисциплін [2, с. 45].

Діяльнісний компонент управлінської компетентності являє собою способи діяльності, необхідні майбутні вчителями початкової школи для

управління освітнім процесом, навчанням, вихованням та розвитком учня, колективом учнів.

Він охоплює способи управлінських дій, операції (засоби, форми, методи, прийоми, технології управлінського впливу, сформовані на рівні умінь та навичок) [3, с. 134].

У зв'язку з цим ми вважаємо за необхідне виділити такі групи умінь в діяльнісному компоненті управлінської компетентності майбутніх педагогів:

- інформаційно-аналітичні – відбирати навчальну інформацію та аналізувати її; аналізувати навчально-програмну документацію, технології навчання, засоби діагностики та вимірювань знань, умінь і навичок учнів; аналізувати причини відхилення в реалізації запланованих цілей навчання, зовнішні та внутрішні потреби учнів;

- планувально-прогностичні – планувати роботу учнів; визначати терміни й організаторів або відповідальних за проведення запланованих заходів; визначати стратегічні та тактичні цілі управління навчанням, вихованням та розвитком учня, колективом учнів, освітнім процесом (планувати виконання головних та другорядних завдань, розробляти послідовність їх виконання, визначати місце та час, засоби виконання, терміни виконання, визначати відповідальних за виконання завдань тощо); проектувати та створювати педагогічні ситуації, адекватно та швидко реагувати на їх зміни; генерувати та впроваджувати перспективні ідеї; проектувати комплекс навчально-професійних цілей, завдань; конструювати зміст навчального матеріалу; проектувати й оснащувати освітньо-просторове середовище для теоретичного та практичного навчання майбутніх робітників; розробляти навчально-програмну документацію підготовки майбутніх робітників; проектувати, адаптувати та застосовувати індивідуалізовані, діяльнісні та особистісно орієнтовані технології та методики професійного навчання майбутніх робітників; проектувати й організовувати комунікативні взаємодії й управління спілкуванням; проектувати форми, методи та засоби контролю результатів процесу підготовки майбутніх робітників;

- організаторські – організовувати діяльність учнів (колективу учнів) щодо виконання конкретних завдань (знайомити з планом підготовки та виконання завдання; розподіляти відповідальних по ділянках роботи, ставити перед ними організаційні завдання; застосовувати комплекс дидактичних засобів для підготовки майбутніх спеціалістів; захоплювати учнів перспективою і результатами виконання завдання; висувати вимоги до якісно-кількісних параметрів виконання завдання; налагоджувати отримання інформації про хід виконання завдання по ділянках роботи; організовувати допомогу і взаємодопомогу учнів у процесі підготовки та виконання завдання; організовувати оперативний аналіз ходу підготовки і виконання завдання тощо); організовувати взаємодію із зовнішнім середовищем, батьками, громадськістю; створювати ефективну управлінську команду; готувати й приймати ефективні рішення в умовах невизначеності; створювати умови для максимальної зацікавленості учнів у результатах навчання, виховання та виробництва;

- операційні – координувати діяльність всіх суб'єктів освітнього процесу; узгоджувати дії учнів та встановлювати гармонію в колективі; управляти відбором і реалізацією технологій навчання, формуванням змісту навчання, добором засобів навчання; формувати інтелектуальне, культурно-освітнє та науково-творче оточення в учнівському колективі;

- діагностувальні – аналізувати, моніторити освітній процес; організовувати внутрішній контроль та оцінювання результатів діяльності учнів (визначати недоліки та переваги процесу підготовки та виконання завдання, якість досягнення поставлених цілей; оцінювати досягнуті результати та якість виконання завдання відповідальними особами і всім колективом; робити висновки щодо виконаної роботи; визначати шляхи подальшого вдосконалення праці учнів, порівнювати досягнуті результати з поставленою метою); здійснювати педагогічний аналіз ресурсів та бачити ефективність вжитих заходів; давати кількісну й якісну оцінку результатам освітнього процесу;

- уміння самоменеджменту – встановлювати міжособистісні зв'язки; погоджувати власні дії з діями учнів, колег; вибирати оптимальний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях; управляти власним часом; вибрати потрібний напрямок і форми діяльності для професійного зростання, самовдосконалення та саморозвитку; підтримувати свій авторитет [3, с. 215].

Отже, діяльнісний компонент професійної компетентності майбутніх педагогів являє собою взаємопов'язаний комплекс управлінських умінь і навичок, що забезпечують якісну реалізацію управлінських функцій: інформаційно-аналітичних, планувально-прогностичних, організаторських, операційних, діагностувальних, самоменеджменту; наявність досвіду управлінської діяльності (здатність визначати стратегію навчальної діяльності учня та колективу учнів; здійснювати педагогічний і прогностичний аналіз, проектувати цілі, планувати, організовувати та контролювати освітній процес, виховання, розвиток, навчально-пізнавальну діяльність учня та колективу учнів; здатність до прийняття управлінських рішень у стратегічній, тактичній та оперативній перспективі).

Література:

1. Вазина К.Я. Педагогический менеджмент (концепция, опыт работы). Москва: Педагогика, 1991. 268 с.
2. Васильченко Л.В. Професійна компетентність керівника школи Харків: Основа, 2006. 208 с.
3. Розенберг Д.Н. Бизнес менеджмент: терминологический словарь. М.: ИНФРА-М, 1997. 464 с.
4. Сенновский И.Б. Управленческая деятельность учителя. Педагогика. 2004. № 2. С. 48–52.

Леоненко О. В.
Науковий керівник - доц. Філімонова Т. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Українські вчені та педагоги другої половини ХХ ст. чітко визнали, що необхідно для формування національного світогляду створити освітні рамкові умови, які сприяють ефективній освіті особистості, позитивній соціальній реалізації, взаємодії з навколишнім середовищем.

У довідковій літературі є різні тлумачення терміна «умова», мають багато спільного [1, с. 25–26]. Так, в енциклопедичному словнику це концепція розглядається як «ряд факторів, які впливають на когось» те, що створює середовище, в якому щось відбувається. Стан характеризує постійні фактори соціального, домашнього та іншого середовища» [2, с. 14].

У філософській енциклопедії «умова» розглядається як сукупність об'єктів (речі, процеси, відносини тощо), необхідні для створення або існування зміни у певному об'єкті (що є умовним). У філософському словнику «умова» інтерпретується як те, від чого щось залежить інше (умовне), що забезпечує наявність речі, стану, процесу на відміну від неї з причини, яка обов'язково неминуче породжує щось (дія, результат дії) і виходить із землі, що є логічною умовою наслідку. У філософському енциклопедичному словнику сказано, що «умова - філософська категорія, що описує універсальне відношення речей до факторів, на основі яких вона виникає і існує» [3, с. 82]. Отже, з позиції філософії «умова» - це фактори, на основі яких виникає явище чи процес і існують.

У психологічному дослідженні стан вважається ряд явищ, що розглядаються зовнішніми та внутрішніми, що призводять до розвитку певного психічного явища. Розкриваючи причинно-наслідкові зв'язки, це явище слід розглядати у різних контекстах та стосунках. Якщо одне явище викликає інше, це причина; коли явище викликає існування іншого, це є умовою.

У словнику з освіти та педагогіки поняття «умова» розглядається як «сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що діють на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, її поведінку, виховання, навчання, формування особистості» [3, с. 36]. Р. Гурова витлумачує умову в педагогічному аспекті як усе те, від чого залежить інше; середовище, обстановку, у якій перебувають і без якої не можуть існувати предмети, явища.

Крім того, термін «умова» розуміється як необхідна обставина, яка чимось сприяє; особливості дійсності, після яких відбуваються зміни.

У тлумачному словнику сучасної української мови це конкретніше поняття «умова» - необхідна обставина, що дозволяє реалізувати, створення, формування чогось або сприяння чомусь, як фактор рушійна сила кожного процесу, явища; фактор.

Термін «педагогічні» вказує на те, що ці обставини пов'язані з навчальним процесом із зовнішнім середовищем, в якому він проходить пізнавальною та навчальною діяльністю учнів при формуванні в них певних знань, умінь, навичок.

Давайте проаналізуємо, як інтерпретуються поняття в освітніх словниках «педагогічна умова»: а вимога будь-якої зі сторін; як усна чи письмова угода про щось; як правила у кожній сфері життя, діяльність; як обставини, за яких щось відбувається; ситуація, в якій щось робиться, обставини, за яких щось відбувається; переконливі обставини, передумови, що визначають визначають існування чогось; необхідна обставина, здійснення, створення, формування або сприяє чомусь.

Очевидно, що термін "освітня умова" чітко визначається обставиною чи ситуацією, яка впливає (прискорює чи гальмує) освіту) та розвиток освітніх явищ, процесів, систем, рис особистості [3, с. 97].

Варто відзначити й інші тлумачення цього поняття. Зокрема, О. Федоров розуміє педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей, пов'язаних

зі змістом навчання, методів, організаційних форм та їх матеріальних здібностей реалізацій, що забезпечують успішне вирішення проблема.

К. Біктагіров пояснює умови навчання як обставини, за яких компоненти освітнього процесу (зміст, викладання та навчання) оптимально обслуговуються мережами та створюють атмосферу плідної співпраці між вчителем та учень. В. Манко визначає аналізовану концепцію як мережеву низку внутрішніх параметрів та зовнішніх функціональних характеристик, яка пропонує високу ефективність освітнього процесу та відповідає критеріям психологічної та педагогічної оптимальності [4, с. 28].

Р. Серьожникова розглядає умови навчання як сукупність об'єктивних можливостей, форм, методів навчальних прийомів.

На нашу думку, К. Касярум пропонує достатньо детальне визначення цього терміну. «Педагогічні умови - послідовна сукупність обставин, засобів та діяльності у педагогічному процесі». Автор пропонує поділити їх на п'ять підгруп: психологічну, дидактичну, методологічну, комунікативну, організаційну, яка об'єднує у дві групи - суб'єктивно внутрішньоособистісні, об'єктивно зовнішні.

Г. Голубова зазначає, що «педагогічні умови – це особливості організації навчально-виховного процесу, що детермінують результати виховання, освіти та розвитку особистості. Це такі особливості організації навчально-виховного процесу, які забезпечують цілісність навчання та виховання, сприяють усебічному гармонійному розвитку особистості». Таким чином, результати аналізу наукових джерел засвідчили, що поняття «педагогічні умови» широко розглядалося багатьма авторами (О. Богданюк, Н. Логінова, В. Матвійчук, О. Михайлишин, О. Пономаренко, С. Сінкевич та ін.), які тлумачили його як необхідні обставини, обстановку, явища, чинники, шляхи, уявні результати, напрями тощо. Найчастіше педагогічні умови розглядалися як зовнішня передумова для існування й розвитку явищ, тобто обстановка або обставини, від яких залежить та за яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес, що опосередковується активністю особистості, групою людей.

Базуючись на виконаному дослідженні, погоджуючись із думкою науковців О. Хіміч та Т. Амброзяк та зважаючи на предмет нашого дослідження, ми можемо визначити такі педагогічні умови:

Перша умова – дотримання основних принципів педагогічної роботи: систематичність, принцип взаємодії, принцип позитивного сприйняття.

Перша педагогічна умова (дотримання основних принципів педагогічної роботи) є визначальною, оскільки в роботі зі здобувачами освіти педагогічні умови не можна зводити лише до зовнішніх обставин, сукупності об'єктів, що впливають на процес, оскільки розвиток особистості в педагогічному процесі становить єдність суб'єктивного й об'єктивного, внутрішнього й зовнішнього, сутності й явища.

Друга умова – організація навчально-виховного середовища: проведення педагогічних нарад, круглих столів з обговорення проблем патріотичного виховання серед молоді, узгодження змісту роботи навчальної та виховної роботи.

Третя умова - організація позитивного соціального середовища: надання педагогічної підтримки здобувачам освіти та створення сприятливих соціальних умов у формуванні особистості молодої людини, стимулювання процесів самопізнання, самовдосконалення й самовизначення їх, формування адекватної самооцінки особистості шляхом активного осмислення своєї індивідуальності, поведінки й діяльності в соціумі, – набуття досвіду соціальної поведінки та вміння керувати собою, стимулювання соціальної активності, налагодження контактів із різними соціальними інститутами, що можуть сприяти розвитку патріотичних почуттів, активне включення студентів у життєдіяльність навчального закладу, що дає їм змогу розкритися, повірити в себе, залучення батьків та сім'ї до патріотичного виховання, участь студентів у суспільно корисній праці.

Друга й третя педагогічні умови (організація навчально-виховного середовища та організація позитивного соціального середовища) пов'язані безпосередньо з особистістю здобувача освіти та усвідомленням ним себе

частиною навколишнього світу, потребою брати участь у всіх справах на благо інших людей і природи, наявністю в молодих людей таких якостей, як співчуття, співпереживання, почуття власної гідності.

Формування особистості відбувається в трьох важливих сферах життя – свідомості, відносинах і діяльності. Якщо результати патріотичного виховання у сфері свідомості й відносин визначені чітко (почуття любові й вірності Батьківщині), то в діяльності вони повинні виявлятися в патріотичних учинках, соціальній активності, яка сприяє успішності соціалізації особистості в суспільстві.

Система національного, патріотичного виховання передбачає формування й розвиток соціально значущих цінностей, громадянськості й патріотизму в процесі виховання та навчання в освітніх установах усіх типів і видів; масову патріотичну роботу, що організовується й здійснюється державними структурами, суспільними рухами й організаціями; діяльність засобів масової інформації, наукових й інших організацій, творчих об'єднань, спрямовану на розгляд і висвітлення проблем патріотичного виховання, на формування й розвиток особистості громадянина й захисника Батьківщини.

Література:

1. Вирост Й.С. Національна самосвідомість: Проблеми визначення й аналізу. *Філософська і соціологічна думка*. 1989. №7. С. 20-26.
2. Мартинюк І.В. Національне виховання: шляхи реалізації. Рідна школа. 1994. №11. С. 14-16.
3. Основи національного виховання / За заг. ред. В.Г.Кузя, Ю.Д.Руденка, З.О.Сергійчук. Київ: Освіта, 1993. 149 с.
4. Петренко О., Дежнюк Г. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді. *Позакласний час*. 2005. № 3-4. С. 28-29.
5. Шевченко В. Освіта і національна ідентичність в умовах глобалізації. *Освіта і управління*. 2004. . № 2. С. 39-41.

Чаусова П. О.
Науковий керівник - доц. Бреславська Г.Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Докорінні зміни, що відбулися в останні роки в системі освіти, пов'язані з посиленням уваги до особистості того, хто навчається як основної соціальної цінності. Вони зумовлюють необхідність відповідної модернізації системи підготовки педагога у вузі, що забезпечує індивідуальне професійне становлення майбутнього фахівця, максимальну реалізацію його духовних, творчих можливостей.

Актуальними вимогами є персоніфікація і суб'єктивації професійно-педагогічної підготовки студентів, забезпечення їх професійного самовизначення, формування готовності до творчої педагогічної діяльності, здатності здійснювати якісні зміни в професійній сфері. Проблемою професійного самовизначення особистості займалися такі автори як Р.С. Немов, І.М. Кондаков, В.Б. Шапар, В.Н. Дружинін та ін. Ми, враховуючи дослідження вчених в області цієї проблеми, будемо розглядати професійне самовизначення особистості як тривалий процес розвитку відносин людини до своєї майбутньої професії і до самого себе як до суб'єкта професійної діяльності.

Професійне самовизначення майбутнього педагога є важливим, адже вчасне і вірне самовизначення сприятиме професійному розвитку майбутнього вчителя. Розглядаючи професійний розвиток як безперервний процес самопроекування особистості майбутнього вчителя, в ньому можна виділити три головні стадії, які якісно відрізняються одна від одної рівнем розвитку самосвідомості:

- На стадії самовизначення співвіднесення знань про себе відбувається в рамках порівняння «Я» та «іншого» (вчителя, учня, батька). Спершу виділена риса сприймається і розуміється в іншій людині, а згодом

переноситься на себе і відбувається свідомий акт вибору, виявлення і утвердження необхідності власних змін і перетворень.

- На стадії самовираження співвіднесення знань про себе відбувається в рамках «Я і Я». Майбутній педагог оперує вже готовими знаннями про себе, в якійсь мірі вже сформованими, отриманими в різний час, в різних ситуаціях. На цій стадії майбутній вчитель співвідносить свою поведінку з тією мотивацією, яку реалізує. Оцінюються і самі мотиви з точки зору суспільних і внутрішніх вимог. Головним мотиваційним фактором є прагнення вчителя до якомога повного прояву своїх можливостей.

На стадії самореалізації співвіднесення знань про себе відбувається в рамках «Я і вище Я». Усвідомлюючи односторонність професійного розвитку особистості, вчитель долає її і тим самим задовольняє потребу у всебічному розвитку, тобто потребу реалізувати власне творче Я [2].

Отже, з метою формування пізнавального інтересу майбутнього педагога як основи його професійного самовизначення слід вибудовувати освітній процес таким чином, щоб майбутній фахівець був максимально занурений в освітній простір міста, щоб він постійно перебував у ситуації затребуваності і можливості застосовувати свої знання, вміння, навички, отримані в ході навчання в інституті, на практиці - в реальному посильної практичної діяльності, пов'язаної з майбутньою професією.

Література:

1. Балицкая Н.Н. Формирование самоидентичности у будущих педагогов в процессе профессиональной подготовки // Вопросы психологии. 1995. №1. С. 25 – 29.
2. Головаха Е.И. Профессиональное самоопределение и жизненная перспектива молодежи. Киев: Наукова думка. 1988. 142 с.
3. Мороз О. Г, Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи: Навчальний посібник / За заг. ред. О. Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. 267с.

4. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. Ростов на Дону: Феникс, 2002. 544 с.

5. Чорна І. М. Психологічні особливості організації профорієнтаційної роботи в школі. Тернопіль,: ТДШ. 1995. 76 с.

Шурдук В. Г.

Науковий керівник - доц. Бреславська Г.Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НУШ

У Концепції Нової української школи у межах запровадження компетентнісного підходу серед складників реформування було визначено актуальні зміни в змісті контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів, а саме: зміна підходів до оцінювання результатів навчання; оцінювання є засобом аналізу індивідуального прогресу дитини й планування індивідуального темпу навчання, а не ранжування учнів за рівнем навчальних досягнень; ц оцінювання сприймається як рекомендація до дії, а не присуд.

Метою освітнього процесу в початковій школі є формування у дітей такого психологічного механізму, який дав би їм змогу в подальшому самореалізуватись, саморозвиватись, задовольняти пізнавальні потреби впродовж всього життя. Учитель початкових класів має оптимізувати педагогічний вплив на молодших школярів, спрямовуючи його на підвищення їх навчальної успішності засобами їх позитивної мотивації до навчально-пізнавальної діяльності. На основі визначених дослідницею Л. Овсянецькою [2] мотивів учіння молодших школярів нами узагальнено їх пізнавальні потреби, зокрема:

- потреба в оволодінні новими знаннями, навчальними вміннями та навичками;
- потреба в самостійному пошуку знань на основі вдосконалення способів їх здобуття;

➤ потреба у різних способах взаємодії (діалогічній, колективній, груповій) з однокласниками під час навчальної діяльності.

У контексті зазначеного вище вчитель початкових класів має створювати психолого-педагогічні умови для перетворення пізнавальних потреб учнів у зрілу мотиваційну сферу зі стійкою структурою та домінуванням окремих мотивів. На думку С. Рубінштейна, оскільки мотивування пов'язано з предметом діяльності, то мотивацію необхідно розглядати залежно від виду самої діяльності. У зв'язку із зазначеним вище дослідник виокремлює головні складові мотивації діяльності, а саме: очікування успіху та передбачення перспективи [3].

Дослідниця Л. Божович, вивчаючи відношення учнів до навчання, встановила, що одним з найважливіших моментів, що розкривають психічну сутність цього, є та сукупність мотивів, яка визначає навчальну діяльність школярів. На переконання дослідниці проблема формування стійкості особистості є, передусім, проблемою становлення соціальних за своїм походженням і моральних за змістом мотивів поведінки [1]. Ов'язковим компонентом успішності навчально-пізнавальної діяльності здобувачів початкової освіти є рівень сформованості навчальної мотивації. Нами розроблено педагогічні умови підвищення рівня навчальної успішності учнів початкової школи в освітньому середовищі НУШ, зокрема:

➤ виявлення та оцінювання вчителем навіть незначних успіхів учнів у навчальній діяльності; акцентування уваги вчителя в разі невдачі учня не на помилках, а на його потенційних можливостях, даючи дитині зрозуміти, що вона має достатньо високий рівень здібностей для навчальної діяльності;

➤ виключення з освітнього процесу ситуації змагання, формуючи вміння та навички у дітей до самоаналізу власних навчальних досягнень;

➤ застосування вчителем інноваційних креативних технік формування оцінювання навчальних досягнень учнів. Об'єктом формування оцінювання визначено «процес навчання здобувачів початкової освіти, зорієнтований на досягнення визначеного очікуваного результату, а

метою є формування в дитини впевненості в собі, у своїх можливостях; відзначення будь-якого успіху; акцентування уваги на сильних сторонах, а не на помилках; діагностування досягнення на кожному з етапів навчання; адаптації освітнього процесу до здібностей дитини; виявлення проблем і вчасне запобігання їхньому нашаруванню; стимулювання бажання вчитися та прагнути максимально можливих результатів; запобігання побоюванням помилитися» [4, с.15].

У методичних рекомендаціях щодо оцінювання навчальних досягнень учнів у Новій українській школі запропоновано алгоритм діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання, який включає такі етапи:

- 1.Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей.
- 2.Ознайомлення учнів з критеріями оцінювання.
- 3.Забезпечення активної участі учнів у процесі оцінювання.
- 4.Забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія).

Отже, особистісно орієнтований підхід як невід'ємний складник НУШ ґрунтується на сприйнятті здобувача освіти суб'єктом освітнього процесу, а отже й суб'єктом такого складника освітнього процесу, як контроль та оцінювання. Формувальне оцінювання набуває сенсу завдяки формуванню здобувача освіти як суб'єкта соціальних відносин в межах освітнього процесу; максимальній адаптації освітнього процесу до індивідуальних особливостей, інтересів і потреб кожної дитини, що відповідає принципу дитиноцентризму; професійного розвитку вчителя як творчої особистості, що усвідомлює особливе соціальне призначення освіти й, головне, готова реалізовувати його в межах своєї педагогічної діяльності.

Література:

1. Божович Л. И. Проблемы развития мотивационной сферы ребенка. Изучение мотивации поведения детей и подростков. Москва: Просвещение, 1972. 744 с.

2. Овсянецька Л. П. Мотиваційна основа творчості. *Філософія, соціологія, психологія* : збірник наукових праць. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2007. Вип. 12. Ч. II. С. 23–30.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб: Питер, 2001. 592 с.
4. Формувальне оцінювання в освітньому процесі початкової школи: навчально-методичний посібник. Видання 2-е, перероблене та доповнене / автори-укладачі : Н. Б. Ларіонова, Н. М. Стрельцова. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 83 с.

Струтінська С. В.
Науковий керівник - доц. Бреславська Г.Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Особлива роль у суспільстві належить молоді, в тому числі студентській – це те покоління, яке буде творити історію завтра, адже саме її представниками є теперішні керівники держави, урядів, науковці, економісти, юристи тощо. І тому від того, якими є цінності і ціннісні орієнтації сучасної молоді, залежить її майбутнє і майбутнє суспільства в цілому. Тому дослідження цієї проблеми є дуже актуальним на сучасному етапі.

Незважаючи на певну кризу соціальних ідеалів, зневіри частини населення в оптимістичні перспективи для України і світу в цілому важливим є виховання молоді на засадах тих суспільно-корисних цінностей, які є загальнозначущими, вічними, неперехідними – «Добро», «Благо», «Любов».

Проблема гуманістичних цінностей та ціннісних орієнтацій – це одвічна проблема до якої звертаються багато дослідників і в наш час. В цьому відношенні можна назвати таких науковців як Аваліані С.Ш., Бернштейн Є.Р.,

Бутківська Т.В., Здравомислов А.Г., Кавалеров А.А., Причепій Є.М., Ядов В.А. та ряд інших, кожен з яких звертається до різних аспектів цієї проблематики.

В умовах існування складних глобальних проблем одним із основних принципів життєдіяльності кожної особистості має стати гуманізм. Саме він повинен бути стрижнем ціннісних орієнтацій особистості в сучасному світі.

Цінність – це поняття, яке вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів діяльності.

Поняття цінності використовується у двох смислах:

1. те, що людина особливо цінує в житті чи, зокрема, у праці, тобто трудова цінність і тому є одним із джерел мотивації поведінки;

2. те, що виступає як еталон належного, тобто високі цінності, або «загальнолюдські цінності» й тому коригує поведінку. Цінності виступають особливим типом світоглядної орієнтації людини, а також уявленнями, які склалися в тій чи іншій культурі про ідеал, моральність, добро, красу [1].

Іншими словами, ціннісні орієнтації – це вибіркове ставлення до сукупності матеріальних, соціальних і духовних благ та ідеалів, що розглядаються як об'єкти мети і засоби для задоволення потреб особи чи соціальної групи.

Ціннісні орієнтації є надзвичайно важливим компонентом структури особистості, в них начебто резюмується весь життєвий досвід, накопичений особистістю в її індивідуальному розвитку. Це той компонент структури особистості, який являє собою певну вісь свідомості, навколо якої обертаються помисли і почуття людини та з точки зору якої вирішується багато життєвих питань [2].

Зміст ціннісних орієнтацій в історії цивілізації з античності до нашого часу відрізняється відносною стабільністю і відтворюваністю. При цьому як у макромасштабі, тобто країна, держава, так і в мікромасштабі, а саме, індивід, особистість – перевага віддавалася тим позиціям, які спрямовані на «суспільне благо».

Іншими словами, історія розвитку людства сформувала ідеальну уяву про людину як особистість, сутністю якої є духовні прагнення. Саме це уявлення про «гідну людину» є сьогодні планетарним і таким, що саме собою розуміється.

У структурі ціннісних орієнтацій у цілому виділяються три підсистеми:

1) когнітивна, тобто пізнавальна. Сюди відносяться ціннісні уявлення людини, а саме, знання про предмети, явища, процеси, світогляд, уявлення про своє життя;

2) емоційна. До неї відносяться відносно стійкі почуття людини до об'єктів, що виражається в емоційній оцінці, тобто в емоційноціннісних відносинах до світу;

3) діяльнісна. Вона означає схильність до того або іншого типу соціальної поведінки; загальну спрямованість діяльності людини щодо об'єктів і явищ соціальної значимості, а також шлях досягнення життєвих планів.

Ціннісні орієнтації людини складаються в певну систему. Серед всієї ієрархії цінностей можна виділити ті, які є загальнолюдськими, або глобальними, тобто властиві переважній більшості людей, наприклад: Свобода, Праця, Творчість, Гуманізм, Солідарність, Чесність, Вихованість, Інтелігентність, Сім'я, Нація, Народ, Діти. Зниження значення цих цінностей викликає в розвиненому демократичному суспільстві серйозні занепокоєння.

Зважаючи на велике різноманіття ціннісних орієнтацій молоді, філософ Ю. Волков поділив їх на певні категорії, зокрема: інтелектуально-освітні цінності, культурні цінності, політичні цінності [1].

Література:

1. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості. Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / [за заг. ред. О. В. Сухомлинської] ; АПН України. К., 1997. С. 27–31.

2. Гурко І. Гуманістичні ціннісні орієнтації студентства: поняття, структура. URL: http://www.vtei.com.ua/konfa/28_02/1/2.pdf

3. Коберник Л. О. Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості. Наука і освіта. Науковопрактичний журнал південного наукового центру АПН України. 2008. № 4-5. С. 28–33.

4. Чумак М.О. Професійні цінності майбутнього вчителя початкової школи як чинник його особистісного становлення. Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 6 (25).С.27-30
URL:file:///C:/Users/HOME/Downloads/Otros_2014_6_7.pdf.

Колесніченко А. М.

Науковий керівник – доц. Філімонова Т.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

МОДЕЛЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Формування першооснов національної свідомості, прищеплення моральних ідеалів і ціннісних орієнтирів починається з раннього дитинства та передбачає багато складних і взаємопов'язаних етапів. Важливою ланкою освіти, що закладає основи гармонійного розвитку дитини, сприяє збереженню національних традицій, мови, культури, є початкова школа.

Значущість окреслених аспектів виховання зростаючих поколінь актуалізована в Концепції Нової української школи (2016), Законі «Про освіту» (2017), Державному стандарті початкової освіти (2018), програмах для початкової школи, Концепції громадянської освіти в Україні (2018), Національній стратегії національно-патріотичного виховання на 2020 – 2025 рр. (2019).

Патріотичні почуття за своєю природою є інтегральним явищем, оскільки об'єднують в одне ціле усі сторони розвитку особистості: моральну, трудову, розумову, естетичну, фізичну. Вони формуються поступово, під впливом навколишнього середовища та інших виховних чинників. Бути патріотом – це

означає любити материнську мову, свою рідну хату, рідний край, шанувати працю людей, любити природу рідного краю, звичаї, традиції народу [1, с. 3].

Проблему патріотичного виховання зустрічаємо у публіцистичних розвідках І. Огієнка, Г. Сковороди, О. Духновича, К. Ушинського, Г. Ващенка, М. Грушевського, І. Франка, Я. Чепіги, М. Стельмаховича, які у своїх творах значне місце відводили вихованню любові до рідної землі, малої та великої Батьківщини, рідної мови; поваги до історичного минулого, формуванню національної свідомості. Методологічні та теоретичні основи формування особистості з глибоким почуттям патріотизму, любові до Батьківщини розкриті у працях І. Беха, М. Боришевського, Ю. Завалевського, Г. Касяновича, Б. Кобзаря, М. Левківського, О. Сухомлинської, Д. Чижевського, П. Щербаня та ін.

Сучасний стан національно-патріотичного виховання в Україні, на нашу думку, є пріоритетним у системі освіти сучасної школи. Пам'ять про жертвовність Героїв Небесної Сотні, усвідомлення самозреченості і всепоглинаючої любові до рідної країни, боротьба за її суверенітет, свободу і територіальну цілісність тисяч військових, добровольців, волонтерів – ключові елементи, на яких базується сьогодні патріотичне виховання учнівської молоді [2, с. 231].

До поняття «патріотизм» входять когнітивний, емоційний, поведінковий компоненти, які реалізуються у сфері соціуму та природи. При цьому для молодших школярів провідним є емоційний компонент. Когнітивний компонент забезпечує зміст, а поведінковий виконує контрольню-діагностичну функцію. Розробляючи експериментальну модель педагогічного експерименту, ми виходили з того, що патріотичне виховання учнів початкових класів залежить від педагогічних умов, форм і засобів роботи. Експериментальна модель обіймала три взаємопов'язаних етапи: *ознайомлювально-когнітивний, емоційно-емпатійний, діяльнісно-творчий*. На кожному етапі дослідження патріотичне виховання здійснювалося за допомогою різних форм організації освітнього процесу, методів і прийомів навчання. Крім того, на кожному етапі

реалізувалися відповідні педагогічні умови: *використання засобів народної педагогіки в освітньому процесі початкової школи; занурення дітей в україномовне середовище; створення розвивального середовища; систематичне проведення патріотичних бесід для здобувачів початкової освіти.*

Серед методів і форм патріотичного виховання пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

До таких методів належать: соціально-проектна діяльність, ситуаційно-рольові ігри, соціодрама, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, «мозкові атаки», метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій, ситуацій успіху, аналіз конфліктів, моделей, стилів поведінки, прийняття рішень, демократичний діалог, педагогічне керівництво лідером і культивування його авторитету, використання засобів масової комунікації, методики колективних творчих справ, традицій, символіки, ритуалів, засобів народної педагогіки. Крім названих можна застосовувати також традиційні методи: бесіди, лекції, семінари, різні форми роботи з книгою тощо.

Отже, спрямованість національно-патріотичного виховання на загальний особистісний розвиток дитини, його неперервність у освітньому процесі, багатоманітність напрямів і методів вимагає високої професійної та моральної культури вчителя, гуманістичної спрямованості його педагогічної діяльності, вміння розуміти дитину і діяти спільно з нею. Результатом такої роботи може стати вищий рівень національно-патріотичної свідомості вихованості дітей – здатність до морального самовдосконалення, усвідомлена потреба в ньому.

Література:

1. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.

2. Висоцька О. В., Антонова О. Є. Формування національних цінностей в учнів початкових класів засобами народознавства. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном*. 2014. № 6. С. 230–233.

Фаяк О. В.

Науковий керівник – доц. Філімонова Т.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ЯК ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ

У світовому досвіді дистанційне навчання розглядається як найефективніший засіб забезпечення безперервної освіти, шлях до її демократизації, гуманізації та варіативності. Така форма надання освіти дозволяє отримати знання в будь-якій галузі без постійного відвідування закладу освіти та уможливорює неперервне професійне вдосконалення протягом усього життя. Можна вважати, що прообразом дистанційного навчання є «класична» форма заочного навчання, організована на основі сучасних педагогічних технологій [2, с. 8].

В Європі у XIX столітті поширеним було поняття «кореспондентське навчання», значення якого аналогічне «навчання на відстані». Офіційно університет Лондона в 1936 році поряд з очним навчанням запровадив кореспондентське. Лише в 1982 році під час Міжнародної конференції у Канаді поняття «кореспондентське навчання» змінено терміном «дистанційна освіта» [4, с. 16]. Серед інших назв дистанційного навчання використовуються і такі, як «відкрита освіта», «електронна освіта», «віртуальне навчання» тощо.

Вважаємо за необхідне наголосити, що на відміну від зарубіжних країн, де дистанційна освіта стоїть поряд із класичною формою навчання, в нашій державі вона донедавна була не альтернативною, а лише однією з допоміжних форм. Радикальні зміни увірвалися в світовий інформаційний простір із небезпекою, яку принесла пандемія, спричинена коронавірусною хворобою (COVID-19), коли всі сфери і галузі мали миттєво зреагувати і перейти на

дистанційну форму роботи. Безперечно, дистанційне навчання в Україні розпочалося спонтанно і стихійно, а трансформаційні процеси наразі тривають.

Нам імпонує визначення дистанційного навчання, яке запропонував А. Хуторський – це електронний варіант очного або заочного навчання, що адаптує традиційні форми занять та паперові засоби навчання в телекомунікаційні [3, с. 113]. Ми погоджуємося з В. Кухаренком, що дистанційне навчання є формою майбутнього, бо при постійному розвитку і процвітанні воно буде тільки вбирати в себе досягнення нових технологій та інноваційні пропозиції.

Дистанційне навчання має низку переваг перед іншими формами навчання. Так, практично не виходячи з дому чи не покидаючи свого робочого місця, можна підтримувати регулярний контакт з викладачем за допомогою телекомунікаційних технологій, у тому числі відеозв'язку, та одержувати структурований навчальний матеріал, представлений в електронному вигляді [4, с. 8]. Перевагами дистанційного навчання, за визначенням В. Кухаренка, є асинхронність, ефективний інформаційний доступ, зменшення соціальної дистанції [2, с. 4].

Дистанційне навчання ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання, призначене для широких верств населення, незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання, стану здоров'я. Воно дає змогу використовувати інтерактивні технології викладання навчального матеріалу, здобувати повноцінну освіту, підвищувати кваліфікацію співробітників у територіально віддалених місцях. Процес навчання може відбуватися будь-де і будь-коли, єдина умова – доступ до мережі Інтернет [2, с. 8].

Дистанційне навчання, як освітня технологія, може бути легко інтегроване у будь-яку форму навчання. Дистанційні технології призначені для постачання навчального матеріалу у будь-який час та у будь-яке місце, зручне для отримання студентами. [1, с. 22]. Серед переваг дистанційного навчання,

зазвичай, називають можливість надання освітніх послуг без урахування територіальної близькості (що є ідеальним варіантом для громадян інших країн або осіб з особливими потребами), зручний (індивідуальний) графік навчання, демократичні ціни (наприклад, дистанційний курс у Європі, як правило, набагато дешевший, ніж навчання на стаціонарі), постійна модернізація та вдосконалення, що спричинені конкуренцією між освітніми закладами (оскільки студент може обирати серед однотипних курсів і програм ті, які підійдуть саме йому, що, у свою чергу, позитивно впливає на мотивацію) [1, с. 16].

Недоліками дистанційного навчання, на думку В. Гетти, є орієнтація на способи його мотивації, адже воно має відбуватися на належному рівні самосвідомості, яка виникне на базі потреби в навчанні. Як показує досвід, будь-яке навчання, особливо що стосується учнів і студентів, повинно передбачати систему контролю – поточний, модульний, підсумковий тощо [2].

Суттєвим недоліком дистанційного навчання є й те, що в ньому не враховується виховання, адже освітній процес має охоплювати триєдину мету – навчальну, розвивальну і виховну. Відомо, що при дистанційному навчанні основною є навчальна мета. Тому такі якості, як патріотизм, моральність, працьовитість, чесність мають виховуватися паралельно, а будь-який заклад освіти мусить прищеплювати не лише потребу в суспільному ставленні до навчання, а й прагнення самовдосконалюватися, бути ввічливим, креативним тощо [2, с. 14]. Однак, практика реалізації дистанційного навчання, особливо в умовах пандемії, яка охопила світ, показує, що виховання практично випало з системи дистанційної освіти.

Модернізація освіти і комп'ютеризація закладів загальної середньої освіти, що проводяться в її рамках, значуща не просто сама по собі, як певна дань новому витку технічного прогресу. Завдячуючи спільним зусиллям працівників сфери освіти, учених, програмістів, виробників мультимедійних засобів навчання і вчителів-практиків, цей процес має привести до створення нового інформаційного освітнього середовища, у якому визначальною стає

інтеграція освітніх та інформаційних підходів до змісту освіти, методів і технологій навчання.

Література:

3. Біляй Ю.П. Хмарні технології: віртуальні середовища програмування. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія №2 Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. Зб наукових праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. №18(25). С 34-39.

4. Дистанційне навчання: дидактика, методика, організація [Текст]: монографія / В.Г. Гетта, С.М. Єрмак, Г.В. Джевага, О.М. Шульга, І.В. Повечера, Н.М. Носовець, А.М. Коляда. Чернігів, 2017. 286 с.

5. Хуторской А. В. Дистанционное обучение и его технологии. Интернет-журнал «Эйдос». 2005. 10 сентября / Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-18.htm>.

6. Шиліна Г. А. Досвід використання дистанційних курсів на уроках української мови та заняттях факультативу в середній школі / Електронний ресурс. <http://2015.moodlemoot.in.ua/>. 2015. Режим 234 доступу : <http://goo.gl/V09pY4>

Бєлянінова А. О.

Науковий керівник – доц. Філімонова Т.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПІЗНАВАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із провідних завдань виховання базової культури особистості є формування світогляду. Світогляд – це цілісна система наукових, філософських, політичних, моральних, правових, естетичних понять, поглядів, переконань і почуттів, які визначають ставлення людини до навколишньої

дійсності і до самої себе. Світогляд у подальшому стає внутрішньою позицією особистості.

Водночас світогляд є фактором самосвідомості епохи, складовою культури, відтак – необхідним фундаментом освіти. Забезпечуючи осмислення екзистенціальних питань людського буття, культурно-світоглядний контекст освіти орієнтує школу не тільки на оволодіння учнями сучасними знаннями, а й на формування у них необхідних громадянських позицій, ціннісних орієнтацій, готовності і здатності жити повноцінним особистим і соціальним життям. У цьому розумінні формування світогляду – одна з найвищих цілей освіти [2, с. 4].

У формуванні світогляду молодшого школяра відповідальна роль належить початковій школі, яка є однією з перших ланок становлення людини-громадянина. Причому саме дослідницька орієнтація концентрує в собі інноваційний підхід до освітнього процесу, в якому метою навчання є розвиток в учнів можливості опановувати новий досвід. Пізнавально-дослідницька діяльність учнів – одна із прогресивних форм навчання в сучасній школі. Вона дозволяє в повній мірі виявити, а потім розвивати як інтелектуальні, так і творчі здібності учнів. Важливо саме в початковій школі створити умови для реалізації вікової потреби в пошуковій активності. Основу дослідницької діяльності складають:

- розвиток пізнавальних умінь і навичок учнів;
- уміння орієнтуватися в інформаційному просторі;
- уміння самостійно конструювати свої знання;
- уміння інтегрувати знання з різних галузей наук;
- уміння критично мислити [1, с. 25-26].

Акумулюючи дослідження науковців, передовий педагогічний досвід і власні розробки, ми вибудували систему формування дослідницьких умінь, які сприяють формуванню світогляду у молодших школярів, за такими напрямками:

- уміння усвідомлювати проблему. Не можна вимагати від дитини, щоб вона, починаючи дослідження, чітко сформулювала проблему.

Саме формулювання проблеми часто виникає лише тоді, коли проблему вже розв'язано. Не потрібно вимагати ясного формулювання проблеми, чіткого визначення мети. Досить її загальної приблизної характеристики;

- уміння ставити питання. У процесі дослідження запитання відіграє ключову роль. Запитання націлює мислення дитини на пошук відповіді, таким чином викликає потребу в пізнанні;
- уміння висувати гіпотези. Гіпотеза – це передбачене знання, але не доведене логічно та не підтверджене досвідом;
- уміння давати визначення понять. Визначити поняття – указати, що воно означає, виявити ознаки, які йому належать. Мета визначення – уточнення змісту понять.

Отже, пізнавально-дослідницька діяльність – це шлях формування особливого стилю дитячого життя й навчальної діяльності, який дозволяє трансформувати навчання в самонавчання, запускає механізм саморозвитку, а в подальшому – формування світоглядної позиції особистості. Дослідницька діяльність у початковій школі сприяє загальному розвитку школярів, а також має безпосередній вплив на такі показники розумової діяльності, як уміння:

- класифікувати;
- узагальнювати;
- відбирати всі можливі варіанти рішення;
- складати програму дій своєї роботи;
- розглядати об'єкт з різних точок зору;
- порівнювати різні об'єкти;
- складати завдання із запропонованої теми;
- здійснювати самоконтроль [1, с. 29].

Саме тому дослідницька діяльність дає дитині можливість насолодитися радістю свого відкриття, адже пізнання починається зі здивування.

Важливо підкреслити, що у виробленні учнями поглядів і переконань важливу роль відіграє позиція педагога. Він сам повинен мати переконання,

жити у відповідності з ними, вміти не нав'язувати їх і одночасно не відмовлятися від них через соціально-політичні міркування. Духовним наставником сучасної молоді може бути лише той учитель, який сприйняв передові ідеї нового тисячоліття, смисл науки, учитель, який сформований як творча особистість [3, с. 152].

Література:

1. Коломієць М. В. Навчально-дослідницька діяльність дітей молодшого шкільного віку. *Технології*. № 9 – 10 (153–154) травень 2015 р. С. 25-29.
2. Лавриченко Н. Формування світогляду особистості як педагогічна проблема. *Рідна школа*. 2009. № 12. С. 3-8.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ: Абрис, 1997. 416 с.

Галамат Л. М.

Науковий керівник – доц.Тимченко А. А.,
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ ЛЮБОВІ ДО БАТЬКІВЩИНИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТРАДИЦІЙ ТА ОБРЯДІВ

Виховання почуття любові до Батьківщини на основі засобів народної педагогіки поєднує у собі любов до Батьківщини, безкорисливе піклування, самоповагу, які виявляються у когнітивному, емоційно-ціннісному та поведінковому ставленні молодшого школяра до природнього та соціального оточення, в якому він проживає.

В свою чергу наукове осмислення народної педагогіки як засобу сучасного виховання може слугувати ефективним джерелом національного самоусвідомлення підростаючого покоління та подолання кризових явищ у

культурно-психологічній сфері, за умови, якщо забезпечуватиме виховання почуття любові до Батьківщини з позиції високодуховної особистості.

Питання виховання почуття любові до Батьківщини перебувало у полі зору таких педагогів, як: Т. Гавлітіна, К. Журба, І. Зязюн, В. Киричок, Г. Назаренко, О. Савченко, Р. Сойчук, К. Чорна, І. Шкільна. Проблема формування цінностей у дітей різного віку різнобічно розглянута у працях: П. Ігнатенка, Л. Крицької, О. Сухомлинської (моральні цінності виховання як один із провідних механізмів впливу на виховання особистості); О. Вишневецького, О. Кононко, О. Ярмоленка (формування ціннісних ставлень у дітей з позиції системного підходу)

Зокрема, О. Савченко у праці «Виховний потенціал початкової освіти» зазначає: «Щоб діти освоювали особистісно і суспільно значущі цінності, необхідно, щоб усі учасники виховної взаємодії приймали їх як власні переконання і відповідно діяли, а для цього необхідно створювати умови для набуття кожною дитиною позитивного ціннісного індивідуального досвіду [2, с. 19].

Фольклор (казки, пісні, звичаї та традиції) впливають на розвиток знаннєвої сфери у дітей, збагачуючи народними інструментами пізнання основ життя, за участю культурологічного підходу орієнтуючи молодших школярів на осмислення національних здобутків рідного народу. Відображені у засобах народної педагогіки цінності і загальні принципи поведінки, за допомогою різних методів і форм роботи у ході освітнього процесу засвоюються дітьми, впливають на формування почуття любові до Батьківщини, зокрема любові, безкорисливого піклування та самоповаги. Засвоєння знань відповідного змісту, переживання їх на емоційному рівні, сприяє виробленню нею власного життєвого досвіду, ставлення до стере-типів поведінки та моральних зразків і переведення їх у внутрішній план особистості, свідомості і поведінки [1, 59].

Аналіз наукових джерел дозволяє дійти висновку, що структура виховання почуття любові до Батьківщини у молодших школярів засобами

традицій та обрядів визначає зростаючу послідовність взаємопов'язаних компонентів і становить багаторівневу систему.

Таким чином у дослідженні, виділені такі критерії вихованості почуття любові до Батьківщини учнів початкової школи з відповідними показниками, а саме:

- когнітивний критерій з показниками: знання про почуття любові до Батьківщини, її про мову, культуру, традиції і державну символіку, наявність інтересу до засвоєння взірців і цінностей національної культури, знання українських традицій і обрядів, моральних цінностей;

- емоційно-ціннісний критерій з показниками: бажання виявляти любов до Батьківщини, шанобливе ставлення до культурної спадщини рідного народу і його традицій, ціннісне ставлення до етикетних норм українського народу і правил поведінки, прив'язаності до родинного, природного, соціального (мала Батьківщина) оточення;

- діяльнісний критерій з показниками: прояв любові та безкорисливе піклування про Батьківщину у реальній діяльності, використання набутих знань на практиці, на основі певних ідеалів та цінностей, які властиві системі народного виховання, дотримання моральних принципів.

Аналіз наукових джерел дозволяє дійти висновку, що «виховання почуття любові до Батьківщини» – це багаторівнева система, яка у певній послідовності взаємопов'язаних компонентів забезпечує виховання національної самосвідомості, особистісно-психологічних феноменів національно-культурної ідентичності, що забезпечують вироблення емоційно-вольових установок особистості на національні ідеали, любов до Батьківщини на основі народознавчого потенціалу України. «Вихованість почуття любові до Батьківщини у молодших школярів» нами трактується як результат цілісного виховного впливу засобами традицій та обрядів на розширення кола знань, уявлень про Батьківщину, які через гуманістичні переживання реалізуються у поведінці дітей.

Література:

1. Березовський, І. ГУкраїнська народна творчість. Київ: Наукова думка, 1973, с. 59.
2. Савченко, О. Я. Виховний потенціал початкової освіти. Київ, 2009, с. 19.

Карпенко Н.В.

Науковий керівник – доц.Тимченко А. А.,
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА

Одним з найважливіших аспектів підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності вважається формування його світоглядної культури як необхідної професійно-особистісної якості сучасного фахівця в освітньому середовищі університету. Дослідженням встановлено, що світоглядна культура є важливим аспектом становлення особистісного «Я» кожної людини і формується внаслідок розвитку світоглядної свідомості суб'єкта, що забезпечує здатність особистості приймати самостійні рішення і відповідати за них, здатність до теоретичного мислення, оволодіння науковими принципами, способами логічного аналізу інформації, тощо.

Проблема формування світоглядної культури має комплексний характер, оскільки починається в сім'ї, її виховання триває в школах, ліцеях, коледжах і у закладах вищої освіти. Особливої актуальності набуває формування світоглядної культури вчителя як однієї з референтних осіб, яка здійснює цілеспрямований виховний вплив на дитину, закладає основи її особистісної та громадянської позиції [2].

Зауважимо, що дослідження світоглядної культури майбутнього вчителя не передбачає вивчення світоглядної культури студентської молоді загалом. Нас цікавлять лише ті складові їхньої духовності, які забезпечують ефективність праці учителя. Передбачається дослідження лише тих аспектів

світоглядної культури майбутнього вчителя, які корелюють зі специфікою педагогічної роботи. Професійна діяльність вчителя базується на його підготовці як високопрофесійного фахівця, який ознайомлений з сучасними світовими вимогами до гуманізації навчально-виховного процесу школи, підготовлений до організації навчальної діяльності школярів як педагогічної взаємодії, що спрямована на розвиток кожної особистості, її підготовку до розв'язання завдань життєтворчості.

Структура формування світоглядної культури студентів в освітньому середовищі університету:

1) усвідомлене вивчення студентами циклу навчальних дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки («Історія України», «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика і естетика)»; навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки та дисциплін за вибором;

2) організація дослідницько-пошукової роботи студентів через залучення їх до наукових гуртків, проблемних груп, студентських наукових товариств тощо;

3) система виховних заходів, пов'язаних з організацією культурно-дозвіллевої, спортивно-оздоровчої діяльності, що спрямована на розвиток творчості студентів, їх активності, дотримання давніх традицій і створення нових, т. п.;

4) інтеграція студентів у діяльність органів студентського самоврядування та громадську діяльність.

Студентство в освітньому середовищі університету володіє властивою тільки йому культурою зі своїми соціальним і культурним простором-часом. Культура підтримує цілісність і своєрідність студентського середовища, забезпечує його інваріантне відтворення, захищаючи його від непевностей, випадковостей та нігілізму. Провідною життєвою орієнтацією сучасного студентства стає орієнтація на отримання якісної і престижної освіти як фактора підвищення власної конкурентоспроможності в системі ринкових відносин, утвердження свого статусу в колективі та соціального престижу.

Водночас простежується зростання потреби у постійному оновленні та примноженні знань, потреба, яка конкретизується відповідно до необхідного інформаційного забезпечення.

Потреба у світоглядній культурі поєднує зовнішні умови діяльності і внутрішній світ особистості, інтегрує суб'єктивні й об'єктивні моменти в ході формування індивідуального світогляду і тому слугує невід'ємною складовою процесу перетворення знань в особисті переконання. Змістом цієї потреби у вузькому розумінні є інтелектуальний і емоційно-психологічний стан суб'єкта, що відображає необхідність таких орієнтирів і регуляторів, які здатні виконати роль методологічних засад при визначенні ставлення до оточуючого світу і виробленні принципів взаємодії з ним [1].

Означені вимоги зумовлені: зовнішніми факторами – тенденціями світової глобалізації та антиглобалізму; переходом від індустріального до постіндустріального розвитку; становленням інформаційного суспільства; новими соціально-політичними, гуманітарними і моральними реаліями світової соціокультурної динаміки; утвердженням високих технологій і стратегічного значення її інтелектуального ресурсу цивілізаційного поступу; принциповою зміною наукової картини світу; активізацією соціальної ролі позанаукового й окультного знання, ірраціональної складової людської духовності; внутрішніми трансформаціями (економічними, політичними, соціокультурними) українського соціуму, серед яких на перший план виходять процеси утвердження державності, активізації ринкових і демократичних перетворень; становлення відкритого громадянського суспільства; відродження національної культурно-історичної традиції; входження України у європейський і світовий культурний контекст.

Література:

1. Александрова О. Ф. Формування гуманістичних цінностей у фаховій підготовці майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Олена Федорівна

Александрова ; Миколаїв. держ. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв : [б. в.], 2010. 20 с.

2. Дубасенюк О. А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога : монографія / О. А. Дубасенюк. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. 366 с.

Лагутіна А. Р.

Науковий керівник – доц.Тимченко А. А.,
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ

Проблеми громадянського виховання, формування громадянської спрямованості особистості є одними з найважливіших у педагогіці, психології, бо сьогодні немає жодної виховної проблеми, яка не була б пов'язана із громадянськістю. Її значущість підтверджується «Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» [1]. Основними складовими національно-патріотичного виховання підростаючого покоління мають стати громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне виховання .

У «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» зазначається, що «громадянське виховання – це процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що надає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політико, юридично дієздатною та захищеною» [2].

На основі аналізу психолого-педагогічної та науково-методичної літератури з теми дослідження було встановлено, що проблема формування громадянськості у цілому та у майбутніх учителів початкової освіти зокрема, є предметом аналізу багатьох сучасних досліджень з теорії та практики фахового навчання як в Україні, так і за кордоном. У своїх дослідженнях вчені

наголошують на необхідності пошуку шляхів підвищення якості громадянської підготовки майбутніх учителів у сучасних умовах. Концептуальні засади громадянського виховання молодого покоління висвітлено в працях П. Ігнатенка, В. Поплужного, В. Сухомлинського та ін. Значення формування громадянської зрілості у майбутніх педагогів розкрито в працях О. Кафарської, Т. Мироненко, В. Плахтєєвої, Н. Самохіної, А. Сігови та ін.

Як свідчить аналіз літературних джерел, для сучасної системи громадянського виховання в Україні вагоме значення має педагогіка В.Сухомлинського. Адже він один із перших в радянський час звернувся до громадянського виховання як до головної педагогічної проблеми. У 1976 році вийшла його книга «Народження громадянина», де формування громадянськості розглядається на основі людяності, гуманізму [3].

В. Сухомлинський постійно наголошував на тому, що виховувати дитину необхідно починати з раннього дитинства: «Дитинство – найваж-ливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя. І від того, яке було дитинство, хто вів дитину за руку в дитячі роки, що ввійшло до її розуму й серця з навколишнього світу, – від цього значною мірою залежить, якою людиною стане сьогоднішній малюк» [3].

Зауважимо, що назва кожної статті, кожної книги у В.О.Сухомлинського вже спрямована на виховання громадянина. Щоб реалізувати складений «Громадянський кодекс учня», В.Сухомлинський ро-зробляє «Правила» виховання громадянськості для вчителя початкової, основної і старшої школи, а також для батьків. Кожне сформульоване ним правило було проілюстроване яскравими прикладами з особистого вчительського досвіду роботи з учнями та їхніми батьками, з досвіду педагогічної діяльності справжнього громадянина нашої країни – педагога, філософа, вчителя, практика, директора школи, вченого – Василя Сухомлинського.

Отже, у результаті нашого дослідження здійснено характеристику ключових понять «громадянськість», «формування громадянськості у

майбутніх учителів початкової освіти». Під «формуванням громадянськості у майбутніх учителів початкової освіти» розуміємо процес формування у особистості поваги до закону та безперечне підкорення йому, нормам колективного життя, розвиток її громадянського самопізнання, соціальної та політичної відповідальності, культури міжнаціональних відносин, громадянських почуттів і якостей; патріотизму, національної і расової терплячості, почуття громадянського обов'язку і соціальної відповідальності, готовності захищати свою Вітчизну, відстоювати свої погляди.

З'ясовано, що формування громадянськості у майбутніх учителів початкової освіти здійснюється у процесі професійно-педагогічної підготовки у закладі вищої освіти, результатом якого є формування громадянської компетентності як готовності та здатності особистості активно, відповідально й ефективно реалізовувати весь комплекс громадянських прав і обов'язків у демократичному суспільстві, застосовувати свої знання на практиці. Визначено якості, які характеризують особистість як громадянина-патріота: громадянська відповідальність, почуття громадянського обов'язку, громадянська мужність, громадянська гідність, громадянська дисциплінованість, державний оптимізм.

Для визначення методологічних засад сучасної системи громадянського виховання в Україні вагоме значення має педагогіка В.Сухомлинського. За переконанням педагога громадянськість – це моральні і духовні цінності кожної людини, це її ставлення до себе, до близьких і рідних, до інших людей, до довкілля, в якому вона живе, це її мовленнєвий етикет, її стиль життя у громадянському суспільстві. Учений розумів громадянськість як інтегральну якість особистості, що характеризує політичну й моральну свідомість і проявляється в добровільній активній діяльності на благо Вітчизни.

Література:

1. Концепція громадянської освіти в Україні. Актуальність громадянської освіти в Україні / І. Жадан, Т. Клинченко, Л. Мицик [та ін.]. Вересень. 2000. № 3–4 (13–14). С. 17–18.

2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № URL : www.mon.gov.ua/content/Новини/2015/06/16/konczepczyia.doc.)

3. Сухомлинський В. О. Народження громадянина // Вибрані твори в 5 т. Київ : Рад. Шк., 1976. Т. 5. С. 283–582.

Ломага Ю.М.

Науковий керівник – доц.Тимченко А. А.,
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ І СІМ'Ї ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

На сьогодні сім'я відіграє визначальну роль не лише у формуванні особистості дитини, а й суспільства в цілому. Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов виховного середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу.

На рубежі XIX і XX століть вперше виникає ідея взаємодії школи та сім'ї у процесі виховання дитини. Єдність сім'ї і школи відіграє важливу роль у вирішенні завдань всебічного розвитку та виховання школяра. Важливого значення даній проблемі надавали відомі педагоги: Януш Корчак, А. Макаренко В. Сухомлинський, М. Стельмахович та інші дослідники.

Важливою умовою ефективної навчально-виховної роботи з дітьми є співробітництво школи і сім'ї, спрямоване на формування високого рівня педагогічної культури батьків. Особливості взаємин школи із сім'ями учнів регламентуються державними документами. Так, в Законі України «Про освіту» визначені основні права і обов'язки батьків щодо виховання дітей, зокрема, відзначено, що на батьків покладено однакову відповідальність за виховання і розвиток дитини.

Значну роль у вихованні і навчанні школярів варто відвести спільним діям навчального закладу і сім'ї, ефективність яких залежить від особливостей

організації роботи з батьками в сучасній школі. Проте, іноді в шкільному та сімейному вихованні немає узгодженості. Це ускладнює процес формування свідомості та поведінки дітей. Тісна співдружність школи та сім'ї допомагає забезпечити єдність вимог і виховних впливів.

Як свідчить аналіз літературних джерел, спільна робота школи і родини ґрунтується на принципах гуманістичної педагогіки: принцип пріоритетності підкреслює величезне значення сім'ї у фізичному й духовному становленні особистості й суспільства; принцип громадянськості ґрунтується на усвідомленні педагогами і батьками місця кожної сім'ї у суспільно-державній системі; принцип демократизму означає встановлення партнерських взаємин між школою і сім'єю у вихованні дітей; принцип гуманізації взаємин педагогів і батьків. Він спрямовує класного керівника, вчителя, на: дії і заходи, які зміцнюють і підвищують авторитет батьків; прояв довіри до виховних можливостей родини, підвищення рівня її педагогічної культури і активності у вихованні; педагогічний такт, неприпустимість грубого втручання в життя сім'ї; життєстверджуючий, оптимістичний настрій у вирішенні проблем виховання, опору на позитивні якості дитини, сильні сторони родинного виховання, орієнтацію на успішний розвиток особистості; принцип ретроспективності орієнтує на осмислення і використання історичного досвіду виховання в українській родині; принцип педагогізації батьків передбачає, що одним із головних завдань школи залишається організація і здійснення педагогічного всеобучу.

Таким чином означені принципи є орієнтирами у роботі з батьками і спрямовують її на оволодіння ними необхідними знаннями, вміннями, навичками і розвиток батьківської компетентності.

Дослідженням встановлено, що головними завданнями спільної діяльності школи і сім'ї з питань вирішення проблем навчання, виховання і розвитку дітей можна виділити наступні: інтеграція зусиль сім'ї і педагогічного колективу в діяльності щодо розвитку особистості дитини; забезпечення участі батьків в організації навчально-виховного процесу і шкільному

самоврядуванні; мотивацію батьків до вивчення науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблем розвитку та виховання дітей; підвищення психолого-педагогічної культури батьків, поповнення арсеналу їх знань, вмінь і навичок виховної взаємодії з дітьми; підвищення відповідальності батьків за виховання дітей, ролі батька у родині; створення системи просвітницької роботи, спрямованої на підвищення правової культури батьків [1].

Виходячи з цього, можна виділити такі етапи встановлення взаємодії сім'ї та школи: ознайомлення учасників взаємодії з її метою (правами та проблемами дитини, правами і обов'язками сім'ї та школи); вивчення школою сім'ї, а сім'єю – школи в межах прав та обов'язків учасників педагогічного процесу; виявлення можливостей і недоліків мети взаємодії, обговорення їх і вироблення спільного плану дій, залучення до його виконання; створення умов для взаємодії сім'ї, школи; формування позитивного ставлення до взаємодії учасників; організація та здійснення взаємодії у різних формах; контроль за здійсненням взаємодії з усіх сторін, корекція цього процесу [2].

Структура взаємодії родини і школи включає: педагогічну діагностику родини; визначення цілей і завдань спільної роботи; підвищення готовності батьків до взаємодії зі школою; організацію різних форм спільної роботи; стимулювання участі педагогів і батьків у погодженні і взаємообумовлених діях родини і школи; корекція спільної діяльності

Отже, партнерські відносини між вчителями та батьками повинні бути міцними та різнобічними, ґрунтуватися на взаємоповазі, особливо для молодших школярів. Адже саме в цей період динамічно формується не тільки інтелектуальна основа особистості, але й її моральні якості.

Література:

1. Повалій, Л. В. Взаємодоповнююча роль школи і сім'ї у формуванні гуманних батьківсько-дитячих взаємин. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2014, 1 (35), 401–410.

2. Матвієнко, О. В. Формування педагогічної культури батьків у процесі педагогічної взаємодії сім'ї та школи. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 2015. 19 (2), С. 6-15.

Шишко Ю.М.

Науковий керівник – доц.Тимченко А. А.,
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В КОНТЕКСТІ НУШ

Сьогодні, в період інтеграції засобів масової комунікацій в усі можливі сфери діяльності, неможливо уявити життя чи то дорослого, чи то дитини без гаджетів, комп'ютерів та Інтернету. Саме через це розвиток медіаграмотності здобувачів початкової ланки освіти є терміновою потребою в умовах сучасного світу.

Нова українська школа готує дітей до подальшого життя у суспільстві. Саме у цей період в учнів закладаються важливі людські якості, життєві уміння та навички, формуються життєві компетентності, в тому числі і навички роботи з медіапродуктами. Формування медіаграмотності молодших школярів має на меті підготовку дітей до подальшого життя в інформаційному суспільстві. На даний час саме предметам початкової школи належить особлива роль, оскільки в процесі їх вивчення відбувається формування основ світогляду, особистості школяра, становлення моральної соціально-політичної культури, підготовка до життя в нестабільному світі, навчання сучасним формам спілкування, розвиток здатності до правильного сприйняття інформації та прийняття зважених рішень [3].

Під медіаграмотністю ми розуміємо вміння аналізувати і синтезувати просторово-часову реальність, вміння «читати» медіа текст, здатність використовувати, оцінювати і передавати повідомлення в різних формах. У різні роки проблемі медіаосвіти були присвячені дослідження О.А.Баранова,

І.В. Вайсфельдера, С.І. Гуділіна, Л.С. Зазнобіної, І.С. Левшина, С.М. Пензіна, Г.А. Полічко, А.В. Спичкіна, Ю.Н. Усова, А.В. Федорова, А.В. Шарикова та ін.

Нашу добу називають інформаційною, тому дуже важливо не загубитись у надмірному потоці інформації та вміти визначати, яка інформація є необхідною та достовірною. Найгостріше питання про грамотну роботу з інформацією постає, коли говоримо про дітей і підлітків. Учні, які тільки розпочали свою навчальну діяльність і справді не маючи великого життєвого досвіду, легко піддаються впливу медіа.

Освітній процес має на меті не лише дати учням знання, а й покликаний створити мотивацію до навчання, а також здатність до самоосвіти. Вчителю необхідно розвивати особистість учнів інтелектуально та сприяти їх професійному розвитку. Мета навчання медіаграмотності учнів початкової ланки освіти – формування медіаграмотної особистості, що передбачає здатність розуміти, аналізувати й критично оцінювати зміст медіапродуктів, уміння користуватись медіа під час процесу навчання й дозвілля, бути співавтором особистого змісту в мас-медіа, а також володіти навичками самопрезентації та комунікації з іншими медіа-користувачами і вміти критично та об'єктивно здійснювати оцінку власної медіаактивності.

У Державному стандарті початкової освіти мовно-літературної освітньої галузі визначено такі досягнення здобувача початкової освіти: взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду; висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови. В інших освітніх галузях з-поміж результатів навчання окреслено уміння знаходити, аналізувати, критично оцінювати інформацію; дотримуватись етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії [1].

У Типовій освітній програмі за редакцією О. Савченко змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає «формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її, створювати прості медіапродукти [2]. Зазначимо, що певним умінням із медіаграмотності й раніше приділяли належну увагу в навчанні молодших школярів. В умовах Нового стандарту початкової освіти йдеться не просто про розширення кола окремих умінь із медіаграмотності, а надання цим умінням статусу обов'язкових результатів навчання, без досягнення яких грамотність загалом сучасного молодшого школяра стає неповноцінною [3].

Безсумнівно, сучасні діти дуже багато часу проводять за комп'ютером, гаджетами чи іншими інформаційними технологіями. Не завжди інформація, яку діти черпають із цих джерел, є достовірною та доцільною для дітей юного віку. Завданням педагога є перетворення всіх мінусів впливу медіа на плюси для школярів. Тобто, користуючись захопленням дітей сферою інформаційних технологій, спрямувати це захоплення в правильне русло та зробити гаджети помічниками під час освітнього процесу. Педагог повинен продемонструвати різнобічні можливості медіа (не тільки розважальні, а й навчальні).

Однією із особливостей впливу медіа на дітей молодшого шкільного віку є відображення інформації про навколишній світ та її унаочнення у вигляді доступному для дітей даного віку. Специфікою формування медіаграмотності в молодших школярів з точки зору педагогіки є те, що учасники освітнього процесу рівноправні перед інформацією, яка отримується. Тому в час становлення інформаційних і цифрових технологій для підростаючого покоління важливим є набуття знань і практичних умінь для орієнтації в надмірному потоці інформації, а також формування вмінь аналізувати та критично осмислювати медіатексти.

Література:

1. Державний стандарт. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>

2. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко 1-2 класи від 8 жовтня 2019 року / Міністерство освіти і науки України. Офіц. вид. Київ: КабМін України, 2019. 123 с.

3. Черешнюк І.О. Методичні рекомендації використання медіатехнологій в початковій школі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.osvita-verh.dp.ua/files/2016/Media.pdf>

Макарова О.В.

Науковий керівник – доц. Білявська Т.М.
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У процесі реформування освіти, зміни пріоритетних напрямів стосуються в першу чергу закладів дошкільної освіти й початкової школи. Реалії сьогодення спонукають науковців і практичних працівників творчо переосмислювати зміст, завдання, структуру навчально-виховної роботи з дітьми 6-7 року життя у взаємодії закладу дошкільної освіти і початкової школи. Забезпечення готовності дитини до наступних змін у її соціальній позиції має стати одним із провідних напрямів роботи педагогів.

З переходом загальної середньої освіти на нові терміни, структура та зміст навчання актуалізується питання пошуку шляхів забезпечення цілісного розвитку особистості на різних рівнях освіти. Неперервність здобуття людиною освіти є можливою за умови реалізації принципів перспективності і наступності між суміжними рівнями освіти. «Перехід від дошкільного дитинства до шкільного, – пише Л. Божович, – характеризується вирішальною зміною місця дитини в системі доступних їй соціальних взаємин і всього її способу життя [1, с. 22].

Для забезпечення наступності між двома ланками освіти важливо встановити зв'язки між цілями та завданнями виховання, розвитку і навчання,

оскільки «...школа не повинна вносити різкий перелом у життя дітей. Хай, ставши учнем, дитина продовжує робити сьогодні те, що робила вчора. Нехай нове з'являється у її житті поступово й не приголомшує лавиною вражень» [6, с. 4-5].

Проаналізувавши наукові праці та спираючись на досвід вихователів та вчителів, серед проблем наступності двох ланок освіти визначаємо: формування і розвиток освіти в кожній ланці здійснюється без опори на попередню освіту та без урахування подальших перспектив; незабезпеченість навчального процесу в системах спадкоємної освіти навчально-методичними матеріалами та дидактичними посібниками, недосконалість існуючих навчальних посібників і їх невідповідність нових цілей і вимогам навчання; недостатній рівень підготовки педагогічних кадрів до роботи в системі безперервної освіти [7, с. 146].

Механізмом розв'язання аналізованої проблеми є послідовне виконання наступних етапів:

- укладення договору між дошкільним навчальним закладом і школою щодо забезпечення наступності;
- складання проекту спільної діяльності із забезпечення наступності;
- проведення спільних заходів;
- робота по забезпеченню готовності дітей до навчання в школі (діагностика і корекція розвитку дітей);
- проведення засідань за участю фахівців дитячого садка і школи (вихователі, вчителі майбутніх першокласників, педагоги-психологи, соціальні педагоги, медичні працівники, вихователі-методисти, заступники директора з навчальної роботи);
- планування спільної діяльності по адаптації дітей в школі, проведення моніторингу процесу адаптації;
- розширення та поповнення матеріально-технічної бази як дошкільного навчального закладу, так і початкової школи відповідно до сучасних вимог та стандартів;

- удосконалення форм організації і методів навчання як у дошкільних закладах, так і в початковій школі [3, с. 42].

Одним з найважливіших завдань, що вимагає комплексного рішення, є створення єдиного освітнього процесу, що поєднує дошкільну та початкову ланки. Були визначені три основні напрями забезпечення наступності між дошкільною та шкільною освітою. А саме:

- методична робота;
- робота з дітьми;
- робота з батьками[4, с. 55].

Методична робота здійснюється через проведення семінарів-практикумів, методичних зустрічей, педагогічних студій, професійних виставок, майстер-класів, вебінарів, відвідування занять для педагогів школи та дошкільного навчального закладу.

Робота з батьками ведеться впродовж усього навчального випускного року: оформляються інформаційні стенди, проводяться батьківські вітальні, відеотренінги, лекторії, «Школа батьків першокласників», батьківські збори, майстер-класи; організовуються спільні виховні заходи, акції, квести, фотовиставки тощо.

Робота з дітьми. Традиційною формою знайомства майбутніх першокласників зі школою є екскурсії вихованців старших та підготовчих груп у школу. Відвідування музею, шкільної бібліотеки, спортивного та актового залів, бесіди та зустрічі з учнями школи, які відвідували наш дитячий сад - все це викликає у наших дітлахів бажання піти в школу, інтерес, прибирає страх і вселяє впевненість у своїх силах.

За визначенням Д. Б. Ельконіна, дошкільний і молодший шкільний вік – це одна епоха людського розвитку, іменована «дитинством». Вихователь і вчитель початкових класів так само мають багато спільного, тому у них загальне родове ім'я – педагог. Проблема наступності може бути успішно вирішена лише при тісній взаємодії дитячого садка і школи, що дасть змогу утворити простір для реалізації у педагогічному процесі дошкільного

навчального закладу і початкової школи єдиної, динамічної та перспективної системи, спрямованої на розвиток, виховання і навчання старших дошкільників і молодших школярів.

Література:

1. Богуш А. М. Вектор наступності державних стандартів дошкільної та початкової освіти. Дошкільне виховання, 2012. № 7. С. 21-23.
2. Годник С. М. Процесс преемственности высшей и средней школы. Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1981. С. 8.
3. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII. Голос України, 2017.
4. Закон України «Про дошкільну освіту» №2145-VII . Голос України, 2017.
5. Національна доктрина розвитку освіти. Нормативно-правове забезпечення освіти : у 4-х ч. Ч. 1. Харків : Основа, 2004. С. 14.
6. Савченко О. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти . Дошкільне виховання, 2000. №11. С. 4–5.
7. Словник української мови: в 11 т. [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. К.: Наукова думка, 1970 1980. Т. 5: Н – О [ред. Л. А. Юрчук, В. О. Винник]. К.: Наукова думка, 1974. 840 с.

Азза Т. В.

Науковий керівник – доц. Філімонова Т. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства, зокрема, у соціально-економічній та інформаційній сферах, у зв'язку з прискоренням інтеграції України в європейський політичний, економічний і культурний простір, винятково важливого значення набуває підвищення освітнього рівня підготовки висококваліфікованих фахівців для всіх галузей діяльності, збагачення

інтелектуального та творчого потенціалу. Діяльність учителя початкових класів надзвичайно складна, оскільки це не лише діяльність, а й мистецтво, що потребує глибоких знань, імпровізації, креативності та інтуїції.

Стратегічні завдання та вимоги до рівня професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів відображені у Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про фахову передвищу освіту» (2019), «Про мову» (2021), Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 рр. (2014), проекту Концепції розвитку педагогічної освіти (2017).

Дослідженню проблем професійної підготовки вчителів присвячено праці науковців: О. Бодальова, Л. Божович, А. Бударного, В. Давидова, І. Лернера, А. Матюшкіна, М. Махмутова, В. Мерліна, Є. Рабунського, Ю. Самаріна, М. Скаткіна, Л. Славіної, М. Соніна, Г. Щукіної та ін. Методологічні основи ступеневої професійної підготовки фахівців у системі неперервної професійної освіти розглядаються в науковому доробку І. Зязюна, В. Кременя, Н. Ничкало, С. Сисоєвої та ін.).

Одним із напрямів досягнення високопрофесійної підготовки майбутніх учителів початкових класів є індивідуалізація. Це має ключове значення і в контексті професійної адаптації студентів до навчання у закладі вищої освіти. Індивідуалізація навчання забезпечує не лише збереження, але й сприяє розвитку індивідуальності особистості. Індивідуалізацію, як засіб підвищення ефективності навчання, вивчали: А. Алексюк, В. Бондар, В. Галузинський, В. Гладких, В. Загвязинський, А. Кірсанов, Г. Кобернік, В. Моляко, О. Мороз, Т. Ніколаєва, Т. Шамова П. Юцявічене та ін.

Теорія і практика засвідчила, що розвиток індивідуальної роботи зі студентами позитивно впливає на формування їхньої професійної мотивації та успішне входження у студентське середовище. Вітчизняна освіта зазнає значного впливу інноваційних ідей, коли на зміну традиційним формам і методам навчання приходять нові – інтерактивні, дистанційні. Нові наукові

розробки сприяють удосконаленню підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності.

Сучасне суспільство XXI століття диктує нові цінності (саморозвиток, самоосвіта, самопроектування, самореалізація та самоактуалізація особистості), які стали підґрунтям нової парадигми в педагогіці акмеології, тому традиційна система професійної підготовки вчителів, незважаючи на всі її позитивні надбання, не є достатньою для задоволення запитів сучасної педагогічної практики [2, с. 113]. Саме тому характер навчально-пізнавальної, дослідницької, творчої діяльності студентів у процесі індивідуалізації навчання на спеціальності 013 «Початкова освіта» визначається спрямованістю не на репродуктивну, а на пошукову діяльність студента, процес його саморозкриття, самопізнання, самовизначення й особистісно-професійного самостановлення як компетентного спеціаліста.

Зауважимо, що за останні роки відбулися суттєві зміни в системі початкової школи: затверджені нові Державні стандарти початкової освіти, створені варіанти нових навчальних програм і підручників, визначені об'єкти, функції, види контролю та критерії оцінювання навчальних досягнень молодших школярів. Водночас, в учнів початкових класів спостерігається тенденція зниження рівня мотивації до навчання. Усе це потребує індивідуалізації у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів.

Слід відзначити, що чіткого визначення терміна «індивідуалізація навчання» в педагогічній літературі не існує, його зміст залежить від конкретних цілей і засобів зазначеного процесу. Подібно до суті індивідуалізації процесу навчання визначається і сутність поняття індивідуальний підхід, який дає змогу враховувати індивідуальні особливості в процесі навчання та розвивати потенційні здібності кожного [3, с. 243]. Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки не дозволяє нівелювати розходження між студентами, сприяє розвитку кожним студентом своїх

унікальних здібностей, націлює на висококваліфіковану підготовку до майбутньої професійної діяльності [1, с. 37].

Індивідуальний процес засвоєння знань здійснюється більш успішно, коли він реалізується в межах групового навчання, коли індивідуальні зусилля кожної особистості поєднуються і спрямовуються на вирішення пізнавальної задачі [3, с. 244]. Тому освітній процес у вищій школі має включати в себе проведення ділових та рольових ігор, які сприяють розвитку міжособистісної комунікації, формуванню навичок колективного прийняття рішення та ефективного вирішення виникаючих конфліктів. Отже, доброзичлива атмосфера, дозвіл користуватися самостійно підготовленим допоміжним матеріалом у вигляді планів відповіді, конспекту, ключових слів створюють передумови підвищення самооцінки студентів і в подальшому покращать результати навчання.

Література:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука України. Шляхи модернізації. Київ: Грамота, 2003. 340 с.
3. Шквир О. Л. Теоретичні аспекти ступеневої підготовки майбутніх учителів початкових класів. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Хмельницький: ХГПА. Вип. 8, С. 241-244.

Борко М. В.

Науковий керівник – доц. Філімонова Т. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РІДНА МОВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Актуальність формування національної свідомості у здобувачів початкової освіти полягає в тому, що в сучасному суспільстві відбувається

девальвація патріотичних почуттів, а молодь отримує доволі суперечливу інформацію із ЗМІ та соціальних мереж, яка негативно позначається на світогляді юного покоління, підриває любов, віру і повагу до рідної країни і українського народу. Саме тому на вчителів початкової ланки освіти покладено відповідальну місію – сприяти формуванню національної свідомості молодших школярів, завдяки використанню в урочній та позаурочній діяльності національно-культурних традицій, які детермінують патріотичні почуття.

Національна свідомість – це закодований на генетичному рівні спосіб мислення і світосприйняття. Ця система гранично стійка до зовнішніх впливів, а її першоосною є мова, яка виступає неодмінним складником національної свідомості. Свідомість формується і виявляється в мові, а мова постає як універсальна ознака етносу. Національна свідомість виступає як усвідомлення спільнотою або окремою людиною своєї національної (поряд з етнічною) приналежності. Про національну свідомість, національну ідентичність починають говорити в той момент, коли для соціуму важливо визначити свою єдність, свій історичний характер, свої традиції.

Проблему формування національної свідомості досліджували М. Боришевський, Т. Братченко, Г. Ващенко, В. Кузь, Ю. Руденко, С Русова, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, П. Щербань та ін.

Важливою закономірністю в процесі формування національної свідомості є найефективніший шлях пізнання: від рідного до чужого, від близького до далекого, від національного до міжнаціонального, світового. В умовах сучасних реалій, у яких упродовж багатьох років мусить жити український народ, дуже важливо, щоб кожен заклад освіти став для дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві [3, с. 14].

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти, національний «компонент» змісту освіти передбачає досконале володіння українською мовою, підвищення ролі українознавства як дисципліни, що синтезує національні традиції та сучасну українську культуру; обізнаність з кращими зразками національної науки, літератури, мистецтва [1].

Слід наголосити, що в молодшому шкільному віці вкрай важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, краю, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій. У початкових класах соціальна і громадянська компетентності є ключовими та міждисциплінарними, тому інтегруються через усі освітні галузі і спрямовуються на соціалізацію особистості, набуття громадянських якостей, дотримання соціальних норм і правил [1].

Практикою доведено, що головною метою національно-патріотичного виховання у початкових класах є вироблення у молодших школярів умінь і навичок вільного користування українською мовою, як усно, так і письмово. Для цього необхідно дотримуватися таких умов:

- у навчально-виховній діяльності неухильно дотримуватися єдиного мовного режиму;
- виховувати відповідальне ставлення до рідної мови, свідомого нею користування;
- плекати розвиток духовної, емоційно-естетичної, інтелектуальної сфери саме на основі української мови;
- здійснювати розвиток мовлення не тільки на уроках української мови і літератури, а й під час вивчення всіх інших предметів [2, с. 61].

Вчитель початкової школи має бути взірцем культури і досконалого володіння українською мовою, тому недопустимим є вживання педагогом кальки, суржику, русизмів тощо.

Зокрема, під час вивчення розділу «Мова і мовлення» необхідно звертати увагу учнів на багатство і милозвучність української мови, захоплювати дітей її

красою, пробуджувати любов до рідного слова, прагнення вивчати українську мову. Також слід пояснювати значення української мови для становлення незалежної самостійної держави України, роль української мови як державної.

У процесі опрацювання правила вживання великої літери у власних назвах варто зосередити увагу учнів на застосуванні цього правила під час запису назви нашої Батьківщини, її столиці, рідного міста чи села, річок, морів, гір та інших географічних назв України. При цьому цінним для патріотичного виховання буде опрацювання текстів про походження цих назв, про красу і неповторність визначних місць України, про історичне минуле нашої країни та її відомих людей (письменників, художників, історичних постатей, спортсменів, акторів, артистів тощо) [4, с. 165].

Таким чином, у початкових класах закладається основа національної свідомості учнів, любов до рідної землі, своєї «малої батьківщини», виховується патріотична гордість за минуле і сучасне України, любов до рідної мови, формується духовно розвинена, творча, працелюбна особистість.

Література:

1. Державний стандарт початкової освіти від 21 лютого 2018 р. № 87
URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303.pdf> (дата звернення: 23.02.2019).
2. Концепція мовної освіти 12-річної школи. Українська мова як рідна. *Дивослово*. 2002. № 8. С. 59-65.
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
4. Федоренко В. Модернізуючи національну освітню систему. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2016. № 7-8. С. 160-166.

Цуркан А.О.
Науковий керівник – доц. Паршук С. М.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Реалізація Концепції «Нова українська школа» передбачає гуманізацію освітнього середовища в початковій школі, що визначається як повага до вчителя так і визнання гідності кожної дитини, що забезпечується не лише високим рівнем професійної компетентності вчителя, а й його педагогічно доцільною поведінкою і емоційно-вольовою сферою, саморегуляцією, новаторством, вимогливою добротою. Концепція Нової української школи визначає нові професійні ролі і завдання сучасного вчителя, зокрема: сформованість таких вольових якостей, як цілеспрямованість, ініціативність, дисциплінованість, самовладання, вимогливість до себе та інших, витримка, винахідливість, емоційна рівновага, уміння володіти своїми почуттями [5].

Засновник «гуманної педагогіки» Ш. Амонашвілі визначає провідні постулати гуманної педагогіки, зокрема: віру в можливості особистості; розкриття її самобутньої природи; спрямування особистості на шлях служіння добру, істині, красі, справедливості. На думку Ш. Амонашвілі сутність гуманної педагогіки полягає не лише в нових цілях і завданнях освітнього процесу, але й засобах, за допомогою яких вони мають бути досягнуті: різнобічна діяльність учнів та спілкування, які несуть їм повсякденну радість, надають можливість вільного вибору, співпраці, творчості [1]. Важливою думкою у контексті проблеми дослідження є твердження Ш. А.Амонашвілі: «гуманне педагогічне мислення запалює іскри для народження різних і нових педагогічних систем в залежності від конкретних історичних, соціальних, національних і економічних умов, для виникнення особистого творчого педагогічного досвіду, «своїх методів і форм» [2, с. 7].

Дослідник О. Вишневський розкриває зміст підготовки майбутніх учителів у світлі гуманістичної парадигми, який полягає у «формуванні

гуманістичної спрямованості педагогічної діяльності, яку автор розуміє як «професійну властивість; як єдність мотиваційно-ціннісних орієнтацій особистості, в основі якої ставлення до людини як найвищої цінності та яка визначає, стимулює всі види і форми взаємин учасників педагогічного процесу, зміст діяльності вчителя» [3, с. 44].

Дослідники визначають наступні умови формування майбутнього вчителя-гуманіста:

по-перше, спрямованість освітнього процесу, в якому формується особистість майбутнього вчителя початкової школи, на розвиток самоактуалізованої особистості студента, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей, здатної на свідомий вибір у різних педагогічних ситуаціях;

по-друге, актуальними для становлення вчителя-гуманіста, побудови ним на практиці гуманістично орієнтованої освітньої діяльності є наступні: вивчення ідей гуманізації освіти, збагачення педагогічної свідомості творчими доробками педагогів класиків (В. Сухомлинського, Я. Корчака, Ш. Амонашвілі, К. Ушинського та ін.), усвідомлення сутності гуманістичного підходу до особистості дитини, усвідомлення принципів особистісно зорієнтованого навчання; напрацювання педагогічних прийомів та методів втілення гуманної педагогіки у практику педагогічної діяльності;

по-третє, середовище розвитку особистості майбутнього вчителя повинне включати три основні компоненти: соціальний (особистий приклад кожного, їх діяльність, досвід, поведінка, взаємовідносини тощо); інформаційний (правила внутрішнього розпорядку, традиції закладу освіти, інформаційні засоби, вимоги, побажання тощо); соматичний (умови навчання, проживання та побуту, ергономічні вимоги тощо)» [4, с.19-20].

Отже, необхідність гуманізації освітнього процесу в сучасній початковій школі декларує розвиток особистісних якостей студента, його переконання у важливості фахової готовності до зазначеної діяльності та зумовлюють реалізацію основних принципів і положень гуманістичної педагогіки в професійній підготовці майбутніх учителів, зокрема при формулюванні цілей і

задач професійної педагогічної освіти, під час розробки її змістовного компоненту.

Література:

1. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. Минск: Изд-во Университетское, 1990. 560 с.
2. Амонашвілі Ш.О. Педагогіка: Школа життя. Книга 3, 2012. 21 с.
3. Вишневецький О. І. Гуманізація шкільного життя. Рад. школа. 1990. № 1. С. 41-46
4. Гуманізація – найкоротший шлях до особистості: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної майстерні (Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка, 25 вересня 2020 року) / [редактор-упорядник: О. В. Діброва, С.І.Барда] Кременчук: Методичний кабінет, 2020. 296 с.
5. Нові професійні ролі і завдання сучасного вчителя в контексті концепції Нової української школи: [Електронний ресурс] - режим доступу <https://vseosvita.ua/library/novi-profesijni-rol-i-zavdanna-sucasnogo-vcitela-v-kontekstikonceptii-novoi-ukrainskoi-skoli-87162.html>].

Абрамова Т. В.

Науковий керівник – доц Бреславська Г.Б.
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ШЛЯХИ ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬО – ВИХОВНОЇ РОБОТИ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ

Уся робота з учнями у період адаптації потребує специфічних (відповідних до віку) методів взаємодії дорослого і дітей. Проблема пошуку результативних засобів і методів навчання та виховання, які можуть виявитися передумовою адаптації першокласників до системи навчання, і сьогодні надзвичайно актуальна.

Головні чинники ефективності педагогічної адаптації першокласників до навчання в школі розглядаються нами через проблематику моделювання процесу педагогічної адаптації.

Системоутворюючим елементом моделі процесу педагогічної адаптації першокласників до навчання в школі є *мета*, що визначається соціальним замовленням учасників освітнього процесу – створення умов для забезпечення успішної педагогічної адаптації першокласників до навчання в школі [1].

У центрі процесу педагогічної адаптації – першокласники, батьки, педагоги.

Одним із важливих джерел впливу на процес педагогічної адаптації першокласників до навчання у школі є зміст процесу педагогічної адаптації - це система вимірів, знань, вмінь та навичок, елементи соціального і творчого досвіду.

Зміст полягає в організації наступності між дошкільним навчальним закладам і школою; формуванні особистісно орієнтованого освітнього середовища для першокласників; психолого – педагогічній підтримці учнів, що мають труднощі в адаптації.

Суб'єкти процесу педагогічної адаптації обирають та використовують оптимальну технологію взаємодії, що містить визначений взаємозв'язок методів, засобів і організаційних форм спільної діяльності першокласника і вчителя [2].

Серед них:

- організація освітнього процесу навчального та ігрового простору класу;
- підвищення кваліфікації вчителів;
- психолого – педагогічна служба закладу;
- методичні об'єднання вчителів, вихователів;
- психолого - педагогічний консилиум, семінар;
- робота батьківського лекторію;
- ефективні стратегії виховання.

Результатом процесу педагогічної адаптації першокласників є показники особистісного зростання дитини, а саме:

- формування позитивного ставлення до школи ; здатність до прийняття шкільних вимог, правил та оволодіння своїми безпосередніми бажаннями;
- уміння знаходити контакт і підтримувати його з дорослими та ровесниками;
- вміння засвоювати навчальний матеріал; використовувати інформацію для прийняття власних рішень;
- здатність до самостійного і творчого виконання навчальних та інших доручень;
- відповідальність, уміння довести справу до її логічного завершення.

Основою педагогічної діяльності суб'єктів педагогічної адаптації першокласників до навчання у школі є реалізація головних педагогічних функцій [3].

Педагогічна функція навчання передбачає формування у першокласника здібностей і нових форм діяльності шляхом одержання знань і вмінь. Для успішного розвитку дитини необхідна ефективна організація процесу виховання, з метою формування позитивного ставлення до навколишнього середовища, тому функція виховання дає змогу учневі усвідомити культурний простір та ідентифікувати себе з тією чи іншою культурою.

Педагогічна функція розвитку передбачає формування у першокласника вмінь адаптуватися до нових умов, а також вносити корективи у способи своєї діяльності.

Отже, модель процесу педагогічної адаптації першокласників до навчання в школі дає змогу здійснювати управління цим процесом на діагностичній основі з використанням комплексу психолого – педагогічних, мотиваційно - цільових, організаційно - виконавських та регулятивно-корекційних чинників.

Література:

1. Адаптація дітей у 1, 5, 10 класах / упоряд. Т. Червонна. К. : Шкільний світ, 2008. 128 с.
2. Боделан О. Р. Влияние интеллектуальных и коммуникативных особенностей детей на их психологическую адаптацию. Наука і освіта. 1998. № 4–5. С. 32–35.
3. Іванова Н.В., Кузнецова М.П. Адаптаційний період в школі: зміст, значення, досвід. Журнал практичного психолога. 1997, № 2.
4. Кравчук Л. Особливості шкільної адаптації першокласників. Сучасна школа України. 2013. № 9(261). С. 4-16.
5. Кожемякина Н. І. До питання про шкільну дезадаптацію дітей першого класу. Наука і освіта. 2002. № 2. С. 32–35.

Кривицька В. В.

Науковий керівник - доц. Зубарова Н.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Нова модель розвитку національної системи освіти безпосередньо пов'язана зі зміною освітніх парадигм, що переносять основну увагу з освітньої діяльності на самоосвітню. Основними умовами таких змін виступають **зовнішні** (розвиток економіки, технологій, збільшення обсягів інформації та постійне їх розширення та оновлення, й у зв'язку з цим підвищення ролі освіти та ефективності діяльності соціального інституту освіти з його підсистемами загальної середньої, професійної вищої та післядипломної освіти) та **внутрішні** (потреби особистості, що пов'язані з соціальною і професійною адаптацією, самореалізацією та саморозвитком упродовж життя тощо) чинники. Якщо раніше самоосвіта розглядалася переважно як другорядне явище, що повністю

підкорене потребам і завданням інституційної освіти й відповідним чином доповнює навчально-виховний процес, то сучасне бачення самоосвіти ґрунтується на переміщенні акцентів з освіти на самоосвіту. Причому, самоосвіта порівняно з інституційною освітою починає домінувати як вид діяльності у структурі освіти, так і як вид діяльності у структурі життєдіяльності людини.

Поглиблення означеної тенденції обумовлене тим, що знання постійно й суттєво ускладнюються за своїм характером і змістом, виникають нові галузі знань, що, на перший погляд, має вимагати більшої інституалізації освіти, участі у трансляції знань навчальних закладів, педагогів, застосування нових методик, технологій тощо. Але, навіть за умови найвищого ступеню інтенсифікації навчального процесу, постійного оновлення змісту навчання та застосування найновіших й найефективніших методик, інституційна освіта залишатиметься освітою транслуючою і завжди відставатиме від потреб практики й конкретної особистості.

Посилення тенденції домінування самоосвіти відбувається з переходом до інформаційного суспільства, у якому панує інформація та інформаційні (комп'ютерні) технології. У таких умовах основним стає виробництво та використання інформації із застосуванням комп'ютерних технологій. Це зумовлює необхідність роботи людини з інформацією один на один саме через самоосвіту.

Слід зазначити, що інформаційне суспільство пов'язують не тільки з появою принципово нових технологій, що у першу чергу обумовлені комп'ютерною технікою. Трьома, так би мовити, китами інформаційного суспільства є інформація, знання, освіта [1, с. 27]. Сучасне суспільство називають також суспільством знань, тобто у такому суспільстві домінує новий спосіб діяльності, який забезпечує створення та експлуатацію знань. Знання можна розглядати поруч з такими загальноновизнаними ресурсами людства як земля, трудові ресурси, кориснікопалини, капітал, але на відміну від них, знання є невичерпним ресурсом й таким, що постійно оновлюється і розширюється. А

це у свою чергу потребує створення умов для оволодіння цим знанням і обумовлює необхідність відповідних змін у системі інституційної освіти з урахуванням зростаючої ролі самоосвіти.

На перший погляд може скластися враження, що означені зміни не торкнуться системи початкової освіти, але це враження хибне, оскільки у молодшому шкільному віці формуються пізнавальні інтереси, вміння й навички самостійної роботи і роботи з інформацією, які надалі ставатимуть основою самоосвітньої діяльності. Тому для вчителя початкових класів дуже важливо не тільки володіти відповідними технологіями навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку, а й у процесі набуття професії у системі вищої та післядипломної педагогічної освіти самому оволодівати необхідними вміннями й навичками самоосвіти, яка сприятиме формуванню й розвитку професійної компетентності.

У даному контексті під самоосвітою майбутніх учителів початкових класів ми розуміємо свідому систематичну та самостійну діяльність у рамках навчально-виховного процесу вищого педагогічного навчального закладу та за її межами, що регулюється особистістю і складає основу компетентнісного розвитку майбутнього фахівця.

У зв'язку з цим слід зазначити, що реалізація нової моделі освіти вимагає застосування комплексу підходів до організації всього освітнього процесу вищого педагогічного навчального закладу та педагогічної діяльності в цілому. Найбільш поширеними підходами в розвитку системи освіти й особливо вищої педагогічної освіти є: аксіологічний; інформаційний; особистісно-діяльнісний; проблемно-пошуковий; практико-орієнтований та ін. Але у інформаційному суспільстві, у якому обсяги й потоки інформації постійно зростають й підвищуються вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів, і вчителів початкової школи зокрема, виникає потреба в інтегрованому підході, що отримав назву компетентнісного.

Література:

1. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості як соціокультурне

явище: автореф. дис. ... канд. філос. наук: [спец.] 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Бурлука Олена Вікторівна; Харків. держ. акад. культури. Харків, 2005. 16 с.

2. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід як чинник якості професійної підготовки майбутнього вчителя. Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 17: Теорія і практика навчання та виховання / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 14. С. 10–16.

3. Сергєєнко О. М. Формування культури самоосвітньої діяльності студентів у процесі професійної підготовки. Вісн. Маріупол. держ. ун-ту. Серія: Філософія. Культурологія. Соціологія: зб. наук. пр. / Маріупол. держ. ун-т. – Маріуполь, 2014. Вип. 7. С. 136–139.

Гарбуз Ю. В.

Науковий керівник - доц. Зубарова Н.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ІНТЕГРАЦІЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОГО ЗМІСТУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасні інтеграційні процеси орієнтовані на входження України у світовий освітній, культурний і економічний простір і спонукають до підготовки покоління, здатного до співжиття з різними людьми, що розширює можливості міжкультурного спілкування. У сучасному світі інтеграція стала однією з тенденцій розвитку в сфері економіки, політики, освіти, та й практично в усіх сферах життєдіяльності людини. Так, зокрема, В. Вернадський зазначав, що « ... зростання наукових знань ХХ століття швидко стирає межі між окремими науками. Вони дедалі більше спеціалізуються не за науками, а за проблемами. Це дає змогу, з одного боку, надзвичайно глибоко вивчати явище, а з другого, – охоплювати його з усіх точок зору» [7, с. 124].

Модернізація початкової освіти, впровадження концепції Нової української школи зумовлюють потребу в оновленні освітнього змісту, структури, форм і методів навчання. Перед початковою школою постало важливе завдання – формування цілісної особистості.

Будувати освітнє середовище Нової української школи треба у відповідності до сучасних трендів, що формують освіту майбутнього. Важливу роль у формуванні сприятливого освітнього середовища початкової школи відіграє фізичний простір, який оточує дитину.

Тому організація сприятливого та безпечного освітнього середовища початкової школи – провідний принцип її діяльності. Це створює атмосферу, де відмінності можуть повноцінно існувати, не ображаючи почуттів інших. Створити освітнє середовище мультикультурної взаємодії означає надати місце для однакової участі, розвитку самовираження представників різних культурних спільнот, обміну думками та взаємопроникненню [1, с.16].

Сутність поняття «інтеграція мультикультурного змісту освітнього середовища» визначають такі характеристики, як: створення спеціальних умов, за яких відбувається привласнення дитиною соціального досвіду, формування її як особистості; визначальною в освітньому середовищі є активність учня у розв'язанні освітніх завдань; освітнє середовище має ресурси, необхідні для розкриття внутрішнього потенціалу особистості дитини, задоволення її освітніх потреб [6, с.270].

Моделюючи освітнє середовище за допомогою мультикультурних інтегрованих технологій, учитель має справу з інноваційною ідеєю, що оформлюється й реалізується у процесі практичної діяльності, постійно змінюється, розвивається, виступаючи інструментом переходу від наявного стану системи до бажаного. Модель освітнього середовища вибудовується навколо дитини, її освітніх потреб й інтересів та враховує вплив сучасних трендів на освіту. Так з'являється ігрове, віртуальне, відкрите інформаційне освітнє середовище. Учитель створює спеціальні умови, включені у просторово-предметне, соціальне і психодидактичне оточення, які

обумовлюють активність дитини, відображаючись в її особистісному розвитку. Головне завдання моделювання вчителем інтегрованого мультикультурного освітнього середовища – допомогти кожній дитині, яка є представником тієї чи іншої культури, відкрити закладений у ній потенціал для цілеспрямованого саморозвитку.

Ми пропонуємо реалізувати мультикультурний зміст освітнього середовища НУШ через інтеграцію інтерактивних методів у поєднанні з етнокультурним компонентом. Розроблення і впровадження тематичного заняття-подорожі «Легенди мого краю», заочна подорож «Історія мого міста», «Свою мову знай, інші – поважай», «Лялька-мотанка», інтегровані виховні години «Видатні постаті мого рідного краю». Мультикультурний зміст може реалізуватися у процесі фестивалів народних мистецтв, виставок національної творчості, ярмарків національних страв, виставок у супроводі фотоілюстрацій: «Кімоно», «Індійське сарі», відзначення народних свят, а також традиційних свят різних народів: Масляна, Хелуїн, День матері, Великдень, День святого Валентина.

Отже, що провідна роль в інтеграції мультикультурного змісту належить педагогові. Від його готовності до такої діяльності прямо залежить ефективність освітнього середовища як фактора розвитку особистості школяра. Ми встановили, що освітнє середовище разом зі зміною соціального оточення теж динамічно трансформується, тому педагоги спроможні його змінювати адекватно новим вимогам лише за умови власного професійного зростання.

Література:

1. Водолазська Т. В. Формування готовності вчителя початкових класів до моделювання освітнього середовища у системі післядипломної освіти : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Полтава, 2015. 20 с.
2. Впровадження компетентісно орієнтованого підходу: стандарти світового освітнього простору. *Підручник для директора*. 2009. № 6. С. 27–32.

3. Марченко О. Г. Формування критичного мислення школярів. Харків: Вид. група Основа, 2007. 160 с.

4. Концепція Нової української школи URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-ompressed.pdf>

5. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота, 2005. 448 с.

6. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : наук.-метод. зб. / ред. кол.: Н. З. Софій, І. Г. Єрмаков та ін. К. : Контекст, 2000. 336 с.

7. Якименко С. І. Розвиток особистості молодшого школяра в умовах навчально-виховного середовища. *Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика*: збірник наукових праць. Житомир : ФО-П «Н. М. Левковець», 2017. Ч. I. С. 123-126.

Копійка О. А.

Науковий керівник - доц. Зубарова Н.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ, ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У дослідженнях багатьох вчених: філософів, соціологів, істориків все більше значення приділяється освіті, як базовому чиннику розвитку суспільства [1, с. 70]. Такий акцент є закономірним у зв'язку з переходом сучасного цивілізаційного процесу до суспільства, яке науковці позначають як «Суспільство знань». Разом з тим підвищуються вимоги до освіти, які сформульовані в багатьох міжнародних та загальнодержавних нормативно-правових документах. Наприклад у Педагогічній Конституції Європи наголошується: «Суспільство знань» вимагає креативності, глобальної компетентності і мобільності, критичності та нестандартності як від випускників сучасних шкіл, так і від учителів, які мають володіти широким спектром педагогічних стратегій (стратегій навчання), що забезпечують

максимальне поліпшення учнівських досягнень [2]. Давоський форум 2016 року вирішив, що критичне мислення стане одним із найнеобхідніших навичок успішного майбутнього.

У концептуальних засадах Нової української школи зазначається: «випускники української школи мають бути освічені, всебічно розвинені, відповідальні громадяни і патріоти, здатні до ризику та інновацій». Окрім визначених 10 ключових компетентностей у Концепції виділяються спільні для всіх компетентностей вміння, критичне мислення в цьому переліку є одним з базових.

При цьому реалізація поставлених завдань передбачає подолання ряду проблем що накопичились у нашій системі освіти. Серед них – репродуктивний характер освіти [3]. Подоланню зазначеної проблеми, в першу чергу, буде сприяти підготовка вчителя до розвитку критичного, креативного, творчого мислення дитини.

Діюча модель підготовки вчителя не дає змоги повною мірою забезпечити формування критичного мислення, оскільки носить, як правило, репродуктивний характер. Це проявляється, передусім, у системі подачі інформації під час різних форм навчальної діяльності. Проведемо їх короткий аналіз:

1) Класична лекція, частіше за все, носить монологічний характер, оскільки викладач самотійно розкриває базові зв'язки в навчальному матеріалі, а отже, не стимулює активної пізнавальної діяльності студента. Наприклад: під час лекції з дидактики, розглядаючи характеристику принципів навчання ми характеризуємо кожен з них та розкриваємо їх місце в навчальному процесі. Зокрема розглядаючи принцип наочності розкриваємо місце і функції органів чуття в системі пізнавальної діяльності. Тобто подаємо матеріал в готовому вигляді. Форма роботи студента в цей час носить пасивний характер.

2) Під час самотійної роботи в процесі підготовки до семінарських занять він користується відкритою інформаційною базою, додає до лекційної

інформації ще низку характеристик інших авторів. Отже, знову отримує знання в готовому вигляді.

3) Під час семінарських занять студент розкриває взаємозв'язки знання про які він отримав у готовому вигляді.

Таким чином традиційні форми навчальної роботи, як правило, обмежують можливості розвитку як пізнавальної активності студентів, так і критичного мислення.

В результаті відповідь на запитання типу: "Між якими базовими чинниками пізнавальної діяльності встановлює взаємозв'язок принцип наочності?" викликає у студента серйозні труднощі, оскільки вимагає не відтворення засвоєної інформації, а мислення, пов'язаного з аналізом пізнавального процесу в цілому.

Наш аналіз дає підставу стверджувати, що характер діяльності студента потребує змін, а організація освітнього процесу – урахування низки умов, зокрема:

а) пропедевтичного характеру лекційного курсу, що розкривав би стратегію в опрацюванні навчального матеріалу, а не подавав би його в готовому вигляді;

б) розроблення структури семінарських занять, що передбачала б:

- постановку завдань, пов'язаних з аналізом низки визначень та характеристик тих чи інших категорій що виносяться на засвоєння;

- розроблення, характеристики та аргументації власних прикладів реалізації розглянутих взаємозв'язків;

- розроблення запитань, що мають стимулювати критичне мислення та пізнавальну активність учнів у практиці роботи вчителя початкової школи;

в) підготовки узагальнювальних творчих робіт по курсу.

Такий підхід сприятиме не наповненню студента готовими знаннями, а залученню до глибокого аналізу навчальної інформації та самостійного пошуку

відповіді на проблемні питання з метою засвоєння форм організації критичної, творчої пізнавальної діяльності та перенесення її у початкову школу.

Література

1. Denison E. The Sources of Economic Growth in the United States and the Alternatives before us. N.Y., 2006. С. 69 – 70.
2. Pedagogical Constitution of Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arpue.org/index.php/uk/chasopysyevropeiski-pedahohichni-studii/pedahohichna-konstytutsiia-yevropy> (дата звернення: 27.01.2019).
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні . Національна академія педагогічних наук України. До 25-річчя незалежності України. Київ 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nenc.gov.ua/>
4. Мислення та мисленнєві операції. Рівне: 2014. Електронний ресурс: <http://psuhologia.in.ua/images/dustan/kzp5.pdf>

Посунько О.М.

Науковий керівник - доц. Зубарова Н.В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ

КРЕАТИВНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ

ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасність характеризується зростанням ролі знань у всіх сферах життя суспільства. Це вимагає нових підходів до їх усвідомлення, засвоєння й застосування. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є креативна освіта, яку можуть забезпечити лише вчителі з нестандартним творчим мисленням. Питання розвитку креативності майбутніх учителів, зокрема початкових класів, є одним із центральних, оскільки сучасне суспільство потребує від майбутніх педагогів нових нестандартних ідей, пошуку оригінальних шляхів їх втілення,

подолання шаблонів і стереотипів у професійній діяльності. Саме тому в Національній доктрині розвитку вищої освіти в Україні наголошується на необхідності застосовувати нові педагогічні технології, зорієнтовані на розвиток творчої особистості, готової до наукового й творчого пошуку.

На сучасному етапі ґрунтовна професійна підготовка майбутніх педагогів, зокрема вчителів початкових класів, які б володіли потужним креативним потенціалом, є першочерговим завданням, важливість якого важко переоцінити. Цей процес має відбуватися на основі застосування інноваційних педагогічних технологій, які передбачають використання різних науково-педагогічних підходів.

Розглянемо основні науково-педагогічні підходи, на яких, на наш погляд, має ґрунтуватися професійна підготовка майбутніх педагогів, а саме – вчителів початкових класів креативного типу.

Аксіологічний підхід до професійної підготовки вчителів, зокрема початкових класів, допомагає актуалізувати мотиваційно-ціннісну сферу особистості як рушійну силу розвитку педагога креативного типу в системі професійної освіти.

Аксіологія (від грец. сл. – цінність) – учення про цінності, теорія цінностей. Загальна аксіологія вивчає цінності, їхню ієрархію та системи. Спеціальна аксіологія, як сфера інтересу різних наук, розглядає властиві цим наукам цінності: моральні, естетичні, економічні, пізнавальні [1, с. 21]. Стосовно педагогіки, аксіологія – це наука про цінності освіти, в яких представлена система значень, принципів, норм, канонів, ідеалів, що регулюють взаємодію в освітній сфері й формують компонент відносин у структурі особистості.

Виходячи з цього, можна сформулювати сутність аксіологічного підходу в професійній підготовці педагогів, зокрема вчителів початкових класів. На зміну необхідності «ламати» й «підганяти» особистість учня засобами виховання до досконалої моделі особистості приходять необхідність поступового, обережного розвитку людини.

Синергетичний підхід детермінує ідею відкритості й творчого характеру навчально-професійної діяльності майбутніх учителів початкових класів, актуалізацію міжпредметних і зв'язків у системі неперервної педагогічної освіти. Синергетика – наука, що досліджує процеси переходу складних систем із нерегульованого стану у впорядкований, розкриває такі зв'язки між цими елементами, сумарна дія яких у рамках системи перевищує за своїм ефектом просте складання ефектів дій кожного з елементів окремо. Для педагогіки вона стала одним із провідних методологічних принципів, оскільки в рамках цілеспрямованої взаємодії в педагогічному процесі спостерігаються ефекти, що вивчаються синергетикою [2, с. 54].

Отже, синергетичний підхід дозволяє загалом розглядати взаємодію процесів професійної освіти майбутніх педагогів і розвитку творчого потенціалу особистості, формування її креативних якостей.

Компетентнісний підхід відображає інтегральний прояв професіоналізму, у якому поєднуються елементи професійної й загальної культури, досвіду педагогічної діяльності та педагогічної творчості, що конкретизується в певній системі знань, умінь й навичок, готовності до професійної діяльності майбутнього вчителя, зокрема початкових класів.

Суттєво, що важливими в структурі компетентності є взаємозв'язок знань, умінь і навичок, їх інтеграція в площині досвіду та практичних дій, а також система ціннісних орієнтацій, професійних намірів та якостей, які роблять людину зразком для наслідування колегами.

Креативний підхід, під яким розуміється методологічна спрямованість навчального процесу на розвиток потреби майбутніх вчителів шукати нові, нестандартні розв'язання навчальних задач. Саме це дозволяє шляхом активізації креативних здібностей забезпечувати стимулювання засвоєння навчальної інформації та її відтворення. Визначений підхід забезпечує гармонізацію педагогічного впливу та активних дій студентів у навчанні, розвиток їхніх креативних здібностей і, разом з тим, набуття педагогічного досвіду [3, с. 25].

Отже, професійна підготовка креативних майбутніх учителів інформатики, на нашу думку, має ґрунтуватися на таких науково-педагогічних підходах: аксіологічному, синергетичному, імовірнісному, компетентнісному, інтегрованому, креативному, індивідуально-диференційованому. Подальшого дослідження потребують проблеми пошуку інноваційних технологій розвитку креативності у неперервній професійній підготовці вчителів інформатики.

Література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
2. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи) : монографія. Львів: Світ, 1999. 302 с.
3. Дубасенюк О. А. Креативний підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. 2011. № 4. С. 25.

Михальчук Т. С.

Науковий керівник – доц. Білявська Т.М.
Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО- МОРАЛЬНИХ ОСНОВ СВІТОГЛЯДУ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НУШ

Актуальною проблемою в умовах інтеграції України до загальноєвропейського співтовариства є формування духовно-моральних основ світогляду молодого покоління. Глобалізаційні процеси, що відбуваються в Україні суттєво впливають не лише на зміну традиційної системи цінностей, національної культури, моралі, а й в цілому на духовний стан особистості, зокрема – на її духовні цінності та світоглядні орієнтації, що пов'язано з проблемою відродження культури, духовності, формуванні системи етичних цінностей в процесі навчання у школі. У контексті зазначеного вище

пріоритетним напрямом освітнього процесу у початковій школі є посилення ролі формування духовно-моральних основ світогляду здобувача початкової освіти в умовах освітнього простору нової української школи. Цілком логічною є думка В. Андрущенко щодо актуалізації ролі освіти, набуття нею нової, цивілізаційної місії: спрямованість на відтворення «божественної природи Людини» - людської духовності в її повному обсязі та історично випестуваному змісті [1, с.4].

На переконання І. Мартинюк «з'явившись на світ, дитина застає готову систему цінностей загалом, духовних, зокрема, що вироблені суспільством. Саме ними людина в процесі всього життя має поступово оволодівати і завдяки їм, так чи інакше, «вписуватись», «вростати» у міжлюдські стосунки своєї спільноти. Суспільні цінності мусять набути суб'єктивної, особистісної значущості, стати вагомими регуляторами життєдіяльності, тобто ціннісними орієнтаціями [4]. У зв'язку із зазначеним вище І. Бех стверджує, що головною метою сучасної освіти є «виховання духовно зрілої особистості, для якої поняття добра, справедливості, совісті, обов'язку набули непохитності, стали власними ціннісними орієнтирами» [2, с. 9].

На думку вченого, «психологічними орієнтирами (приписами духовності) для педагогів, які апелюють зростаючу особистість до свого внутрішнього світу є: культивування у вихованця духовного погляду на життя, підтримка духовного устремління особистості, орієнтації на необмеженість «Я-духовного», забезпечення духовної цілісності і відділення від «Я-нижчого». Вчений переконаний, що духовні орієнтири мають пронизувати освітній процес на всіх його вікових етапах, а педагог буде успішним, якщо оволодіє вмінням зачаровувати вихованців щирістю, альтруїзмом і любов'ю до людей» [3, с. 54–62.].

Варто підкреслити, що у Програмі «НУШ у поступі до духовних цінностей» визначено основні духовно-моральні цінності, зокрема: любов, повага до інших, гідність, відповідальність, совість, свобода, толерантність, справедливість, рівноправ'я, ініціативність [5].

Під час освітнього процесу вчителі початкових класів мають сформувати у молодших школярів систему духовно-моральних цінностей як внутрішню сферу самовизначення, здатність творити свій власний світ вимог й оцінок і відображати через інтелектуальний і духовно-психологічний потенціал реальну дійсність відповідно до своїх життєвих ідеалів та своєї людської гідності.

Значною мірою формування уявлень про ідеали, життєві пріоритети, духовно-моральні цінності дитини залежить від вчителя початкових класів, який закладає основи виховання особистості майбутнього громадянина України. Учитель початкових класів має усвідомлювати, що формування духовного світу дитини здійснюється продуктивно при умові системного підходу до зазначеного освітнього процесу, який передбачає: цілісний, ієрархічний, взаємозалежний і відкритий процес залучення дітей до цінностей в їх постійному розвитку й саморозвитку; наступність і безперервність— постійне ускладнення та урізноманітнення змісту й напрямів розвитку моральних чеснот; комплексність та інтегрованість, які полягають у взаємодії навчання і виховання, поєднанні зусиль всіх соціальних інститутів виховання. Метою формування духовно-моральних основ світогляду молодшого школяра є організація цілеспрямованого виховного впливу на духовно-моральне становлення особистості, результатом якого є опанування і прийняття дітьми ієрархії духовних цінностей, переконань, поглядів.

Отже, формування духовно-моральних основ світогляду у здобувачів початкової освіти є, по-перше, процесом виховання у дітей моральних інтересів і запитів, переконань та орієнтацій, які сприяють моральній активності особистості, моральності інтересів, поглядів, думок, переконань; по-друге, є процесом наслідування етичних законів суспільства, традиційних духовних цінностей народу.

Література:

1. Андрущенко В. Цивілізаційна місія освіти. Вища освіта України. Рівне: РДГУ, 2007. № 2. Т. 1. 197 с. (Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»).

2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
3. Бех І. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія / І. Бех. Київ –Чернівці: Букрек, 2018. 296 с.
4. Мартинюк І. О. Проблемы жизненного самоопределения молодежи: опыт прикладного исследования. Київ, 1993. 117с.
5. Програма «НУШ у поступі до цінностей» / заг. ред І. Д. Беха. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України, 2018. 36 с.

Мартинюк Т. О.

Науковий керівник – доц. Білявська Т.М.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Одним із пріоритетних завдань сучасної освіти є формування дбайливого ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя. Так у Державному стандарті початкової освіти зазначено освітні галузі, серед яких є *соціальна і здоров'язбережувальна*. У межах цієї галузі визначено мету та загальні результати навчання здобувачів освіти. За ними впорядковано обов'язкові результати навчання, які є основою для їх подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти щодо цього питання. Зокрема, зазначено, що здобувач початкової ланки освіти повинен дбати про особисте здоров'я і безпеку, реагувати на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту; ухвалювати рішення з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб; робити аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналізувати та оцінювати наслідки і ризики; виявляти підприємливість та поводитися етично для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту [2].

Варто наголосити, що це питання активно досліджували вчені у ХХ столітті. У той період особливої актуальності набуває проблема впровадження до навчально-виховного процесу оздоровчих заходів (Г. Ващенко, П. Лесгафт, А. Макаренко, О. Сухомлинський). Наприкінці ХХ століття починається міжнародний рух до здоров'я через культуру (І. Матюшин, Ю. Мельник, В. Скумін). У сучасних дослідженнях проблему формування здоров'я вивчали В. Бабаліч, В. Бабич, О. Багнетова, В. Горащук, М. Гриньова, В. Кириленко, В. Климова, Г. Кривошеєва, О. Маркова, В. Оржеховська, Л. Татарнікова, А. Турчак, В. Язловецький та ін.) У результаті аналізу літератури зазначимо, що загально визнаною стає думка про те, що потреба в здоров'ї повинна трансформуватися в культурну потребу та стати нормою життя особистості.

Одним із основних джерел формування здатності молодших школярів зберігати власне здоров'я є навчальний процес у школі. Відомо, що упродовж навчання у дітей формується здатність до здорового способу життя та забезпечення його високої якості. У процесі дослідження ми дійшли висновку, що основними складовими здорового способу життя є: спосіб життя, культура, здоров'я в ієрархії потреб, мотивація, зворотні зв'язки, установка на довге здорове життя, навчання здоров'ю. У цьому контексті актуальним видається визначити педагогічні умови реалізації цієї проблеми в процесі навчання: виконання принципу організації успіху в навчанні кожної дитини; органічне поєднання засобів формування основ здорового способу життя у межах навчального процесу; доцільність і оптимальність формування основ здорового способу життя на тому чи іншому етапі навчального процесу; доступність видів та етапів формування основ здорового способу життя в початковій школі.

Таким чином, провідним чинником збереження та зміцнення здоров'я школяра є спосіб його життя, який охоплює навчальну діяльність, відпочинок, задоволення матеріальних і духовних потреб, норми і правила поведінки. Тому першочерговим завданням сучасної освіти є створення в навчальних закладах

сприятливого середовища щодо свідомого ставлення до власного здоров'я; збереження та зміцнення здоров'я учнів початкової школи.

Література:

1. Шахненко В. І. Формування основ здорового способу життя учнів початкової школи: Теорія і практика (дидактичний аспект). Харків, 2007. 304 с.
2. Державний стандарт початкової освіти від 24 липня 2019 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

Гузь В. М.

Науковий керівник – доц. Зубарова Н.В.,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПЕРШОМУ КЛАСІ ЗАСОБАМИ ГРИ

Характеризуючи організацію ігрової діяльності в освітньому процесі учнів першого класу, варто зазначити, що енциклопедична та довідкова література з філософії, психології, педагогіки визначає поняття «гра», «ігрова діяльність», «пізнання» по різному. «Гра — один із видів активізації людини й тварини. Гра постає на певному етапі еволюції тваринного світу як форма життя молодих тварин. Дитяча гра - вид діяльності, що розвивається, і полягає в тому, щоб імітувати дії дорослих дітей та стосунки між ними в особливій умовній формі», - таке визначення дають словники психології [3].

Тлумачення гри в педагогічних словниках дещо інше. «Гра - форма вільного самовираження людини, яка забезпечує справжню відкритість світу можливого і розгортається або у формі змагання, або у вигляді образів (виконання уявлень) певних ситуацій, смислів, станів». С. Гончаренко в «Українському педагогічному словнику» зазначає, що ігрова діяльність - різновид активної діяльності людини (дитини), у процесі якої відбувається

оволодіння соціальними функціями, стосунками та рідною мовою як засобом спілкування [4].

Гра як провідна діяльність дитини поєднує як загальні для будь-якої соціальної діяльності ознаки (цілеспрямованість, усвідомленість, активна участь), так і специфічні (свобода та незалежність, самоорганізація, наявність творчої основи, почуття радості та задоволення).

Гра для дітей - це їхнє життя, яке не проходить без участі дорослих. І саме від дорослих буде залежати правильно організоване предметно-ігрове середовище, в якому перебувають діти під час ігор [3].

Важлива роль гри в розвитку психічних процесів дитини пояснюється тим, що вона озброює її доступними для неї засобами активного відтворення, моделювання за допомогою зовнішніх, предметних дій такого змісту, яке за інших умов було б неможливим та не могло бути по-справжньому засвоєно. Таким чином, гра при правильному її формуванні вирішує задачі розумового, фізичного, морального, естетичного розвитку. У грі з перших етапів її розвитку формується особистість дитини, розвиваються ті якості, які потрібні їй в навчальній діяльності, у праці, у спілкуванні з людьми [2].

Творча гра є важливим засобом розумового виховання, формування фундаментальних психічних процесів (мислення, сприймання, мовлення, уваги, пам'яті). Вона широко використовується і як засіб естетичного виховання, оскільки діти відображають оточуючий світ через образи і ролі. Творчі ігри сприяють розвитку художнього смаку. При цьому яскраво виявляються і розвиваються здібності до декламування, музики, танців.

Розвивати здібності школярів, прищеплювати уміння приймати правильні рішення – головна мета сюжетно-рольової гри. У такій грі виявляються особистість учня, його здібності та перспективи на майбутнє.

У процесі проведення сюжетно-рольових ігор у багатьох початківців підвищується інтерес до навчання. Навіть пасивні на уроках учні виявляють бажання виступити в будь-якій ролі. Сюжетно-рольові ігри повніше реалізують

підготовку дітей до практичної діяльності, виробляють у них життєву позицію, привчають до колективних форм роботи.

Так, мета дидактичних ігор – формування в учнів уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними знаннями, умінями й навичками молодший школяр зможе лише тоді, коли він часто виявлятиме до гри інтерес, і коли вчитель зуміє зацікавити нею учнів.

Створювати ігрові ситуації, проводити ігри важливо на кожному уроці. Це особливо стосується 1 класу – перехідного періоду, коли учні ще не звикли до тривалої напруженої діяльності. Вони швидко стомлюються, притуплюється їхня увага, набридає одноманітність. Тому гра має ввійти в практику роботи вчителя як один з найефективніших методів організації навчальної діяльності першокласників. На думку О. Савченко, у систему дидактичних ігор для першокласників доцільно включати ігри на формування розумових операцій (аналіз, класифікація, узагальнення); на відновлення, доповнення цілого; виключення зайвого; ігри-конструювання, ігри-інсценізації; рольові ігри з елементами сюжету. У структурі уроку місце гри, її тривалість визначаються завданнями уроку і змістом самої гри. Протягом уроку вчитель може ввести 2 – 3 короткочасні ігрові ситуації різної тривалості [1, с. 42].

Отже, охарактеризувавши організацію ігрової діяльності в освітньому процесі учнів першого класу, варто зазначити, що можливості гри дозволяють якомога глибше пізнати явища та події, які необхідні в процесі вивчення предмета. Крім того, учасники гри пізнають себе, відкривають нові риси та якості, які раніше були невідомі.

На раціональному рівні основою пізнання є свідоме ставлення до наукової істини як об'єктивного блага, а на емоційному - переживання її як цінності «для мене», тобто особистої. Вирішальне значення для пізнавальної діяльності має емоційне переживання цінності знань, оскільки воно забезпечує орієнтацію особистості на процес пізнання, а не навпаки. Саме ігрова діяльність надає такі пізнавальні можливості.

Література:

1. Болотина Н. И. Дидактическая игра – одно из средств активизации познавательной деятельности детей шестилетнего возраста. Начальная школа, 1987. 44 с.
2. Зворыгина Е. В. Первые сюжетные игры малышей. Москва, 1988. 10 с.
3. Гра як засіб всебічного розвитку дитини. Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/pedagogika/part6/034.htm> (дата звернення: 15.10.2021)
4. Ігри та ігрові тренінги в початковій школі. Корисні поради. Режим доступу: <http://journal.osnova.com.ua/article/37063> (дата звернення : 15.10.2021)

Кугач Ю. Л.

Науковий керівник - доц. Бреславська Г.Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Питання розвитку креативного мислення молодших школярів є надзвичайно актуальним у наш час. Адже саме зараз наша країна потребує людей, які можуть приймати сміливі та нешаблонні рішення, які вміють мислити творчо. Завдання початкової освіти полягає у тому, щоб зробити особистість молодшого школяра більш успішною з точки зору її діяльності, навчити набувати індивідуальну компетентність у процесі фахової діяльності, бути креативним.

Проблема розвитку креативності сучасних учнів є особливо актуальною у процесі реформування сучасного освітнього простору та формування здорової особистості. Згідно Закону України «Про освіту», Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), концепції НУШ метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і

соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності. Серед ключових компонентів сучасної школи на першому місці знаходиться «новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві» [2, с 24].

Успішна самореалізація в суспільстві можлива, якщо особистість здатна приймати нестандартні рішення, вміє творчо мислити, володіє засобами розвитку особистісного потенціалу. Тому для досягнення мети, яка зазначена в нормативних документах, регламентуючих організацію здорового освітнього середовища, потрібно розвивати творчий потенціал дітей у початковій школі. На жаль, сучасна школа зберігає застарілий підхід до засвоєння знань. Навчання носить репродуктивний характер, зводиться в основному лише до запам'ятовування і відтворення прийомів дій, типових способів розв'язування завдань. Діти втрачають мотивацію, через відсутність творчої складової під час навчання, при виконанні навчальних завдань, поступово втрачають здатність до творчості.

Творчий розвиток особистості дитини активізується в дошкільному та молодшому шкільному віці. Саме цей період є найбільш сприятливим для творчого розвитку дітей, оскільки в молодшому шкільному віці спонтанна і репродуктивна діяльність дитини поєднується зі швидко зростаючим інтелектом, абстрактним та логічним мисленням. Відтак формування творчої активності у молодшому шкільному віці, як найбільш чутливому періоді для творчості, є одним із важливих завдань сучасної школи [2, с.31].

Питання дослідження креативності, діагностики творчих здібностей, методики розвитку креативності у дітей різного віку відноситься до недостатньо вивченої та дослідженої проблеми сьогодення. Існують різні теоретичні підходи до визначення креативності та ролі у процесі навчальної діяльності.

Зокрема, дослідники визначають загальні основи креативності (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Є. Ільїн, А. Маслоу, В. Моляко, С. Сисоєва, Р. Стернберг, П. Торренс та ін.), механізми креативного мислення, В. Моляко, Я. Пономарьов, П. Торренс та ін.); розглядають креативність як різновид інтелектуальної поведінки (Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Стернберг); вивчають «самоактуалізацію» у зв'язку з креативністю (Л. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.); досліджують особливий характер мотивації креативів (С. Голлан, Р. Кеттел, Д. Мак-Кіннон та ін.), рефлексію креативності й творчу продуктивність у наукових співробітників (В. Пятруліс) [4].

Незважаючи на численні дослідження досі не визначено шляхи розвитку креативного мислення у процесі навчальної діяльності, недостатньо вивчено особливості проявів творчого мислення на різних вікових етапах.

На думку психологів, які досліджують особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку, їм притаманна талановитість, готовність до нестандартних рішень. Однак, щоб виявити розвиток креативності молодших школярів в освітньому процесі, вчителі початкової школи повинні враховувати певні індивідуально-типологічні, когнітивно-пізнавальні, емоційно-вольові, мотиваційні та інші компоненти творчих здібностей особистості; психологічні передумови розвитку творчих здібностей молодших школярів; розвивальний потенціал навчальної діяльності; можливості змісту усіх навчальних предметів для творчого розвитку учнів початкової школи [1, с. 14].

Література:

1. Антонішева В. Л. Визначення сутності поняття креативності в психолого-педагогічній науці. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. 2010. Вип. 14, книга II. С. 11–18.
2. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія] / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. С.14–41.

3. Библикова Н. В. Развитие креативности младших школьников в педагогическом процессе : дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Надежда Вячеславовна Библикова. Ульяновск, 2004. – 230 с.

4. Булка Н. І. Розвиток креативності у молодших школярів із порушенням соціальних зв'язків: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія», Одеса, 2005. – 19 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови /уклад. і голов. ред. Т.В. Бусел. Київ: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

Луць М. С.

Науковий керівник - доц. Бреславська Г.Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПОТЕНЦІАЛ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Досягнення висот педагогічної толерантності має відбуватися на засадах акмеологічного підходу, який зосереджений на розвиток природних нахилів і здібностей, мобілізації внутрішнього потенціалу, особистісних зусиль та життєвої енергії. Встановлено, що реально існуюча система організації професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів у ЗВО, у кращому випадку, формує у студентів здатність до стихійного розвитку показників педагогічної толерантності. У дослідженні виходимо з тих міркувань, що в даному контексті вагомим потенціалом володіє *акмеологічний підхід*, який розглядаємо у якості визначального детермінанту, що позитивно впливає на формування професіоналізму у цілому та стимулює розвиток педагогічної толерантності майбутніх вчителів початкових класів зокрема.

З огляду на наведені вище аргументи, очевидним є те, що готувати майбутнього фахівця початкової освіти, що здійснюватиме освітню роботу в Новій українській школі, на основі традиційного підходу в освітньому процесі

сучасних ЗВО доволі складно. Нині нагальною вимогою часу є внесення інноваційних змін в організацію професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. Головним чином, ці зміни повинні бути спрямовані на забезпечення належних умов для формування особистісної зрілості майбутнього фахівця, що передбачає максимальну самореалізацію та вдосконалення особистісних і професійних якостей. Вагомим чинником, що сприяє цьому має стати максимально всеохопне та повне впровадження акмеологічного підходу у професійну підготовку студентів, які здобувають освіту за спеціальністю 013 «Початкова освіта».

Відзначимо, що термін «акмеологія» походить від давньогрецького «акме» і визначається як «вища точка, зрілість» (в дослівному перекладі «акме» – вершина, розквіт або вістря). У давнину греки «акме» називали період у людському житті, «коли проявляється зрілість всього, на що здатна ця людина, знаходяться на вершині всі її можливості та сили» [2, с. 7– 9]. Поділяємо думку З. Сіверс про те, що акмеологія як нова галузь наукового знання дає можливість обґрунтовано розглядати парадигми розвитку особистості, визначати такі «важливі моменти, як професійна самосвідомість, «Я-концепція», акме особистості тощо. Актуальним є питання про розробку акмеологічної концепції формування професійної свідомості» [4, с. 50]. Вважаємо, що акмеологічний підхід повинен посісти провідне місце під час організації освітнього процесу у ЗВО та бути профілюючим чинником професійної підготовки майбутніх соціальних вчителів початкових класів. Передбачаємо, що він забезпечить позитивний розвиток студентам під час навчання у ЗВО, сприятиме необоротним, позитивно спрямованим якісним і кількісним змінам їх як індивідів, особистостей і як активних об'єктів і суб'єктів освітньої діяльності. Повністю підтримуємо позицію С. Калаур та Н. Олексюк у тому, що «основна парадигмальна характеристика особистості в якості суб'єкта діяльності полягає у тому, що всі свої можливості як психічні так і особистісні (розум, волю, мотивацію, здібності) людина використовує в якості ресурсів та засобів оптимального вирішення життєвих і професійних

завдань, оптимального здійснення пізнання, діяльності та спілкування.

Проведений аналіз напрацювань А. Деркача, Н. Кузьміної та Н. Лобанової дозволив з'ясувати, що в акмеології на сьогодні розроблено цілий ряд концепцій для вдосконалення професіоналізму майбутніми фахівцями. Зокрема, найбільш дотичною до предмету нашого дослідження щодо професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів та формування у них педагогічної культури, є концепції:

- духовного і морального розвитку особистості, культури мислення професійної творчості;
- акмеологічного тренінгу програмно-цільової спрямованості;
- гуманітарно-технологічного розвитку;
- розвитку рефлексивної культури особистості.

Обираючи акмеологічний підхід, у якості провідного під час формування педагогічної толерантності, ми виходили з тих міркувань, що ідея професіоналізму фахівців початкової освіти базується на вимогах, які висуває українське суспільство. Такі вимоги передбачають, головним чином, ґрунтовні професійні уміння і навички, готовність до переходу від уже засвоєної діяльності до нового виду, що передбачає здатність особистості до продукування нових способів діяльності і пов'язану з цим здатність до самоосвіти, і безперервного вдосконалення.

Література:

1. Акмеологический словарь. Под общ. ред. А.А. Деркача. Москва: Изд-во РАГС, 2004, 160 с.
2. Акмеологічна концепція професійного розвитку педагога. Професійна педагогічна освіта: акмесинергетичний підхід : монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011, С. 5–57.
3. Акмеологія – наука ХХІ століття: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2005. 412 с.
4. Акмеологія в Україні: теорія і практика. Київ: КУ ім. Б. Грінченка, 2010, 152 с.

5. Акмеологія з основами психології кар'єри: навч. посіб. / Укл. О.М. Гавалешко, В.В. Пасніченко., Т.А. Кривко. Чернівці: Рута, 2004, 84 с.

Садчук К. А.
Науковий керівник – доц. Паршук С. М.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ МЕДІАОСВІТИ

У сучасних умовах розвитку суспільства, які динамічно змінюються, на перший план постають питання формування не тільки професіонала в певній галузі, а також розвитку самостійної, активної, творчо розвиненої, культурної особистості. У цих умовах відбувається зміна пріоритетів, стає можливим посилення культуруотворюючої ролі освіти, з'являється новий ідеал студента – «людини культури», що володіє загальнокультурною компетентністю.

Формування загальнокультурної компетентності фахівців розглядається в рамках компетентнісного (Е. Є. Пантелєєв, М. О. Баталов), контекстного (А. А. Вербицький) і системного підходів (Е. Є. Пантелєєв, О. Ю. Стрелова).

Як зазначає Г. Кондратенко, являючи собою один із невід'ємних компонентів професійної культури майбутніх фахівців, загальнокультурна компетентність є інтегративною якістю особистості, яку слід розглядати як гуманістично спрямовану систему, котра включає мотиви, мету, ціннісні орієнтації та потребує певної сукупності знань, умінь, форм і способів їх застосування в процесі творчої діяльності [2].

С. Паршук та А. Тарасюк визначають загальнокультурну компетентність як здатність суб'єкта навчання «аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності» [3, с. 75].

На основі здійсненого аналізу можемо надати узагальнювальне визначення загальнокультурної компетентності учителя початкових класів – це інтегрована якість особистості, зумовлена освоєнням світової й національної культурної спадщини, що забезпечує єдність загальної та педагогічної культури, спонукає до активного використання культурних еталонів і цінностей у повсякденній взаємодії з оточуючими, стимулює прояв розсудливості й толерантності, дозволяє вільно орієнтуватися в соціальному і культурному просторі та оперувати його елементами.

В умовах переходу до інформаційного суспільства неможливо забезпечити високу якість вищої освіти, її доступність та ефективність, підготувати молодь до життя і діяльності в інформаційному суспільстві без урахування стрімкого інформаційно-технологічного розвитку всіх галузей. Європейська освітня спільнота знайшла новий підхід вирішення кризової проблеми до реорганізації системи вищої освіти у створенні спільного Європейського простору вищої освіти. Перехід до нього повинен забезпечити Болонський процес, що передбачає, зокрема, і впровадження інноваційних підходів до професійної підготовки у вищій школі, одним з яких визнано медіаосвіту.

Великий тлумачний словник сучасної української мови пояснює: «медіа – те саме, що мас-медіа», «мас-медіа – засоби масової інформації (радіо, телебачення, преса, кіно та ін.» [1, с. 512, 516]. Зазначимо, що в науковій літературі зустрічається ряд синонімічних слів для терміну медіазасіб, а саме: медіа, засіб мас-медіа, засіб медіаосвіти, засіб масової комунікації, засіб медіадидактики.

Спираючись на думку науковців І. Гуріненко та О. Федорова, аналіз загальних понять «засіб» та «засіб навчання», ми розглядаємо у нашому дослідженні медіазасоби як предмети, обладнання та матеріали, які забезпечують функціонування медіаінформаційного простору у формі аудіальних, візуальних, аудіо-візуальних повідомлень та виокремлюються

викладачем для організації активного процесу навчання для формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Підвищення рівня загальнокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів ми вбачаємо у використанні в освітньому процесі наступних засобів медіаосвіти:

– *ресурсно-освітній вікі-сайт*, який використовується в якості електронної інформаційно-освітньої платформи для включення студентів в культуру-творчість, створення культуротворчого середовища навчання, проведення заходів соціокультурної значущості, організації взаємодії студентів (в тому числі крос-культурного);

– *електронні освітні ресурси*, що включають інтерактивні опитування, онлайн-тести, тематичні колекції посилань на презентаційні, текстові, аудіо- та відео-матеріали соціокультурної тематики;

– *дистанційні олімпіади*, мають загальнокультурну спрямованість.

Отже, формування загальнокультурної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами медіаосвіти у ЗВО буде ефективним при організації навчання з орієнтацією на модель, яка відображатиме етапність цього процесу (від підготовчого, формувального до аналітичного етапу) з урахуванням її компонентів:

- 1) цільового (передумови, мета);
- 2) методологічного (підходи, принципи);
- 3) змістовно-процесуального (зміст освіти, технологія, методи, форми, засоби);
- 4) оцінно-результативного (критерії, показники, рівні, результат).

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : з дод. і допов. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ–Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
2. Кондратенко Г. П. Позанавчальна діяльність студентів ВНЗ як необхідна умова формування загальнокультурної компетентності майбутніх

фахівців. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія : Педагогічні науки.* 2011. № 13(224), ч. 1. С. 98–108.

з. Паршук С. М., Тарасюк А. М. Формування загальнокультурної грамотності майбутніх учителів початкової школи. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки.* 2017. Вип. 75(3). С. 74–78.

Бурик В. В.

Науковий керівник – доц. Михальченко Н. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

Ключова зміна для учнів, яка задекларована у Концепції Нової української школи, стосується підходів до навчання та змісту освіти. Щоб набувати компетентностей, школярі повинні навчатися за діяльнісним підходом із одночасним впровадженням інтегрованого та проектного навчання.

Сучасний період розвитку національної освіти визначається посиленням уваги до питань формування організаційно-дослідницьких умінь молодших школярів, створення відповідних умов для розвитку особистого інтелекту та творчого потенціалу дітей. Гуманістичні пріоритети базуються на унікальності особистості, створенні умов для розвитку і реалізації здібностей кожної дитини шляхом її залучення до дослідницької діяльності, навички якої повинні бути закладені в початковій школі.

Особливості організаційно-дослідницької діяльності школярів висвітлено в працях В. Андрєєва, Т. Байбари, Н. Бібік, В. Давидова, Л. Занкова, А. Савенкова, Я. Кодлюк, В. Паламарчук, О. Савченко, Т. Чернецької та ін.

Відомий педагог та психолог, А. І. Савенков, підкреслюючи, що у фундаменті дослідницької поведінки лежить психічна потреба в пошуковій активності в умовах невизначеної ситуації, дає інакше визначення:

«Дослідницьку діяльність слід розглядати як особливий вид інтелектуально-творчої діяльності, породжуваний в результаті функціонування механізмів пошукової активності і споруджуваний на базі дослідницького поведінки. Вона логічно включає в себе мотивуючі фактори (пошукову активність) дослідницького поведінки та механізми його здійснення» [3, с. 315].

Аналіз основних засад дослідження дає можливість уточнити зміст поняття «організаційно-дослідницька діяльність», під якою розуміємо своєрідний вид пізнавальної діяльності, що використовує навчальне дослідження як головний засіб досягнення освітнього результату.

Організаційно-дослідницька діяльність покладена в основу вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ», який покликаний змістити акценти в освіті на активну діяльність [1].

Тому в навчанні перевага надається практичним роботам, демонстраційним і лабораторним дослідом, спостереженням у природі, екологічному моделюванню та прогнозуванню, вирішенню ситуативних завдань, а також практичній діяльності з охорони природи. Наприклад, за допомогою таких практичних робіт: «Вимірювання свого зросту», «Визначення розміру взуття», «Виготовлення екологічного знака» тощо [2].

Важливе значення у формуванні особистісного ставлення до об'єктів вивчення належить практико-орієнтованим проектам, які передбачають вивчення природи рідного краю, проблем, пов'язаних з навколишньою природою, формують в учнів емоційно-ціннісне ставлення до природи.

Особливість професійної підготовки вчителя до організації такої діяльності молодших школярів полягає в тому, що він не тільки повинен уміти налагоджувати організаційно-дослідницьку діяльність учнів, але й сам досконало володіти методами наукового дослідження (уміти формулювати проблему, завдання, питання; розробити гіпотезу, визначити схему експерименту, знайти чинники, шляхи й засоби наукового аналізу тощо).

Організаційно-дослідницька діяльність учнів може бути успішною в тому випадку, якщо вона буде будуватися на наступних принципах: доступності;

природності; свідомості; самодіяльності. Одним із головних принципів такої діяльності учнів є принцип самодіяльності.

У ході виконання дослідницьких завдань формуються дослідницькі вміння і навички, необхідні у дослідницькому пошуку: бачити проблеми, ставити запитання, висувати гіпотези, спостерігати, класифікувати, структурувати отриманий в ході дослідження матеріал, робити висновки та умовиводи, доводити і захищати свої ідеї.

Головним результатом використання дослідницьких завдань у початковій школі є розвиток самого здобувача освіти за рахунок придбання досвіду дослідницької діяльності, за рахунок відкриття, осмислення, узагальнення нових знань.

Проводячи дослідження, учень занурюється у творчий простір і переходить в творчий стан. Тут учень-дослідник здобуває, накопичує, узагальнює нові знання. Найголовніше – націленість на пошук невідомих раніше знань, які можуть бути затребувані суспільством.

Організуючи дослідницьку чи проектну діяльність, доцільно долучати батьків, старшокласників (сестер, братів), дорослих тощо. Бажання їх підтримати інтерес організаційно-дослідницької діяльності, бажання спільно діяти, поділитися досвідом, знаннями сприятиме розвитку дослідницького інтересу, підвищується впевненість у собі, що впливає на результат навчання.

Отже, правильна організація дослідницької діяльності молодших школярів вирішує декілька освітніх завдань: активізація та актуалізація знань, які отримали учні у процесі шкільного навчання, систематизація знань; формування стійких пізнавальних інтересів учнів і навичок самоосвіти; розвиток умінь міркувати, аналізувати, порівнювати, формувати власні висновки в контексті досліджуваної теми.

Література:

1. Гільберг Т., Тарнавська С., Павич Н. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах

закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2019. 256 с.

2. Гільберг Т., Тарнавська С., Хитра З., Павич Н. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2020. 240 с.

3. Савенков А. І. Психологічні основи дослідницького підходу до навчання. Москва: Просвещение, 2006. 434 с.

Траченко І. В.

Науковий керівник – доц. Михальченко Н. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СВІТОРОЗУМІННЯ У ДІТЕЙ 6-8 РОКІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Глибокі соціальні, духовні, економічні перетворення та реформування всіх ланок освіти, що відбуваються в Україні, суттєво змінюють та підвищують вимоги до професійного рівня вчителя, до його інтелектуальних, соціокультурних, моральних якостей. У контексті зазначеного вище, пріоритетного значення набуває проблема підготовки вчителя початкової школи до світоглядно-виховної діяльності в умовах НУШ.

Сучасна українська школа допомагає кожній дитині підготуватися до життя в суспільстві засобами засвоєння учнями систематизованих знань і формування на їх основі світогляду, як цілісного уявлення про світ і місце в ньому людини, про ставлення людини до навколишньої дійсності, до самої себе, а також обумовлені цими уявленнями основні життєві позиції й установки людей, їх переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльності, ціннісні орієнтації.

У наукових дослідженнях психологів Ж. Піаже, Л. Занкова, В. Давидова доведено, що загальні закономірності природи доступні розумінню дітей з

перших кроків навчання у школі. Саме з цієї причини вчитель початкових класів повинен давати учням 6-8 років знання про загальні закони природи і формувати вміння застосовувати їх як ключ до розуміння дійсності, формування свого світорозуміння і цілісності свідомості. Природним прагненням дитини 6-8 років до дослідження свого життєвого світу, його практичного освоєння, до комунікації зі світом, до конструювання, створення продукту діяльності як способу самореалізації, самовираження є пізнання молодшим школярем закономірностей природи та пояснення за їх допомогою навколишнього світу та життєдіяльності людини. На основі пізнання навколишнього світу і ставлення до нього у молодшого школяра формується світорозуміння, світогляд.

Найвищим рівнем світогляду, який цілісно визначає систему знань молодшого школяра про навколишній світ у єдності причин і наслідків, тим самим, пояснюючи природу об'єктивних і суб'єктивних процесів і явищ навколишнього світу є світорозуміння. Як основа життєвої активності особистості світорозуміння визначає напрям її думок, дій, уявлення про світ або модель світу. У процесі світорозуміння відбувається подальша конкретизація світосприйняття, що перетворює його в вищий рівень організації світогляду та дозволяє надати дитині мотиви й орієнтири вибору у кожній життєвій ситуації. Світорозуміння, або картина світу є інтелектуальною складовою світогляду, що характеризується стилем мислення. Зміст світорозуміння залежить від рівня світогляду: концептуального, теоретичного чи життєво-практичного.

На думку філософів світогляд є діяльнісним (стимулюючим до дії) станом свідомості, який визначає вирішення трьох завдань: створення картини світу людини; визначення місця людини в ній; програма оцінок і дій людини. Пріоритетним завданням вчителя початкових класів є формування та розвиток світорозуміння у здобувачів першого циклу навчання в початковій школі (1-2 клас), оскільки система поглядів дітей на оточуючу дійсність демонструє систему їх ціннісних орієнтацій.

Дослідниця Л. Шелестова, вивчаючи теорію і методику формування картини світу у старших дошкільників та молодших школярів висловлює думку, що «картина світу дитини, яка є результатом її взаємодії зі світом та системою уявлень про нього та себе саму, суб'єктивною моделлю, яка визначає ціннісні та поведінкові орієнтири формується у процесі розвивального навчання завдяки збагаченню життєвого досвіду, здобутої системи знань; залежить від картини світу авторитетних дорослих, вікових новоутворень свідомості та особистості, соціокультурних умов буття; містить у структурі когнітивний, емоційно - ціннісний та діяльнісний компоненти; зазнає кількісних та якісних змін в онтогенезі» [1].

На переконання дослідниці системність та цілісність картини світу дитини молодшого шкільного віку забезпечується: по-перше, інтеграцією гуманітарного та природничо-наукового знання, науки і мистецтва; по-друге, пізнанням світу в єдності когнітивного, емоційно-ціннісного, діяльнісного компонентів та у взаємозв'язку основних сфер буття (природи, суспільства, людини (власного «Я»), культури); по-третє, виявленям зв'язків між об'єктами та явищами навколишньої дійсності [1].

У контексті зазначеного вище вчена стверджує, що провідним чинником формування картини світу особистості є освітній процес, як спеціально організований та керований вчителем процес відображення у свідомості дитини об'єктивної реальності, пізнання [2].

Таким чином, від доцільної організації процесу формування наукової картини світу дітей 6-8 років значною мірою залежить глибина засвоєння ними наукових знань про світ і фундамент, на якому будуватимуться в подальшому житті дитини світосприйняття, світорозуміння, світогляд.

Література:

1. Шелестова Л. В. Теорія і методика формування картини світу у старших дошкільників та молодших школярів: монографія. Київ, Фенікс, 2016.

2. Шелестова Л. В. Дидактичні засади формування картини світу у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, автореф. дис. ... д-ра пед. наук, Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, Тернопіль, Україна, 2017.

Баранова І. В.

Науковий керівник – доц. Михальченко Н. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗВИТОК ПРИРОДНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗВО

У системі професійної підготовки вчителя початкової школи в умовах закладу вищої освіти важливим є одержання ґрунтовних знань із природничих наук, що забезпечує основу для формування природознавчої компетентності майбутнього фахівця початкової освіти.

Предметна природознавча компетентність майбутнього вчителя початкових класів являє собою освоєний у процесі ознайомлення з довкіллям досвід діяльності (комплекс компетенцій), що формується на основі сукупності уявлень, знань, умінь, ставлень та оцінних суджень до предметів та явищ природного оточення. Концепція сучасного природознавства проголошує основні пріоритети взаємодії людини і природи у розумінні єдності що ґрунтується на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності, формуванні науково-природничої картини світу, що базується на універсальних законах, формуванні певного типу світогляду, що визначає місце і діяльність людини у природі [2].

У контексті природознавчої підготовки майбутніх учителів початкової школи І. Вікторенко вкладає в значення методичної компетентності наступний зміст: сформованість предметно-теоретичних (природничих), психолого-педагогічних і дидактико-методичних знань і вмінь, досвід їх застосування й особистісно-значущі якості особистості; здатність вчителя до організації

освітнього процесу відповідно до сучасних вимог підготовки молодших школярів на засадах особистісно-зорієнтованого, технологічного та компетентнісного підходів; готовність виконувати різноманітні професійно-педагогічні функції, усвідомлюючи соціальну значущість і особисту відповідальність за результати цієї діяльності [1].

Концепція сучасного природознавства проголошує основні пріоритети взаємодії людини і природи у розумінні єдності, що ґрунтується на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності, формуванні науково-природничої картини світу, що базується на універсальних законах, формуванні певного типу світогляду, що визначає місце і діяльність людини у природі [3].

Педагогічна готовність студентів до інноваційної діяльності з учнями з проблем природознавчої освіти повинна забезпечуватися особистісним і професійним вдосконаленням готовності майбутнього вчителя початкової школи до природознавчої освіти учнів; роботою зі своїм внутрішнім «Я»; бажанням удосконалення своїх знань про світ та безпосередньо світ природи; вдосконаленням системи освіти, середовища, де відбувається творча взаємодія і розбудова особистостей педагога та учнів початкової школи

Таким чином, природознавчу компетентність майбутніх вчителів початкових класів ми розглядаємо як здатність учителя самостійно здобувати та поглиблювати знання з різноманітних галузей природничих наук (основні закони, теорії, актуальні проблеми сучасного природознавства), досконало володіти комплексом сучасних інформаційнокомунікативних технологій та засобів навчання, уміти застосувати здобуті знання, уміння й навички для самовдосконалення та власного професійно-педагогічного зростання. Зауважимо, що вказаний перелік знань, умінь, навичок і компетентностей не можна вважати достатньо повним чи точним, перш за все тому, що цей перелік не достатньо повно враховує специфіку природознавчої науки.

На основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми нами були визначені критерії та показники сформованості природознавчої компетентності майбутніх фахівців початкової освіти.

Критерій мотиваційний з показниками: наявність потреби в удосконаленні природничо-наукових знань, сформованість мотивації до досягнення природознавчої компетентності; сформованість системи природничо-наукових знань

Критерій діяльнісний з показниками: готовність до використання природничо-наукових знань у професійній діяльності; сформованість практичних умінь і навичок педагогічної діяльності; об'єктивне оцінювання власної природознавчої компетентності.

Під час констатувального експерименту було встановлено, що в більше як половини студентів відповідні показники мають середній та низький рівні, що пояснюється рядом чинників: відсутністю усвідомлення потреби у вдосконаленні природничо-наукових знань; низьким рівнем сформованості власної позиції щодо природознавчої компетентності; відсутністю потреби в підвищенні природничої свідомості; низьким рівнем природничо-наукових знань та недостатньою сформованістю вмінь підвищувати природознавчу компетентність.

Дослідно-експериментальна робота з перевірки ефективності педагогічних умов формування природознавчої компетентності майбутніх фахівців початкової освіти включала такі педагогічні умови:

- формування позитивної мотивації студентів щодо вивчення дисциплін «Методика навчання природознавства»
- залучення майбутніх учителів до активної самостійної пізнавальної діяльності;
- доповнення програми педагогічної практики в ЗЗСО спеціальними завданнями, спрямованими на формуванні природознавчої компетентності у майбутніх фахівців початкової освіти.

Аналіз результатів підсумкового експерименту дає право зробити низку висновків: із підвищенням рівнів показників природознавчої компетентності студентів зростає рівень сформованості природознавчої компетентності в цілому. Реалізація заявлених педагогічних умов і формування природознавчої

компетентності майбутніх фахівців початкової освіти в процесі професійної підготовки у ЗВО та досягнення внаслідок цього середнього і високого рівня сформованості природознавчої компетентності студентів за допомогою запропонованих педагогічних умов підтверджує ефективність запропонованих педагогічних умов.

Література:

1. Вікторенко І. Л. Методична компетентність учителя початкових класів у навчанні природознавства молодших школярів: теоретичний аспект. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2017. Вип. 2. С. 52–61.
2. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти: монографія. Донецьк: ЛАНДОН- XXI, 2012. 343 с.
3. Танська В. В. Методика навчання природознавства в початковій школі. Житомир : Волинь, 2005. 144 с.

Варивода А.В.

Науковий керівник – доц. Авраменко К. Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗВО

Математична підготовка майбутніх учителів початкових класів – процес формування математичної компетентності, що є основою успішно вирішувати професійні завдання у процесі навчання математики молодших школярів. Така підготовка здійснюється під час опанування студентами дисципліни «Математика з методикою навчання», що забезпечує майбутніх учителів початкових класів знаннями, вміннями і навичками з арифметики, алгебри та геометрії, розвиває в них логічне мислення.

Отже, метою математичної підготовки майбутніх учителів початкових класів, що здійснюється у процесі навчання дисципліни «Математика та методика її навчання», є формування в них математичної компетентності.

Відповідно до запропонованого розуміння нами поняття «математична компетентність» і поняття «формування математичної компетентності» вважаємо, що набуття професійно профільованих математичних знань, умінь і практичних навичок відбувається у процесі формування особистісних якостей, що реалізуються у системі теоретичних знань з математики. Водночас, здатність успішно вирішувати професійні завдання із навчання математики учнів початкової школи з'являються у процесі формування практичних умінь і навичок використання набутих теоретичних знань з математики.

Окреслюючи шляхи удосконалення освітнього процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, Л. Коваль великого значення надає використанню сучасних освітніх технологій у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів. Акцентуючи на технологізації освітнього процесу, науковець наголошує на важливості формування не лише змістового, але і діяльнісного компонента професійної компетентності. Одним із шляхів підготовки компетентного вчителя початкових класів вважає використання в практичній підготовці технологічних карт і алгоритмічних приписів.

Поділяючи погляди Л. Коваль, вважаємо доречним використання сучасних освітніх технологій у процесі підготовки вчителя загалом та під час формування у нього математичної компетентності. Відтак технологізація освітнього процесу, на нашу думку, дозволить не лише поліпшити ефективність засвоєння майбутніми учителями знань з математики, але й розширить можливості використання отриманих знань на практиці [2].

Вивчення та узагальнення досвіду формування математичної компетентності майбутнього педагога дало нам можливість окреслити ряд умов ефективного його здійснення: створення компетентнісної моделі фахівця; проектування викладачем освітнього процесу (проектна технологія); використання методів навчання, що моделюють зміст діяльності вчителя початкових класів на уроках математики: навчання у дискусії, рольові та імітаційні ігри тощо (технологія інтерактивного навчання); розв'язування

проблемних ситуацій в умовах групового діалогічного спілкування за участю викладача (технологія проблемного навчання, інформаційні технології) тощо.

Таким чином, ми визначаємо поняття «формування математичної компетентності» як педагогічний процес, спрямований на формування у майбутніх учителів початкових класів особистісних якостей, що реалізуються у системі теоретичних знань з математики та практичних умінь, навичок, компетенцій і досвіду їх використання у професійній діяльності.

Література:

1. Вагіс А. Формування математичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами навчально-дослідницької діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. Вип. 11(1). С. 93-98.

2. Коваль Л. В. Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загально-навчальних технологій: автореф. дис. д-ра пед. наук : 13.00.04. К., 2010. 40 с.

Іванова О. О.

Науковий керівник – доц. Авраменко К.Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗЗСО

Сучасні процеси у сфері освітньої політики нашої держави вимагають розробки нових підходів до обґрунтування наукових основ морального, технологічного, естетичного, фізичного та сімейного виховання. Одним з напрямів вирішення цього завдання є технологічне виховання учнів і підготовка їх до самостійного життя й праці у сучасних умовах.

Найважливішим аспектом цієї проблеми є праця, як засіб розвитку і основа виховання і становлення особистості. Адже саме праця долучає учнів до складної системи суспільних відносин, формує ціннісні орієнтації.

Процес формування технологічних умінь в молодшому шкільному віці, на думку С. Б. Шухардіна [1, с. 56], являє собою частину технологічної діяльності, спрямованої на перетворення предметів праці (матеріали, заготовки, інформація) в об'єкти (продукти) праці, що включає орієнтовний (організаційний), виконавчий та контрольний компоненти.

Організація і проведення дослідження сформованості технологічної культури учнів на уроках. Дослідження було проведено на базі Миколаївської гімназії № 27. Для здійснення дослідно-пошукової роботи була підібрана вибірка досліджуваних – учні 2-А класу в загальній кількості 28 осіб.

Метою дослідно-пошукової роботи було: підвищити рівень технологічної культури дітей молодшого шкільного віку. З огляду на викладені спільно педагогічні і професійні підходи та педагогічний досвід в організації технологічної освіти школярів розкриємо нашу позицію з визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості технологічної культури молодшого школяра і методичних особливостей дослідження цієї інтегративної якості в загальноосвітніх навчальних закладах.

Дослідно-експериментальна робота являла собою цілісний процес формування технологічних умінь особистості, в якому брали участь вчителі початкових класів, молодші школярі та їх батьки.

Експериментальне дослідження здійснено протягом наступних етапів:

перший етап – теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури, формулювання мети, завдань, змісту експериментальної роботи, виявлення критеріїв і показників, що характеризують рівень технологічних умінь, вибір методик, що визначають рівень технологічних умінь молодшого школяра, дослідження змісту навчально-технологічної діяльності учнів;

другий етап – проведення самого дослідження;

третій етап – аналіз результатів експериментальної роботи, експертна оцінка ефективності запропонованих педагогічних умов з подальшою статистичною обробкою отриманих результатів.

Проаналізувавши отримані дані, ми встановили, що діти допускали типові помилки у процесі розмітки виробу: молодші школярі не мають достатніх уявлень про виконання даної технологічної операції, дітям важко при побудові моделі, тому що вони не знали, як позначити на знаку технологічну дію. Частина дітей виконували розмітку на кольоровій стороні аркуша, не економлячи папір. Деякі школярі не дотримувалися послідовності роботи, тому що не користувалися побудованою моделлю. Самоконтроль у дітей занижений – вони, не звертаючи уваги на якість виконаної розмітки, приступали до обробки деталі. У цілому, проведена нами діагностика показала, що більшість дітей перебувають на середньому і низькому рівнях сформованості технологічних умінь.

Високий рівень виявлено нами лише у 15% дітей молодшого шкільного віку. Дитина з даним рівнем самостійно і впевнено виконує всю сукупність дій, вміє без помилок аналізувати зразок, планувати майбутню роботу, організувати робоче місце, може пояснити їх виконання, самостійно кодує необхідну інформацію, будує модель майбутніх дій, використовує модель в практичній діяльності, вибирає спосіб перетворення, дотримується послідовність в роботі, вміє оцінити спосіб перетворення, якість виконаної роботи і виправити допущені помилки.

Отже, ми можемо зробити висновок, що процес формування технологічних умінь являє собою частину технологічної діяльності, спрямованої на перетворення предметів праці (матеріали, заготовки, інформація) в об'єкти (продукти) праці, що включає орієнтовний (організаційний), виконавчий і контрольний компоненти.

Також, ми погоджуємося із думкою С. Б. Шухардіної, про те, що процес формування технологічних вмінь молодших школярів повинен базуватися на наступності дошкільної та початкової ланок освіти.

Оновлення змісту трудового навчання у початкових класах необхідно як за рахунок використання авторських інноваційних програм і методик, так і включенням в програму виконання робіт з нетрадиційними матеріалами. При

проведенні уроків технології слід використовувати їх можливості для забезпечення наступності технологічної підготовки учнів, що дозволить у значній мірі вирішити проблеми технологічного виховання молодших школярів.

Література:

1. Шухардина С. Б. Формирование технологических умений у детей старшего дошкольного возраста: дис. ... канд. пед. наук 13.00.07. Екатеринбург, 2003. 228 с.
2. Симоненко В. Д. Технологическая культура и образование (культурно-технологическая концепция развития общества и образования). Брянск : Изд-во БГПУ, 2011. 214 с.

Коротчук А. І.

Науковий керівник – доц. Авраменко К. Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ПРОФЕСІЇ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗЗСО

У сучасних умовах модернізації системи освіти, коли відбувається процес пересилання цінностей в суспільстві, актуальним є перегляд цілого ряду концепцій, в яких висловлено погляди на цінності й ціннісні орієнтації.

Нові умови, що склались в сфері освіти, по новому ставлять проблему інтересу до педагогічної діяльності, як провідного мотиву вибору професії, та складової мотиваційних цінностей вчителя. Це пов'язано із новим сенсом педагогічної діяльності, як сфери особистої самореалізації, можливості для якої значно підвищились.

Особливим у формуванні професійних цінностей майбутніх педагогів є період їх навчання у закладах вищої освіти. У цей період починається більш детальне знайомство з професією педагога, окреслення кола особистих цінностей, їх емоційне переживання. У студентів з'являються соціальнозначущі

мотиви, потреби, інтереси, що виявляються в їх пізнавальній діяльності та особистому розвитку, у розширенні кола уявлень про подальші перспективи майбутньої професії.

Проблема професійних цінностей є науково-дослідним напрямом, що входить до структури теорії цінностей і формування особистості майбутнього спеціаліста в процесі навчання у ЗВО. Виділяємо два підходи до визначення суті даного феномену: *діяльнісний* (І. Бех, Л. Виготський, О. Леонт'єв, В. Сластьонін, О. Савченко, В. Семиченко, Л. Хомич та ін.); *особистісний* (Б. Анан'єв, Н. Кічук, О. Пехота, С. Рубінштейн та ін.).

Особливості інтересу до обраної професії та його зміст розглядалися такими вченими: А. Кухарчук, В. Лях, А. Широкова та ін.

Під інтересом до професії вчителя вони розуміють емоційно виражену пізнавальну спрямованість особистості та оволодіння педагогічною діяльністю, реалізацією своїх потреб, здібностей, професійних переконань.

Структуру педагогічних цінностей складає комплекс таких компонентів:

- *змістово-процесуальний*, показниками сформованості якого є інтелектуальний рівень розвитку особистості, наявність фахових знань, навичок та умінь застосовувати їх на практиці
- *мотиваційний*, що характеризується наявністю інтересу до професії, мотивами й потребами;
- *рефлексивний*, показниками якого є прагнення до самооцінки, професійна спрямованість, бажання займатись самоосвітою.
- *емоційний*, що виражається у позитивному ставленні до оточуючих, розвитку емпатійності, у бажанні досягти результатів у діяльності, в наявності інтелектуальних переживань.

Мотиви студента під впливом інтересу до професії протягом навчання можуть змінюватись у позитивний бік і викликати потреби у самопізнанні, самооцінці, а в результаті їх оцінки і в самоосвіті. Зазвичай тільки інтерес викликає позитивні емоції у студентів, а їх у навчальній діяльності діє безліч.

Л. Виготський [2], навіть пропонує кілька правил, або закономірність між результатами освітньої діяльності інтересом.

Література:

1. Вайсберг А. А. Организация профориентационной работы школы, ПТУ, предприятия. М.: Просвещение, 1986. 149 с.
2. Выготский Лев. Педагогическая психология. М.: АСТ, 2008. 672 с.
3. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності. Одеса, 1995. 160 с.

Кулик Л. Б.

Науковий керівник – доц. Авраменко К. Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ЗНАЧЕННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Традиційні моделі формування знань і умінь учителя початкових класів в сфері впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (далі ІКТ) не відповідають повною мірою сучасним потребам професійної підготовки педагогів для початкової школи, оскільки вони не враховують особливостей їхньої майбутньої фахової діяльності в умовах оновлення освіти, а саме необхідності впровадження нового Державного стандарту початкової освіти, реалізації «Концепції Нової української школи». Саме тому, виникає необхідність створення моделі, що відображує єдиний підхід до формування інформаційно-комунікаційної компетентності (далі ІКК) вчителя початкових класів через міждисциплінарну інтеграцію предметів професійного циклу та спеціальних дисциплін інформаційної підготовки.

Створення моделей формування ІКК майбутніх учителів у галузі ІКТ відображено в роботах С. Петренка [1], Н. Полюхович [2], Н. Ших [3] та ін.

Результати аналізу освітніх стандартів, розглянуті особливості структури та змісту міждисциплінарного курсу, спрямованого на підготовку майбутніх учителів початкової освіти до формування ІКК учнів початкових класів, були враховані нами при побудові структурно-функціональної моделі (схема 1). Дана модель включає теоретичний, цільовий, змістово-діяльнісний, організаційно-технологічний та оцінно-результативний блоки.

В основі теоретичного блоку лежать теоретичні основи підготовки майбутніх учителів початкової освіти до формування ІКК учнів молодших класів в межах вивчення міждисциплінарного курсу: підходи і принципи.

Змістовно-діяльнісний блок містить компоненти та етапи формування ІКК.

Мотиваційний компонент визначає активність і потребу людини до використання ІКТ, потреба в осмисленні знань і оволодінні вміннями в області застосування ІКТ у професійній діяльності. Загально-педагогічний компонент включає цифрову грамотність педагога і відображає підготовку до педагогічної діяльності в школі та постійне її відображення в даному середовищі відповідно до планування і організації освітньої діяльності. Предметно-педагогічний компонент визначає розширення і поглиблення сформованих знань, умінь майбутніх педагогів з урахуванням специфіки професійної педагогічної діяльності з використанням ІКТ.

Організаційно-технологічний блок включає педагогічні умови для підготовки майбутніх учителів початкової освіти до формування ІКК учнів.

Перша умова: створення в закладі вищої освіти інформаційно-педагогічного середовища, спрямованого на формування ІКК майбутніх учителів початкової школи.

Друга умова: активне залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності в інформаційно-педагогічному середовищі з метою формування в них позитивної мотивації та методичного досвіду раціонального використання ІКТ у професійно-методичній діяльності, реалізації контекстного навчання з метою формування ІКК учнів молодших класів.

Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів початкової освіти до формування ІКК у здобувачів початкової освіти

Третя умова: удосконалення змісту, форм, методів і прийомів, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в закладі вищої педагогічної освіти, спрямованого на підготовку майбутніх учителів початкової освіти до формування ІКК учнів молодших класів.

В оцінно-результативному блоці відображені рівні сформованості готовності майбутніх учителів початкової освіти до формування ІКК учнів молодших класів: репродуктивний, продуктивний, творчий. Висвітлено

критерії та показники визначення готовності майбутніх учителів початкової освіти до формування ІКК учнів молодших класів.

Таким чином, модель дозволяє вирішити низку проблем та забезпечити: підкріплення теоретичної бази випускників практичними навичками застосування ІКТ в сучасній школі; формування ІКТ-грамотності молодших школярів; забезпечити безперервний розвиток ІКК майбутнього учителя початкових класів.

Література:

1. Петренко С. І. Про модель формування ІКТ-компетентності майбутнього учителя математики. *Фізико-математична освіта. Науковий журнал*. 2015. Випуск 2 (5). С. 49-57.

2. Полюхович Н. В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів основ економіки у процесі фахової підготовки: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2014. 264 с.

3. Ших Н. В. Формування інформаційно-комунікаційної культури майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін у професійній підготовці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04- теорія і методика професійної освіти. К., 2010. 20 с.

Сачук Г. В.

Науковий керівник – доц. Авраменко К. Б.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Проблемі особистісно-орієнтованого навчання присвячено достатню кількість напрацювань. Серед авторів – педагоги, психологи, методисти та дослідники (М. Антонєць, С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Пехота, О. Пометун, І. Якиманська та ін.). Попри це дана тема не втратила своєї актуальності.

Здійснений аналіз наукових розвідок дозволяють визначити невід'ємною складовою особистісно-орієнтованої освіти використання новітніх педагогічних технологій, спрямованих на творчий розвиток і соціалізацію особистості.

Реалізація особистісно-орієнтованого навчання у закладах вищої освіти передбачає створення таких педагогічних чинників, що забезпечують наявність особливого освітнього середовища, основою якого є освітні завдання, виконання яких передбачає суб'єкт – суб'єктний характер педагогічної взаємодії.

Такий підхід сприяє розвитку духовного і креативного потенціалу, творчих можливостей, загальної культури майбутніх педагогів.

Отже, метою та результатом особистісно-орієнтованої освіти є компетентна особистість, здатна швидко адаптуватися до вимог суспільства й роботодавців, а також – вмотивована до постійного самовдосконалення.

Саме тому особливого значення науковці приділяють використанню у професійній підготовці майбутніх учителів взагалі, для початкової освіти – зокрема, таких педагогічних технологій, як-от:

- 1) технології індивідуальної та групової роботи;
- 2) технології модульного навчання;
- 3) технології проблемного навчання;
- 4) технології творчого розвитку особистості;
- 5) технології формування стимулів до педагогічної творчості [1, с. 105].

Серед основних ознак особистісно-орієнтованого навчання більшість дослідників визначають такі:

- пріоритетом є особистість здобувача освіти та його неповторність й індивідуальність;
- розвиток творчих здібностей та креативного й гуманістичного мислення;
- врахування індивідуального темпу та об'єму виконання завдань, диференціація освітнього процесу;

- формування здатності до самостійної творчої діяльності та конструювання траєкторії власного саморозвитку та вдосконалення.

Отже, підходи до розв'язання актуальної проблеми передбачають експериментальної перевірки педагогічних умов реалізації особистісно-орієнтованого навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти, що здійснено нами у нашому магістерському дослідженні.

Література:

1. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
2. Якиманская И. С. Технология личностно-ориентированного обучения в современной школе. Москва: Сентябрь, 2000. 176 с.

Подольян Д. О.

Науковий керівник – доц. Білявська Т.М.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НУШ

Витоки «екологічної освіти» беруть початок у стародавніх цивілізаціях Заходу і особливо Сходу. Екологічна складова була частиною загальної картини світу основоположників філософії – Конфуція, Лао-цзи, Демокріта, Аристотеля. Великий педагог Ян Амос Коменський вважав за необхідне виховання у дітей любові до людей і природи.

Педагогічна система В. Сухомлинського акумулювала в собі найкращі надбання минулого й сучасного у поєднанні з оригінальними ідеями та інноваційними технологіями вченого й втіленням їх у освітній процес. Щодо екологічного виховання педагог розмірковував так: «Любити природу слід навчати дитину з перших років життя. Яскраві враження від її сприймання залишаються на все життя. Як озброїти дитину потрібними знаннями, навчити не лише помічати, милуватися, а й зберегти красу рідного краю? Це можливо

лише тоді, коли дитину буде очікувати розмаїття природи щодня [2, с. 111]. Тому заняття «Школи радості» він проводив на зеленій траві під грушею, на шкільній садибі, в лісі, полі або на березі озера.

Проблема екологічного виховання дітей і молоді відображена в роботах численних педагогів (А. Захлебної, І. Зверева, І. Зязюна, О. Савченко) і психологів (В. Вербицького, С. Дерябо, В. Ясвіна, Е. Гірусова, М. Дробнохода, В. Безрукова, Ф. Войно-Ясенецького, А. Дворкіна, Н. Кисельова) та ін.

У Концепції Нової української школи зазначено, що однією із ключових компетентностей, які необхідно формувати в здобувачів початкової освіти, є екологічна грамотність і здорове життя. Суть цієї компетентності полягає в умінні розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в межах сталого розвитку, усвідомленні ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатності та бажання дотримуватися здорового способу життя [3, с. 4].

У початковій школі екологічній освіті відводиться провідна роль у вивченні «Природознавства» із залученням завдань з екології, ігор, а також деяких видів практичного спілкування з природою. Згідно з концепцією НУШ, формування екологічної освіти та екологічне виховання відбувається не тільки на уроках «Я досліджую світ», «Всесвіт», «Природознавство», а й протягом усього освітнього процесу. Наскрізна лінія «Екологічна безпека і сталий розвиток», яку впроваджено в навчальні програми, підсилює формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості [3, с. 5].

У здобувачів початкової освіти рекомендується розвивати «екологізовані» моральні цінності, доступні їхньому віку. У цьому віці закладаються основи екологічної культури, цілісного уявлення про природу, формується наукове ставлення до природного середовища, усвідомлюється необхідність її охорони, засвоюються норми поведінки в навколишньому середовищі і навички елементарних екологічно грамотних дій. Метою екологічного виховання дітей молодшого шкільного віку є формування позитивного ставлення до навколишнього середовища.

Чільне місце в реалізації інтегрованого курсу відводиться творчим завданням, які передбачають застосування знань у незнайомій ситуації (включають вправи з елементами пошукової й дослідницької діяльності, з елементами творчості), демонстраційним та лабораторним дослідженням, спостереженням у природі, екологічним моделюванням і прогнозуванню, вирішенню ситуативних завдань, а також практичній діяльності з охорони природи [3, с. 6].

Цілком зрозуміло, що формування ціннісного ставлення до природи пов'язане, передусім, із наслідуванням тих моделей і того ставлення, яке характерне для людей з найближчого оточення дитини. Батьки, вихователі, як і учителі, подають дитині перший приклад моральності [1, с. 161].

Аксіологічний підхід у екологічному вихованні стверджує особистість школяра як носія базових національних цінностей, як вищу цінність, як суб'єкта, здатного до організації своєї діяльності у світі, на основі духовних ідеалів, моральних установок і моральних норм. Основні положення національної екологічної політики повинні бути відображені у змісті екологічної освіти та вихованні учнів, особливо у початковій школі. Саме дитячий вік дає можливість сформуванню екологічної свідомості цілісно, комплексно, позитивно і результативно [1, с. 162].

Отже, природне середовище було, є і буде незмінним партнером людини в її повсякденному житті. Ми черпаємо зі скриньки природи всі наші багатства. Природа, її краса та велич залишаються нашим головним скарбом, нашою святиною, якій непідвладні ані час, ані мода.

Література:

1. Деркач О. І. Формування природоохоронного досвіду в молодших школярів Нідерландів. Педагогічний дискурс. 2013. Вип. 14. С.160-163.
2. Сухомлинский В.А. О воспитании. Москва: Политиздат, 1988. 269 с.
3. Формування екологічної компетентності школярів в умовах Нової української школи: метод. зб. для організації роботи з питань екологічної освіти

та виховання в закладах освіти / уклад. Т. В. Круть; за ред. О. В. Гусак.
Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2019. 60 с.

Кудіна В. А.

Науковий керівник – доц. Паршук С. М.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Креативність (лат. creatio – створення) – це здатність створювати і знаходити нові оригінальні ідеї, що відхиляються від прийнятих схем мислення, успішно вирішувати поставлені завдання нестандартним чином, а також здатність вирішувати проблеми, що виникають всередині статичних систем [1].

У процесі впровадження креативності як складової інноваційної діяльності вчителя початкової школи найбільш повно розкриваються індивідуальні особливості і креативні здібності всіх суб'єктів освітнього процесу. Креативний підхід допомагає навчити особистість багатьом важливим професійним якостям, серед яких є вміння адаптуватись до змін, вирішувати проблеми та навчатись упродовж життя. Наслідком цього є формування в учнів здібностей до отримання нового матеріалу, його аналізу, підвищення рівня мотивації до навчання; вміння робити висновки з прочитаного, узагальнювати і систематизувати отримані дані, обговорювати й дискутувати.

Нами доведено, що використання креативного підходу на уроках в школі сприяє формуванню в здобувачів початкової освіти вміння працювати в колективі, узгоджувати свої дії з діями товаришів, аналізувати та сприймати результати роботи, що була виконана в групі тощо.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дав можливість стверджувати, що явище креативності як складової інноваційної діяльності вчителя початкової школи є одним із важливих у психолого-педагогічних дослідженнях. Вітчизняними дослідниками вивчалися різні аспекти прояву

креативності: її природа, компоненти, критерії та показники розвитку, методи і прийоми формування.

У сучасній науковій літературі поняття «креативності» розглядається як здатність створювати і знаходити нові оригінальні ідеї, що відхиляються від прийнятих схем мислення, успішно вирішувати поставлені завдання нестандартним чином, а також здатність вирішувати проблеми, що виникають всередині статичних систем.

Досліджено, що в основі передового педагогічного досвіду лежить здатність до інноваційної діяльності, креативності, що дає змогу ефективно вирішувати педагогічні задачі та ситуації педагогами-новаторами.

Результати поведеного психолого-педагогічного дослідження довели правильність припущення, що креативність в інноваційній діяльності вчителя початкової школи може супроводжуватися використанням педагогічних технологій, стратегій критичного мислення та інших засобів навчання, які сприяють розвитку учасників освітнього простору, пошуку нових ідей, ефективному вирішенню педагогічних задач та ситуацій. Формуванню креативної особистості майбутнього педагога у навчальному процесі сприяє застосування інноваційних технологій, спрямованих на розвиток творчих здібностей, моделювання та вирішення педагогічних ситуацій, творчі паузи, дидактичні ігри, діалогічні форми та методи взаємодії суб'єктів освіти, виконання дослідницьких проектів, конкурси, творчі майстерні тощо [2].

За результатами дослідження ми переконалися, що креативність як складова інноваційної діяльності вчителя є ефективним способом організації навчального середовища з метою підвищення мотивації та інтересу до навчання.

Література:

1. Воробйова Т. В. Формування креативних здібностей молодших школярів у процесі розв'язання навчальних завдань: автореф. канд. пед. наук: 13.00.09 Тернопіль, 2014. 19 с.

2. Олексієнко Л. Л. Розвиток креативності майбутнього фахівця за допомогою перетворення навчального матеріалу. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. 2008. Вип.20. С. 32-37.

Приступа М. О.
Науковий керівник – доц. Паршук С. М.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕГРОВАНОЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

В даний час в практиці вітчизняних шкіл під час навчання молодших школярів велике значення приділяється особистісно-орієнтованим технологіям навчання. Дані зміни продиктовані активно розвиваються процесами модернізації сучасної освіти, які пред'являють все більше вимог до професійних якостей сучасних педагогів.

Теоретичне призначення використання особистісно-орієнтованого підходу при організації навчального процесу в початкових класах полягає в розкритті природи і умов реалізації особистісно-розвиваючих функцій освітнього процесу, що невідривно від більш глибокого і цілісного розуміння його сутності.

Особистісно-орієнтований підхід ставить в центрі всієї освітньої системи цілісну, унікальну особистість учня, яка прагне до максимальної реалізації своїх можливостей, відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на самостійний і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях. В його основі лежить визнання унікальної сутності кожного учня та індивідуальності його навчальної траєкторії.

Практична цінність цього підходу полягає в розробці регулятивів для практики освіти, яка повинна бути альтернативою традиційному навчанню, репродукує розвиток особистості до формування когнітивно-операційного

досвіду. Роль вчителя полягає не в передачі знань, умінь і навичок, а в організації відповідного освітнього простору уроку, в якому учень навчається, спираючись на особистісний потенціал і використовуючи відповідну технологію, тобто особистісна орієнтація – один з критеріальних ознак процесу навчання. Якщо учень, його природні, особистісні та індивідуальні особливості враховуються при проектуванні, здійсненні і діагностиці освітнього процесу й здатні впливати на нього, то це вказує про гуманістичне особистісно-орієнтоване навчання.

Специфіка здійснення особистісно-орієнтованого підходу до організації навчального процесу полягає в створенні особливого роду навчальних ситуацій, які ставлять учня перед необхідністю проявити себе як особистість, оскільки зачіпаються питання статусу, власної значущості, самовизначення, самовираження і самореалізації. Така «ситуація запитання» особистісних проявів стимулює і активізує особистісні функції учнів.

Для вирішення зазначених завдань доцільним є звернення до інтерактивних технологій і методів навчання молодших школярів. Теоретичною основою впровадження інтерактивних технологій і методів навчання в навчально-виховний процес початкової школи є системний, особистісно-орієнтований та діяльнісний підходи до побудови дидактичних процесів, а також теорія оптимізації педагогічного процесу.

Звернення до даних технологій і методів навчання під час викладання сприяє підвищенню творчої активності молодших школярів на уроках, формування у них умінь доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, вміння спілкуватися з учителем та іншими учнями.

Стимуляція розумової активності дозволяє підвищити рівень креативного, творчого і критичного мислення молодших школярів, коли перед ними ставиться навчальна проблема і їх завдання полягає у вирішенні проблеми, також це пробуджує інтерес до уроку, забезпечує активну позицію всіх учнів класу.

Таким чином реалізація особистісно-орієнтованих технологій навчання в початковій школі неможлива без урахування мотиваційної основи діяльності учнів. Облік мотиваційно-ціннісного компонента змісту освіти на рівні навчального матеріалу сприяє залученню дитини в навчальний контекст, виявлення в речах, процесах, явищах соціального і особистісного сенсу, і, як наслідок – підвищення якості освіти.

Література:

1. Георгян Н., Хорольска Т. Практико-орієнтований підхід як умова формування особистості майбутніх вихователів на ціннісних засадах етнопедagogіки. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 5. С. 103-110.
2. Кузнецова Т. В. Личностно-ориентированный подход к обучению младших школьников. URL: <https://www.dissercat.com/content/lichnostno-orientirovannoe-obuchenie-mladshikh-shkolnikov>
3. Микитась Т. особистісно орієнтований підхід в організації освітнього процесу в Новій українській школі. Директор школи, ліцею, гімназії. 2018. № 4. С. 96-100.
4. Пальшкова І. О. Педагогіка : професійно-педагогічна культура вчителя : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 192 с.

Потапова А. Г.

Науковий керівник – доц. Білявська Т. М.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ЕТИКО-ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі розвитку держави, на тлі глобальних змін, метою освітнього процесу є всебічний, гармонійний розвиток дитини, який неможливо уявити поза гармонізації її особистості з навколишнім світом.

Важливого значення у формуванні світогляду першокласників набуває образотворче мистецтво, оскільки воно є особливою формою вираження естетичного ставлення людини до дійсності, а твори мистецтва мають соціальний, художній та естетичний зміст та є відображенням навколишнього світу. Завдяки своїм особливостям, образотворче мистецтво спроможне впливати на формування естетичної сфери школяра [1, с. 358–363.]

У вихованні естетичної культури дитини наголошував В. Сухомлинський, підкреслюючи, що твори образотворчого мистецтва утверджують в юній душі почуття величі й краси людини, підносять особистість в її власних очах. Він був переконаний, що переживання почуття насолоди прекрасним – це перше спонукання до індивідуальної творчості у сфері мистецтва, і чим глибше людина пережила красу, що втілена в творах мистецтва, тим більший у неї інтерес до власного духовного світу [3, с. 193]

Тобто можемо вважати, що прекрасне спонукає людину виховувати свої почуття й себе самого в цілому. На думку В. Тименка, сучасна освіта має орієнтувати навчальний процес не тільки на пізнання й перетворення світу, але й на «проектування нової реальності, у якій би краса із доцільністю утворювали синтез нової якості, синтез освітньо культурний, синтез із елементів мистецької, технологічної і академічної освіти» [3, с. 18].

Я. Мамонтов пропонує залучати учнів до різних видів мистецтв, бо будь-який навчальний матеріал засвоюється ліпше, якщо він має художнє втілення [4].

Організація виховання естетичної культури дітей займає важливе місце в освітньо-виховному процесі закладу загальної середньої освіти, а його основи закладає саме початкова школа, оскільки діти цієї вікової категорії є найсприятливіші до краси в будь-якому її вираженні. Виходячи з цих позицій, початкова школа є підґрунтям для сформованості в молодого покоління як загальної культури, так і естетичної зокрема, вихованню якої сприяють різні види мистецтва [5, с. 275]

Отже, в умовах реалізації концепції Нової української школи педагоги ведуть активний пошук шляхів побудови такого освітнього процесу, який би гарантував успіх всебічного розвитку особистості. Отже, можемо стверджувати, що формування етико-естетичного світогляду молодших школярів потребує, щоб учитель: системно вивчав і добре знав індивідуальні особливості особистості молодшого школяра, специфіку його темпераменту, характеру, риси вдачі, погляди, смаки, звички, мистецькі уподобання; умів діагностувати і знав реальний рівень сформованості психічних процесів та особистісних якостей: мислення, мотивів, інтересів, установок, спрямованості особистості, ставлення до праці, творчості, ціннісні орієнтації тощо; заохочував і спонукав кожного вихованця до посиленої для нього мистецької діяльності, оскільки поступове ускладнення та урізноманітнення завдань забезпечує прогресивний розвиток особистості; своєчасно виявляв і усував причини, які можуть перешкодити досягненню мети, а якщо ці причини не вдається вчасно виявити і усунути – оперативно змінювати тактику естетичного виховання залежно від нових умов, що склалися, і обставин; поєднував виховання із самовихованням особистості, допомагав школяру у виборі цілей, методів, форм самовиховання, виборі мистецького напрямку для творчості; розвивав наполегливість, самостійність, ініціативу вихованців, уміло організовував і спрямовував мистецьку діяльність, забезпечував ситуацію успіху дитини, задоволення від отриманих результатів власної творчості.

Література:

1. Якименко С. І. Формування світогляду у старших дошкільників та молодших школярів: теорія і практика : монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2019. 440 с.
2. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський. - Київ : Радянська школа, 1988. - 310 с.
3. Тимошенко В. Інформаційно-особистісне та інформаційно-педагогічне середовище обдарованої дитини. Молодь і ринок. 2011. № 1. С. 18-

4. Сухомлинська О. В. Василь Олександрович Сухомлинський – наукова біографія / В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. С.14-25.

5. Паврозник В. Ю. Естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку засобами мистецтва. Інноватика у вихованні. 2016. Вип. 3. С. 275-280.

Сікорська Н. І.

Науковий керівник – доц. Паршук С. М.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ ЯК ОДНІЄЇ З КЛЮЧОВИЙ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

У сучасній школі вчитель – це сполучна ланка між соціумом і підростаючим поколінням. Педагог покликаний формувати у дітей знання, науковий світогляд, національну свідомість і ідеали, активну громадянську позицію, виховувати духовність і моральність. Ще Ян Амос Коменський вказував на те, під сонцем нічого не може бути вищим за посаду вчителя [2].

Сучасна шкільна освіта пред'являє високі вимоги до підготовки вчителів, в тому числі початкових класів. У нашому розумінні сучасні педагогічна освіта надихає на становлення справжніх фахівців і робить навчання цікавою реальністю.

В свою чергу формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до використання проектного навчання має важливість в професійному становленні педагога. Учитель початкових класів має ширші функції, ніж викладачі окремих дисциплін, за рахунок готовності до навчання багатьох предметів різного профілю.

У сучасній психології, педагогіки і психодидактиці ведеться активний пошук методологічних основ для реалізації моделі проектного навчання.

Моніторинг рівня сформованості професійної компетентності і готовності майбутнього вчителя початкових класів до впровадження проектного навчання, володіння моральними якостями і вміннями приймати рішення, ставити навчальні завдання, вивчати психологічні особливості молодших школярів, вимагає здатності застосовувати діагностичні методики та диференційовані прийоми, використовувати активні форми організації пізнавальної діяльності, організовувати різні види взаємодії. Крім того, важливо володіти методами емоційного впливу на учнів з метою стимулювання їх пізнавальної діяльності, об'єктивно оцінювати результати проектної діяльності, створювати психологічно комфортну атмосферу в класі, вивчати і використовувати педагогічний досвід колег тощо. Важливо також виявляти здатність майбутнього вчителя початкових класів до створення ситуації успіху, забезпечення мотивації своїх вихованців.

Практика показує, що більшість майбутніх учителів початкової школи усвідомлюють необхідність використання моделі проектного навчання, але не достатньо володіють теоретичними знаннями, не вміють створювати необхідні умови для активної, пізнавальної діяльності школярів.

При формування готовності майбутніх учителів до проектного навчання в початкових класах вирішувалися завдання: формування у студентів професійних умінь і навичок в галузі управління пізнавальною діяльністю молодшого школяра; розвиток педагогічних умінь майбутнього вчителя (аналітико діагностичних, прогностичних, конструктивних, організаторських, комунікативних, когнітивних, рефлексивних); формування потреби і здатності до постійного і цілеспрямованого поповнення професійних знань через самостійну діяльність; формування у студентів вміння долати власні пізнавальні труднощі засобами прямого і непрямого управління; органічна відповідність структурних компонентів змісту освіти пізнавальним і професійним потребам студентів; взаємозумовленість розвитку студента як суб'єкта діяльності і оволодіння їм базовим змістом освіти за спеціальністю;

спрямованість діяльності педагога на розвиток мотиваційної сфери особистості майбутнього педагога; особистісний підхід до навчання [5].

Формування готовності студентів до проектного навчання в початкових класах є цілісною системою, оскільки кожен з компонентів вирішує те чи інше завдання, і тільки їх сукупність забезпечує вирішення поставленої мети. З урахуванням сказаного необхідно розбудовувати освітню модель, яка базується на діяльнісному підході тому, що відповідає пріоритетної мети сучасної професійної освіти – формування компетентної, саморозвивається особистості, де системоутворюючим елементом виступає рефлексія, яка допомагає усвідомити значимість активної пізнавальної діяльності. Формування готовності студентів до проектної діяльності в початковій освіті школи передбачає кілька рівнів досягнення: осмислення і прийняття майбутнім вчителем цінності предметних і методичних знань, оволодіння ефективними способами їх засвоєння; оволодіння способами управління пізнавальною діяльністю школяра; досягнення максимально можливого рівня сформованості окремих компонентів професійної компетентності [3].

При цьому зміст підготовки майбутніх учителів початкової школи являє собою цілісну структуру взаємопов'язаних блоків і компонентів, які забезпечують єдність наукового змісту і практичної спрямованості, предметно-теоретичного і процесуально-діяльнісного змісту; інтеграцію і диференціацію змісту і методів навчання з урахуванням особливостей і потреб студентів, особистої і професійної готовності до подолання можливих труднощів; набуття досвіду майбутніми учителями по формуванню у дітей умінь навчальної діяльності, його рефлексивного аналізу і усвідомлення індивідуальних освітніх потреб.

Література:

1. Дубяга С. М. Педагогічні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта» / Авт.-укл. С. М. Дубяга. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького. 2015. 160 с.

2. Історія педагогіки. Курс лекцій: навчальний посібник. Київ, 2004. 171 с.
3. Кононец Н. Технологія освітнього проекту як педагогічна технологія ресурсно-орієнтованого навчання. Витоки педагогічної майстерності. 2014. Випуск 14. С. 136-144.
4. Куцебо Р. В. Загальна і професійна педагогіка. Харків, 2018. URL: https://stud.com.ua/125496/pedagogika/zagalna_ta_profesiyna_pedagogika
5. Педагогічні технології: навчальний посібник / Падалка О. С., Нісімчук А. М., Смолюк І. О., Шпак О. Г. Київ: Укр. енциклопедія, 1995. 254 с.

Нагурна Л. М.
Науковий керівник - проф. Якименко С.І.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна початкова освіта прагне цілеспрямовано використовувати ігрові педагогічні технології у навчально-виховному процесі, адже вони мають великий педагогічний потенціал та сприяють створенню комфортної атмосфери. Школа сучасності націлена на індивідуальний підхід до кожної дитини. Гра – незамінний у цьому помічник. При поясненні нового матеріалу, при закріпленні, при відпрацюванні навичок читання, математичних умінь, для розвитку мови учнів доцільно застосовувати гру. Гра – це одночасно зона соціалізації та захищеності, самореалізації, співробітництва, співдружності з дорослими, посередник між світом дитини та світом дорослого.

Саме тому важливою умовою оволодіння майбутніми вчителями початкової школи ігровими технологіями є однією з умов успішної професійної діяльності. Організація гри вимагає від педагога високого ступеня майстерності, яка допоможе дитині розкрити свої можливості та сили, відчувати успіх та радість від творчої інтелектуальної праці.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості підготовки майбутніх вчителів початкових класів до використання на уроках ігрових технологій та дослідження рівня готовності майбутніх вчителів до застосування цих технологій.

Ігрова технологія включає досить велику групу методів для організації педагогічного процесу у формі різних педагогічних ігор. Форма гри створюється за допомогою ігрових прийомів та ситуацій, діючи як засіб мотивації, стимулюючи навчальну діяльність.

Використання ігрових технологій виправдане тільки тоді, коли вони тісно пов'язані з темою уроку, органічно поєднуються з навчальним матеріалом, відповідають дидактичним цілям уроку. Результат використання ігрових технологій залежить від систематичного та цілеспрямованого їх використання у взаємозв'язку зі звичайними дидактичними вправами. Роль та місце ігрових технологій навчання багато у чому залежить від розуміння вчителем функцій гри та їх класифікації.

Ігрові технології виступають дієвим засобом спонукання, зацікавлення дітей до навчально-пізнавальної діяльності. Використання ігрових технологій вчителями початкової школи свідчить про наявність професійної компетентності.

Перехід освітніх організацій на реалізацію державних освітніх стандартів нового покоління пред'являє високі вимоги до професіоналізму педагогів. У цьому контексті зростає науковий інтерес до формування відповідної соціальному замовленню готовності студентів до професійної діяльності у початковій школі, пошуку шляхів управління цим процесом та його забезпечення.

Важливим для нашого дослідження є розгляд поняття професійна готовність до педагогічної діяльності – сукупність професійно обумовлених вимог до вчителя, до складу якої входить, з одного боку, психологічна, психофізіологічна та фізична готовність, а з іншого – науково-теоретична та практична підготовка [1, с. 63].

Якість сформованості готовності залежить від сформованості мотиваційного компонента (професійних цінностей, професійних домагань, професійних мотивів, професійних цілей), теоретичної та практичної готовності.

Сутність підготовки майбутніх вчителів початкових класів до використання ігрових технологій у педагогічній діяльності, полягає у засвоєнні ними стандартів вищої освіти, набутті знань, умінь та навичок, освоєнні сучасних технологій, набуття компетенції та цінностей при підготовці до педагогічної діяльності.

Модель підготовки майбутніх вчителів до застосування ігрових технологій включає три етапи підготовки вчителя: інформаційно-цільовий, когнітивний та операційно-процесуальний.

Для визначення рівня сформованості готовності вчителів початкових класів до застосування ігрових технологій, перевірено рівень сформованості операційного, когнітивного та мотиваційного компонентів. Дослідження рівня готовності майбутніх вчителів початкових класів до застосування ігрових технологій у професійній діяльності показало, що більшість студентів мають середній рівень сформованості готовності.

З метою ефективної підготовки фахівців, які відповідатимуть сучасним освітнім вимогам, необхідно вдосконалювати роботу з розвитку творчого потенціалу студентів вищого навчального закладу при підготовці до роботи у початковій школі. Для цього педагогам необхідно створити умови, які сприятимуть засвоєнню та застосуванню сучасних технологій навчання.

Література:

1. Словник-довідник педагогічних і психологічних термінів / за ред. Кузьмінського А. І. Ч. : Видавництво ЧДУ ім. Б. Хмельницького, 2002. 112 с.

Кравченко А. О.

Науковий керівник - проф. Якименко С.І.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ Й.Г.ПЕСТАЛОЦЦІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах перетворень суспільно-політичного ладу України пріоритетного значення набуває розбудова освіти на гуманістичних і демократичних началах.

У зв'язку з цим, дослідження педагогічної спадщини Й.Г.Песталоцці, розкриває сутність, зміст і особливості підготовки майбутніх вчителів початкової школи та набуває особливої актуальності.

Песталоцці Й.Г. відводив велику роль вчителю, якого вважав не тільки освіченою людиною, підготовленою до того, щоб передати дітям свої знання, його функції є більш складними і відповідальними. Він перш за все повинен щиро любити дітей, почувати себе як би їх батьком і вважати, що все необхідне для їх виховання і розвитку має входити в коло його обов'язків. Дитина від природи має діяльними силами, тому завдання педагога, на його думку, дати учню відповідний матеріал, необхідний для вправи цих сил. Це можливо тільки в тому випадку, якщо вчитель буде будувати все виховання на основі знання фізичних і психічних особливостей учнів [6].

Істотною відмінністю Й.Г. Песталоцці від більшості його попередників було те, що свої педагогічні ідеї він виводив з практики та намагався перевіряти їх дієвість у діяльності відкритих ним самим виховно-освітніх установ.

Основним у вихованні Й.Г.Песталоцці називає принцип природовідповідності. Властиві кожній дитині від народження задатки сил і здібностей треба розвивати, вправляючи їх у тій послідовності, яка відповідає природному порядку та законам розвитку дитини, тобто починати з найпростішого і поступово підніматися до дедалі складнішого. Принцип природовідповідності у формулюванні педагога означає, що внутрішні сили дитини з властивою їм природі прагнуть до саморозвитку, педагог повинен за

допомогою виховання розвивати закладені в дитині духовні і фізичні сили. Виховання буде результативним, якщо буде спрямовано на розвиток природних задатків, внутрішніх сил [5, с. 94-163.].

Знання тільки тоді можна вважати засвоєним, коли воно влилось у форму, ясно різниться від інших знань і отримало назву. Засвоєння знань не повинно бути відірвано від уміння їх застосовувати. Необхідність максимального спрощення прийомів початкового навчання реалізувалася в теорії елементарного навчання. «Метод» Й.Г.Песталоцці полягає в такій організації навчання, при якій діти просуваються від найпростіших елементів знання до більш складних, від безладних відчуттів до ясних уявлень і понять. Основа навчання - наочність. Навчання спирається на спеціально організований власний досвід спостережень дитини за предметами навколишньої дійсності. Найпростіші вихідні для вивчення - елементи - форма, число, слово. Навчання складалося в послідовному виконанні вправ зі спостереження за предметами, визначення їх ознак, форми, міри, словесних позначень [3, с. 116-126].

Найважливіша мета виховання, на думку вченого, розвиток природних здібностей людини, постійне його вдосконалення. Й.Г.Песталоцці проповідував гармонійний розвиток сил і здібностей людини; всі хороші задатки людини повинні бути максимально розвинені. Сили людині дані природою, треба вміти тільки розвивати, зміцнювати, направляти їх і усувати шкідливі зовнішні впливи і перешкоди, які можуть порушити природний хід розвитку, а для цього треба володіти законами розвитку «фізичної та духовної природи дитини». Центром всього виховання є формування людини, його морального обличчя. «Діяльна любов до людей» - ось що має вести людину в моральному відношенні вперед. Релігійний початок у педагога розчиняється в моральності. До офіційної релігії та її служителів Й.Г. Песталоцці ставиться негативно [1, с. 18—31.]. Величезне значення вчений надає родинному вихованню. У справі суспільного виховання, підкреслює він в одному зі своїх творів, варто наслідувати тих переваг, які полягають у сімейному вихованні. Педагог вказує,

що почуття любові до дітей, довіру до них, дисципліна, почуття вдячності, терпіння, боргу, моральні почуття виникають зі ставлення дитини до матері.

Трудове виховання на думку педагога, неможливо у відриві від розумового і морального виховання. І кожне з них породжує певну силу: моральне виховання - силу серця, розумове виховання - силу розуму, фізичне виховання - силу руки. У кожної сили - свій приклад розвитку: межа розвитку сили руки - майстерність у різних видах діяльності, межа розвитку сили розуму - здатність людини досліджувати щось і отримувати нове знання, межа розвитку сили серця - любов до всього людства (інстинктивно виникла любов дитини до матері в подальшому дитиною усвідомлюється і переноситься спочатку на батька, сестер, братів, потім на вчителя і все людство). Щоб домогтися межі розвитку сили, треба виховання розбити на невеликі елементи і кожен день займатися, щоб завтра робити краще, ніж сьогодні [2, с. 15].

Стверджуючи, що виховання та освіта повинні бути надбанням усіх людей, педагог вважав школу одним з найважливіших важелів соціального перетворення суспільства. Найважливішим засобом виховання та розвитку людини, за Й.Г. Песталоцці, є праця, яка розвиває не тільки фізичні сили, а й розум, а також формує моральність. У людини, яка працює, створюється переконання про величезне значення праці в житті суспільства, воно є найважливішою силою, що зв'язує людей в міцну громадську спілку [2, с. 15].

Педагог розвивав ідею саморозвитку сил, закладених в кожній людині, ідею про те, що кожній здібності людини властиве прагнення вийти зі стану безжиттєвості і стати розвиненою силою. «Око, - говорив вчений, - хоче дивитися, вухо - чути, нога - ходити і рука - вистачати. Але також і серце хоче вірити і любити. Розум хоче мислити» [4, с. 85].

Центром всього виховання є формування моральності людини; «діяльна любов до людей» - ось що має вести людину в моральному відношенні вперед [7, с. 25]

Пізнання, стверджував вчений, починається з чуттєвого сприйняття і сходить шляхом переробки до ідей, які існують у свідомості людини як

утворюючі сили, але для свого виявлення і поживлення мають потребу в матеріалі, доставляються відчуттями.

Отже положення педагогічної спадщини Й.Г.Песталоцці актуальні і сьогодні, особливо його твердження: навчаючи всіх, добре вчи кожного, поєднуйте навчання учнів з суспільно корисною працею, постійно удосконалюйте навчання відповідно до вимог життя, суспільства; активізуйте навчально-пізнавальну діяльність учнів, сприяйте всебічному розвитку їх здібностей і мислення.

Література:

1. Баланюк Г. Н. Принцип наочности в педагогических взглядах И. Г.Песталоцци. В кн.: Баланюк Г. П. Выдающиеся педагоги о прочном усвоении знаний. Тула, 1973, с. 18-31

2. Бойков Н. Я. Идея трудового обучения у Песталоцци. Минск: Гос. изд-во Белоруссии, 1921. 15 с.

3. Ганелин Ш. И. Песталоцци в свете современной педагогики.— Вопр. педагогики / Гос. ин-т науч. педагогики. Л., 1928, вып. 3-4, с. 116-126

Наторп П. Песталоцци: Его жизнь и его идеи / Пер. с нем. М. А. Энгельгардта. Пг.: изд. газ. «Школа и жизнь», 1918.-104 с.

4. Песталоцци И.Г. Взгляды, опыты и средства, содействующие успеху природосообразного метода воспитания: В 2-х т. Т. 2 / Под ред. В.А. Ротенберг, В.М. Кларина. Москва: Педагогика, 1981. С. 94-163.

5. Пінкевич А.П., Мединський Є.М. Йоганн Генріх Песталоцці: Його життя, вчення і вплив на російську педагогіку. Москва, 1927.

6. Чувашев И. В. «Генрих Песталоцци о воспитании и обучении детей». Дошкольное воспитание, 1937, № 7, с. 4-25.с.

Єгорова Т. Д.
Науковий керівник – доц. Михальченко Н. В.
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ВПЛИВ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Виховує все: люди, речі, явища, але перш за все і найдовше – люди. З них на першому місці – батьки і педагоги. Родина – це природний осередок найглибших людських почуттів, де дитина засвоює основи моралі серцем і душею, коли розвиваються почуття доброти, чуйності, совісті, правдивості, любові до всього живого. Батьки – головні природні вихователі дитини. Основний чинник у формуванні особистості – це виховний клімат сім'ї. Рідна домівка – не тільки місце притулку, дах над головою, а й тепле родинне вогнище, місце захисту від усіх життєвих негараздів. Якщо вчитель щось вимагає, то ні в якому разі не можна при дитині критикувати дії вчителя, бо ще невідомо на чиєму «боці» опиниться ваша дитина. І, навпаки, вимоги батьків не повинні оскаржуватися вчителем, тут важлива співпраця та взаєморозуміння. Вчителям початкових класів потрібно особливу увагу звертати на неповні сім'ї або ж навпроти, на забезпечені сім'ї, де панує атмосфера вседозволеності та немає відмов дитині ні в чому [1, 401].

У сім'ї дитина набуває вмінь і навичок в різних сферах суспільного життя, насамперед, навичок людського спілкування. Поступово в неї формується досвід сімейного життя, ставлення до родини. Саме ці положення мають бути головним мотивом у роботі вчителя початкових класів [2, 79].

Коли дитина вступає до школи, їй важко зорієнтуватися, хто ж тепер важливіший – вчитель чи мати. Нерідко перших вчителів називають другою мамою. Звісно, так воно і є, адже в молодших класах вчитель є іще і вихователем та розв'язує не лише проблеми навчання учнів. Він ще водить дітей у їдальню, де стежить щоб вони залишали пусті тарілки, стежить за виявом товариських стосунків, ходить з учнями на екскурсії, допомагає

готувати домашні завдання, інколи відвідує учнів на дому. На цьому етапі вчитель користується більшим авторитетом ніж батьки. Це трапляється через те, що дитина, переступивши поріг школи, потрапляє у незнайоме їй середовище, де немає батьків, немає до кого звернутися за допомогою, окрім вчительки, яка виконує функцію «рятівника», яка не тільки добре орієнтується в середовищі під назвою «школа», але й розуміється в математиці, письмі та читанні, навіть вміє малювати та ліпити різні фігурки з пластиліну, отже «вона вміє все й одразу». І в маленьких, але добре митикуючих голівках першокласників їхня вчителька перетворюється не просто на другу маму, вона є найбільшим авторитетом на даному періоді життя. Саме в цей час дуже важливо виховувати дитину разом, щоб у неї не було роздвоєння між школою та сім'єю.

Якою б складною не була робота вчителя, без сумніву, вона потрібна дітям, оскільки основною структурною ланкою в школі є формування особистості учня. Саме вчитель виконує дуже важливі і відповідальні завдання. Він є організатором навчально-виховного процесу в класі, є наставником усього учнівського колективу і кожного учня окремо, об'єднує виховні зусилля вчителів, батьків і громадськості.

Необхідно додати, що виховання дитини — це важка сфера людської діяльності, успіх якої зумовлюється безліччю чинників найрізноманітнішого походження. Однак, виховує не тільки сам виховний процес, а й ті щоденні, конкретні взаємини, під час яких дитина день за днем вбирає в себе і активно переосмислює людські цінності, способи поведінки, сутність ставлень до явищ життя і до самої себе. Важливо навести слова А.С.Макаренка, який говорить, що «Виховний процес є процес постійно триваючий і окремі деталі його вирішуються в загальному тоні сім'ї, а загальний тон не можна вигадати і штучно підтримувати. Загальний тон, любі батьки, створюється вашим власним життям і вашою власною поведінкою» [3, 124].

Відомо, що у різні часи до проблем сімейного виховання зверталися філософи, політики, письменники, вчені: представники філософської думки

стародавнього світу, діячі епохи Відродження такі як, Я. А. Коменський, В. О. Сухомлинський, Ж.-Ж. Руссо, Ш. О. Амонашвілі, І. Г. Ткаченко та ін.. Класична педагогіка в особі своїх кращих представників сприяла не лише розробці теорії становлення інституту сімейного виховання, а й реалізації його положень в різних країнах світу.

В умовах постійної боротьби українського народу за незалежність, за національні інтереси саме сім'я стала хранителькою і сповідницею тих педагогічних ідей виховних традицій, які живили і живлять українську педагогіку. На всіх історичних етапах розвитку української держави українська сім'я виховувала дітей на національній основі, формувала в них національну свідомість, розуміння історії і культури рідного народу. Виховні цінності сім'ї стали основою розвитку наукових засад педагогічного виховання в Україні. Фундамент його було закладено в працях таких мислителів як Ярослав Мудрий, Володимир мономах, Петро Могила, у працях Григорія Сковороди та інших.

У кожного з них була своя точка зору на цю проблему. Але в одному вони всі були єдині – школа та сім'я мають тісно співпрацювати між собою задля формування не тільки особистості, а й окремого члена суспільства [4, 81].

В наш час, коли багато неповних сімей, сімей, де батьки на заробітках, а діти знаходяться під опікою бабусь та дідусів, нам як вчителям, особливо важко. Адже до кожної дитини потрібно мати свій підхід, потрібно «вивчити» кожену сім'ю діяти в унісон, враховувати характер та емоції кожного учня. Адже на підґрунті конфлікту в сім'ї, необережно сказане слово вчителя, може накласти відбиток на все подальше життя дитини.

Ось чому так важливий взаємозв'язок школи та сім'ї у формуванні особистості дитини. І не дарма, свою першу вчительку пам'ятають усі. Адже вона нам була другою мамою. Тому спільна робота вчителя з батьками – це шлях до успіху у формуванні дійсно достойної особистості.

Література:

1. Азаров Ю. П. Семейная педагогика. Москва: Политиздат, 1982. 298с.
2. Аметова Є. Р. Про значення сім'ї у формуванні вільної особистості

дитини. Педагогіка і психологія. № 2. 2006. С 36 – 84

3. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. СПб.: Питер, 2001. С 54-67
4. Андреева В.М. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром/ Андреева В.М., Григораш В.В. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром Харків: Видавнича група «Основа», 2009. 352 с.

Борисенко А. О.

Науковий керівник - проф. Якименко С. І.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Постіндустріальне суспільство пред'являє все нові й нові вимоги до професійної школи. Беручи до уваги якість матеріалу для засвоєння та якість підготовки спеціалістів. Досить часто учні, студенти описують навчальний процес, у тому числі й у коледжі, як нудне витрачання часу, але так не повинно бути. Коли студенти віддані процесу навчання, академічні результати зростають. А коли студенти не відчують зацікавленості та натхнення, їхні академічні досягнення можуть впасти.

Можна класифікувати та розпізнати навчання, орієнтоване на студента, завдяки збільшеній можливості студентів вирішувати дві речі: який матеріал їх цікавить і як вони його вивчають. (Деякі викладачі називають цю основну ідею персоналізованим навчанням.) Цей підхід до навчання відрізняється від традиційного навчання в класі, відомого як навчання, орієнтоване на вчителя, оскільки навчання, орієнтоване на учня, приділяє особливу увагу прийняттю учнями рішень як керівної сили в навчанні. процес навчання.

Сучасні тенденції модернізації освітніх програм вимагають застосування активних методів навчання студентів, що має на увазі скорочення аудиторських

занять, особливо лекцій та збільшення обсягу самостійної роботи студентів. Акцент зміщується у бік активного дидактичного управління та контролю навчання, оцінки якості самостійної роботи студентів., що повною мірою відповідає «студентонапрямку» або принципу студентоцентризму [3]. Студентоцентризм – основний принцип Болонських реформ у вищій освіті, що передбачає зміщення акцентів у освітньому процесі від викладача на навчання, як активну освітню діяльність. Зважаючи на даний підхід акцент робиться на результат навчання, що стає головним наслідком освітнього процесу для студентів з точки зору знання та розуміння.

Повною мірою навчанню за принципом студентоцентрування відповідає підхід, що бере за основу підхід, що базується на компетенціях – компетентнісний підхід. Здатність до навчання розвивається разом з зацікавленістю та безпосередньою участю в розв’язку реалістичних задач [2].

Навчання, орієнтоване на студента, дає більшу гнучкість для роботи в малих групах або навчання віддалено. Зважаючи на сьогоdnішні реалії, цей метод є особливо актуальним та доречним. Сьогодні є необхідність для педагогів знайти способи віртуального застосування навчання, орієнтованого на студента. Дистанційні класи можуть бути розроблені так, щоб ефективним чином включати навчання, орієнтоване на студента.

Важливу роль у навчальному процесі відіграють вчителі. Віддані викладачі роблять все можливе, щоб сприяти позитивним результатам для своїх учнів. Навчання, орієнтоване на студента, не відкидає і не применшує роль вчителів. Натомість використовується досвід викладачів різними способами, щоб підвищити зацікавленість учнів.

Вчителі мають спрямовувати учнів до змістовної взаємодії з матеріалом, обраним учнями їхнього класу, шляхом:

- Допомогти учням адаптуватися до нового та іншого навчального середовища;
- Допомогати учням уявити, як виглядає успішне навчання;
- Дати студентам можливість висловити свої ідеї своїми термінами;

- Допомагає поставити цілі занять, орієнтованих на студента;
- Допомагати учням навчитися ставити та досягати своїх особистих освітніх цілей;
- Дати студентам достатньо місця для невдач і вчитися на їхніх помилках;
- Допомагати учням розвивати навички критичного мислення та саморефлексії;
- Надання учням простору для того, щоб вони виступали їхніми прихильниками в процесі навчання;
- Показати студентам конкретні методи доступу до інформації, які їх цікавлять [1].

Одним із яскравих прикладів такого навчання може бути метод проектів. Його використання зводиться до мінімуму рутинної роботи і залишає більше місця для конструктивної творчого пошуку. Структура такого проекту може бути виділена таким чином: ціль проекту, його актуальність – джерела інформації (літературні, ЗМІ, бази даних, включаючи електронні, інтерв'ю, анкетування, у тому числі й закордонних партнерів, проведення «мозкового штурму») та обробка інформації – результат – презентація результатів. Саме завдяки такому підходу можна готувати майбутніх спеціалістів вирішувати поточні питання, завдання майбутньої професії.

Такі методи навчання, безумовно, мають цілий ряд переваг, які роблять їх незамінними для отримання якісного навчання у будь-якої галузі. Такі методи дозволяють організувати навчальний процес більш ефективно, допомагають розвивати у студентів навички критичного мислення і толерантності до іншої точки зору, а також вміння працювати індивідуально або ж в колективі для досягнення поставлених цілей.

Проте, викладач має знати про недоліки даних методів і обмеженнях та творчо використовувати обрані стратегії. Це потребує терпіння, відкритості, гнучкості, бажання бути проінформованим, варто відвідувати семінари, дослухатись до колег, ділитись досвідом, тощо.

Таким чином, було розглянуто та доведено важливість використання принципу студентоцентризму у сучасній сфері освіти, а саме у коледжах. Було розглянуто особливості, методи та засоби, завдяки яким студентоцентризм можна впроваджувати.

Література:

1. Космачева, Л. М., & Коровушкина, Е. А. Студентоцентрированное образование как условие реализации основных образовательных программ ВПО // Вестник РМАТ, 2011. №(2 (2)), С.96-99.
2. Ільченко А.М, Студентоцентризм як базовий принцип організації освітнього процесу у вищій школі // Вісник ПДАА. – 2018. –№ 12. – С.57 – 60.
3. Міщенко Т.О., Стадник Н.В. Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти // Наукові записки ДГУ. 2017. № 17 (60), 2017. С. 33.

Божок Н. В.

Науковий керівник – проф. Якименко С.І.
Миколаївський національний університет В.О.Сухомлинського

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА І. А. ЗЯЗЮНА ТА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Важливим елементом становлення високорозвинених країн – створення системи освіти, яка здатна розвинути людський потенціал. Декілька років тому Україна приєдналася до PISA. Результати дослідження показали, що українські школярі опинилися приблизно у середині списку. Це є свідченням того, що освітнє середовище України потребує реформування. Певна річ, що досліджуючи провідні ідеї сучасного освітнього простору нашої країни ми відслідковуємо тенденції вітчизняних педагогів. Важливими постатями у становленні української моделі освіти є В. О. Сухомлинський та І. А. Зязюн. Їхніми працями користуються не тільки на Україні, а й в усьому світі. Однак, вплив цих педагогів на сучасну модель освіти нашої країни – значний.

Реформа Міністерства освіти і науки України, що має назву Нова українська школа (НУШ), ґрунтується на провідних ідеях Василя Сухомлинського, які він ще задовго до сьогодні утілював на практиці у Павлівській школі. НУШ – це школа, у якій прислухаються до думки кожного учня, де вчать не боятися висловлювати свою думку, співпрацювати один з одним. Хочеться вірити, що ці ідеї, які так активно відображені в «Концепції нової української школи» дійсно будуть реалізовані в наших сучасних реаліях.

Одним із ключових компонентів формули Нової школи є вмотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно. Варто відзначити, що за переконанням видатного вченого-філософа, педагога, психолога, організатора освіти України, автора теорії педагогічної майстерності і Педагогіки Добра І. А. Зязюна: освіта потребує вмотивованого вчителя, здатного до самоосвіти упродовж життя. Праці В. О. Сухомлинського та І. А. Зязюна, на нашу думку, є провідними при формуванні інноваційного освітнього середовища України.

Особливе місце серед досліджень педагогічних персоналій посідають праці, присвячені вивченню окремих складових педагогічної системи Василя Сухомлинського. У педагогічній системі В. О. Сухомлинського, особистість учня займає центральне місце. Дитина – це індивід, з живими думками і почуттями, який не «вчиться на дорослого», а живе цікавим, своїм повноцінним життям. Кожна дитина – це цілий світ, світ, що не відкритий і не досліджений. [2, 346]. Сухомлинський запевняє, що учитель зобов'язаний доторкнутися до душі кожного учня, допомогти йому розкрити свої можливості.

Концепція «Нової школи» орієнтується на принцип дитиноцентризму. Суть якого полягає у тому, що дитина стоїть у центрі, навколо якої обертається вся педагогічна освіта. Дуже важливим є формування зацікавленості дитини у навчальному процесі, педагог має звертати уваги на інтерес дитини, її здібності, потреби. Нова українська школа буде розкривати потенціал кожної дитини [1, 18].

В. О. Сухомлинський всебічно розкрив роль і значення школи як об'єктивного фактора виховання особистості. Школа, у розумінні педагога має бути тим місцем де дитина відчуватиме щастя, радість, задоволення від своєї праці і творчості. «Школа під блакитним небом» – школа чуттєвого, емоційно-конкретного сприйняття, місце розв'язання протиріч і конфліктів. [2, 159]. Концепція «Нової школи» пропонує нам сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів із задоволенням. Осередок для навчально-пізнавальної діяльності учнів – дуже важливий, оскільки саме тут, діти здійснюватимуть свої перші відкриття та робитимуть упевнені кроки у навчанні.

В. Сухомлинський першим у вітчизняній педагогіці розпочав організацію педагогічного просвітництва з батьками. Педагог, надає важливе значення родинно-шкільному вихованню, він переконаний, що батьки повинні стати помічниками вчителів. Навчання ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками [3, 87]. Концепція «Нової української школи» пропонує нам педагогіку партнерства. В основі якої – взаємодія та спілкування між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, є рівноправними учасниками освітнього процесу. Школа має ініціювати залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини. Нова школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в дитині сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей. [1, 14].

В. О. Сухомлинський говорив, що проведення уроку потребує великих зусиль і творчості педагога. Якщо ж творчо працює педагог, то і творчо будуть працювати діти. «Якщо хочете бути справжнім майстром, не чекайте, коли хтось народить Вам Ваше дитя. Найкращим, найефективнішим буде той метод, у який ви вдихнете свій розум, свою живу думку» [4, 288]. Він говорив, що школа може дати учням міцні і глибокі знання лише за умови, якщо кожен учитель безперервно удосконалюватиме свою педагогічну майстерність.

В основі Концепції – творчий та відповідальний вчитель, який постійно працює над собою. Учитель отримає право вибору місця і способу підвищення кваліфікації, як передбачено проектом Закону «Про освіту» [1, 16]. Аналізуючи теоретичний доробок і практичний досвід академіка І. А. Зязюна, можна знайти шляхи вирішення завдань сучасного реформування освіти та професійного становлення вчителя Нової української школи. І. А. Зязюн, послуговуючись категоріями «становлення» і «розвиток», відзначає їх відповідність суб'єктній позиції особистості. Ці категорії відображують осмислення індивідом власної природи, життя й діяльності, активізацію природного потенціалу, усвідомлений вибір стратегії самотворення й творче використання обставин буття з метою інтенсивного саморозвитку й самовдосконалення. У цьому контексті особливої актуальності набувають положення, викладені у концепції педагогіки Добра, розробленій під керівництвом І. А. Зязюна, серед яких зазначимо такі: створення системи педагогічної освіти, що задовольняла б потреби суспільства у педагогах різних спеціальностей і кваліфікаційних рівнів, здатних виконувати основну соціальну функцію формування цілісної, всебічно розвиненої особистості, відданої інтересам української держави; глибоке реформування змісту, форм, методів підготовки педагогічних працівників усіх ланок освітньої галузі; забезпечення неперервної освіти педагогічних працівників, підвищення їхнього професійного, освітнього і загальнокультурного рівнів; вироблення стандартів педагогічної освіти, системи оцінок професійної компетентності педагогічних працівників; створення цілісної системи неперервної післядипломної освіти педагогів з урахуванням вітчизняного досвіду і тенденцій розвитку світових освітніх систем; підготовка педагога, здатного забезпечити всебічний розвиток учня як особистості та найвищої цінності суспільства. [3]

Література:

1. Концепція нової української школи [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>

2. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Віпол, 2000. 636 с.
3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський. – Київ: Радянська школа., 1988. 310 с.
4. Постельняк А. І. В. О. Сухомлинський: діалог із сучасністю. Кіровоград: Центрально-українське видавництво, 2003. 288 с.

ДЛЯ НОТАТОК

Тези друкуються в авторській редакції.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на літературні джерела та інші відомості відповідають автори публікацій.

Запрошуємо до співпраці.

